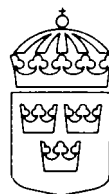

Regeringens proposition

1993/94:182

Ny lotterilag

Prop.
1993/94:182

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 7 april 1994

Birgit Friggebo

Inger Davidson
(Civildepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny lotterilag.

Nyheter i förhållande till nu gällande lotterilag är i huvudsak följande.

- Vinstbeloppen för penningvinster höjs i folkrörelsernas lotterier. Folkrörelserna får anordna lokala, regionala och riksomfattande lotterier med penningvinster om högst ett basbelopp. Vidare tillåts värdepappersvinster. Dessa får emellertid utgöra högst 25 procent av det totala vinstvärdet.
- I s.k. registreringslotterier, dvs. lotterier som får anordnas under en treårsperiod, höjs det tillåtna insatsbeloppet till 20 basbelopp. Vinst som utgörs av pengar får uppgå till högst ett basbelopp. Värdepappersvinster utan vinsttak tillåts.
- I fråga om bingospel föreslås höjda vinster till högst ett basbelopp eller om det finns särskilda skäl högst sex basbelopp. Värdepappersvinster tillåts.
- Vinstandelen i egentliga lotterier och bingospel skall vara minst 35 procent och i egentliga lotterier högst 55 procent av insatsernas värde.
- När det gäller de icke tillståndspliktiga lotterierna, de s.k. frisektorslotterierna, föreslås att högsta tillåtna vinst i folkrörelsernas lotterier

höjs till 1/6 basbelopp (för närvarande 5 867 kr). Vinsterna får betalas ut i kontanter, värdepapper och varor.

Prop. 1993/94:182

- En ny automatspelsform tillåts. Tillstånd får ges bara till spel på s.k. värdeautomater till förmån för sådana sammanslutningar som är ideella föreningar och som har till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål inom landet. Värdeautomaterna, där vinstmöjligheterna beror på slumpen, får betala ut vinst endast i form av värdebevis (presentkort), spelpolletter eller liknande. Kontantvinster tillåts inte i någon form. Högsta tillåtna insats är 1/6 500 basbelopp (för närvarande 5 kr 41 öre) och högsta tillåtna vinsten är 100 gånger insatsen (för närvarande 541 kr).
- Anordnaren av ett lotteri eller ombud för anordnaren förbjuds att lämna kredit för insatser i lotteriet.
- Den som är under 18 år får inte delta i automatspel, roulettspel, tärningsspel eller kortspel.
- Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1995.
- Regeringen avser att i ett senare sammanhang föreslå att medel anslås till dels forskning om spelberoende, dels stöd till organisationer för spelberoende människor.
- Den nuvarande Lotterinämnden förstärks och får ett nytt namn, Lotteriinspektionen. Myndigheten föreslås ta över tillståndsgivningen till alla lotterier och spel utom till lokala och regionala lotterier samt bingospel. Sälunda föreslås den bli tillståndsmyndighet för restaurangkasinospel, dvs. roulettspel, tärningsspel och kortspel. Regeringen behåller dock tillståndsgivningen för Penninglotteriet, Tipstjänst och AB Trav och Galopp (ATG) samt eventuella lotterier i övrigt till vilka en myndighet inte kan lämna tillstånd. Den nya myndigheten skall utöva central tillsyn över samtliga lotterier och spel i landet inklusive de som förutsätter regeringens tillstånd. Detta kräver en förstärkning av kontrollresurserna.
- I prop. 1993/94:243 som samtidigt med den här propositionen överlämnas till riksdagen föreslås bl.a. att riksdagen skall bemyndiga regeringen att till folkrörelserna överlåta AB Tipstjänst.

I den propositionen redovisas också regeringens bedömning i fråga om att i landet inte tillåta sammanhållet kasinospel med internationella regler.

Vidare föreslås i den nämnda propositionen att bingoskatten skall avskaffas samt att roulettskatten skall ändras.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Förslag till lotterilag	5
3	Ärendet och dess beredning	17
4	Utgångspunkter	18
5	Folkrörelsernas lotterier	20
5.1	Tillståndspliktiga egentliga lotterier	20
5.2	Frisektorslotterier	23
5.3	Bingospel	25
5.4	Bingoallianser	27
5.5	Spel på värdeautomater	28
5.6	Lotterier i radio och TV	32
6	Roulettspel, tärningsspel och kortspel	35
7	Förbjudna förfaranden	37
8	Forskning om spelberoende	39
9	Tillsyn och kontroll	41
10	Tillståndsmyndigheter	43
11	Överklagande	46
12	Kostnadskonsekvenser	48
13	Övriga frågor	49
14	Lagteknisk lösning	50
15	Författningskommentar	51
Bilaga 1	Kommitténs sammanfattning av betänkandet Vinna eller förlora (SOU 1992:130)	92
Bilaga 2	Kommitténs lagförslag	113
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser	132
Bilaga 4	Lotterier och spel 1992-93, SCB	133
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	138
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	151
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 1994		178

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 1993/94:182

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till lotterilag.

Härigenom föreskrivs följande

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag skall tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten.

Ett lotteri skall anses anordnat för allmänheten även när det som villkor för deltagande krävs medlemskap i en viss sammanslutning, om denna väsentligen har till uppgift att anordna lotterier eller när lotteriet annars med hänsyn till omfattningen eller till villkoren för deltagande är att jämföras med ett lotteri som är anordnat för allmänheten.

Lagen skall tillämpas också på lotterier i form av bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

2 § Lagen gäller inte svenska statens premieobligationslån.

Den tillämpas inte heller på automatspel som inte ger vinst eller ger vinst bara i form av frispel. Föreskrifter om sådant automatspel finns i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

Definitioner

3 § Med *lotteri* avses i denna lag en verksamhet där en eller flera deltagare, med eller utan insats, kan få en vinst till ett högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få genom

1. lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfaranden,
2. marknads- och tivolinöjen,
3. bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevsspel och liknande spel.

Vid bedömningen av om en verksamhet är ett lotteri skall hänsyn tas till verksamhetens allmänna karaktär och inte endast till den större eller mindre grad av slump som finns i det enskilda fallet.

Med vinst avses i denna lag även rätt till fortsatt spel.

4 § Med *egentliga lotterier* avses i denna lag sådana lotterier som anges i 3 § första stycket 1 och 2 med undantag för vadhållning i samband med hästtävling och idrottstävling.

5 § Med *bingospel* avses i denna lag ett lotteri

1. som förutsätter att deltagaren är närvarande på spelplatsen och där köper en bingobricka,
2. där vinstmöjligheterna är beroende av om de nummer som dras sammanfaller med numren på bingobrickan, och
3. där deltagaren genast gör anspråk på sin vinst.

6 § Med *automatspel* avses i denna lag spel på följande mekaniska eller elektroniska spelautomater:

- *varuspelsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,
- *penningautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
- *värdeautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
- *skicklighetsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet.

Med *lottförsäljningsautomat* avses en automat som inte är utrustad med en slumpvalsgenerator eller ett elektroniskt minne och som efter betalning förser deltagaren med en lottsedel som antingen är en vinstlott eller en nillott.

7 § Med *kedjebrevsspel* avses i denna lag spel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som efter hand inträder i spelet.

8 § Med *basbelopp* avses i denna lag basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Krav på tillstånd och typgodkännande

9 § Lotterier får anordnas bara efter tillstånd, om något annat inte följer av denna lag.

Allmänna förutsättningar för tillstånd

10 § Tillstånd att anordna ett lotteri får lämnas endast om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade föreskrifter, villkor och bestämmelser.

Tillståndstid

11 § Tillstånd att anordna lotteri skall avse en viss tid och ett visst område där lotteriverksamheten får bedrivas. Om det inte finns särskilda skäl till annat, skall området utgöras av det område där den sammanslutning som söker tillstånd huvudsakligen är verksam.

Tillstånd skall lämnas till den som anordnar lotteriet.

Tillstånd med villkor

12 § Tillståndsmyndigheten får förena ett lotteritillstånd med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

13 § För varje tillståndspliktigt lotteri som anordnas av en juridisk person skall det finnas en föreståndare som tillståndsmyndigheten godkänner.

Tillståndsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare, om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

Typgodkännande

14 § Förslutna lotter och bingobrickor som används i ett lotteri skall vara av godkänd typ. Detsamma gäller teknisk utrustning som används för insatser, vinstdragning eller kontroll av egentliga lotterier och bingo.

Ett beslut om typgodkännande får förenas med villkor.

Egentliga lotterier

Vem som kan få tillstånd

15 § Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får lämnas till en svensk juridisk person som är en ideell förening och som

1. enligt sina stadgar har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet,
2. bedriver verksamhet som huvudsakligen tillgodoser sådant ändamål,
3. inte vägrar någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för detta med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller syfte eller av någon annan orsak, och
4. för sin verksamhet behöver lotteriinkomster.

Tillstånd får lämnas också till en annan juridisk person än en ideell förening eller en juridisk person som har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål utom landet, om det finns särskilda skäl för det.

Förutsättningar för tillstånd

16 § Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får ges, om

1. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
2. värdepappersvinster utgör högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet i lotteriet,
3. värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde,
4. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och
5. det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skälig avkastning och att denna kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

Kravet enligt första stycket 5 på skälighetsavkastning gäller inte om det finns särskilda skäl för annat. Prop. 1993/94:182

Om lotterna skall säljas i en lottförsäljningsautomat krävs vidare att

1. en vinstplan är fastställd i förväg,
2. vinsterna har dragits i förväg inför en av tillståndsmyndigheten godkänd kontrollant, och att
3. automaten inte betalar ut någon vinst.

Lotterier som kräver registrering

17 § En sådan sammanslutning som avses i 15 § och som är verksam huvudsakligen inom en enda kommun får efter registrering anordna egentliga lotterier under en treårsperiod, om

1. lotterierna bedrivs bara inom den eller de kommuner där sammanslutningen är verksam,
2. lotterierna inte bedrivs från en fast försäljningsplats som tillhandahålls av ett serviceföretag,
3. insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som anordnas under treårsperioden uppgår till högst 20 basbelopp,
4. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
5. värdet av vinsterna i varje lotteri motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde,
6. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och
7. det för lotterierna finns föreståndare som registreringsmyndigheten godkänner.

Registreringsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare enligt första stycket 7 om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

För lotteri som avses i 16 § tredje stycket gäller vidare där angivna särskilda förutsättningar.

Lotterier i radio och television

18 § Ett egentligt lotteri enligt 16 och 17 §§ får inte anordnas i radio eller television utan särskilt tillstånd.

Tillstånd att anordna sådana lotterier i närradio eller egensändningar av television i kabelnät får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Lotterier som inte behöver tillstånd

19 § En sådan sammanslutning som avses i 15 § får anordna egentliga lotterier utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med
 - a) en tillställning eller en sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i eller

- b) ett bingospel som sammanslutningen anordnar,
- 2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området,
- 3. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
- 4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/6 basbelopp,
- 5. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan,
- 6. vinstandelen anges på lottsedlarna eller lottlistorna eller i den lokal där lotteriet bedrivs,
- 7. lottköparen vid lottköpet får veta var och när vinsterna skall dras och på vilket sätt resultatet av dragningen görs tillgängligt för allmänheten, om vinstdragningen inte redan har ägt rum, och
- 8. vinsterna dras offentligt före tillställningens, sammankomstens eller bingospelets slut för dagen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum före lottförsäljningen.

Försäljning av lotter genom påteckning på lottlistor får, trots vad som sägs i första stycket 2, påbörjas fyra veckor innan tillställningen eller sammankomsten äger rum.

20 § Egentliga lotterier får även i andra fall än som anges i 19 § anordnas utan tillstånd, om

- 1. lotteriet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning,
 - b) en offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål, eller
 - c) en allmän sammankomst för framförande av ett konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål,
- 2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen eller sammankomsten avsedda området,
- 3. vinsterna utgörs bara av varor eller tjänster,
- 4. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
- 5. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp,
- 6. vinsterna delas ut i omedelbar anslutning till deltagandet i lotteriet,
- 7. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan, och
- 8. vinstandelen anges på lottsedlarna eller anslås i den lokal där lotteriet bedrivs.

21 § I samband med utgivandet av en tryckt periodisk skrift eller i samband med sändning i radio eller television får det utan tillstånd anordnas lotteri där pristagare utses i en tävling som har anordnats i skriften eller i sändningen, om

- 1. det som villkor för att delta i lotteriet inte fordras att skriften innehas eller att insats betalas, och
- 2. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp.

22 § Tillstånd att anordna bingospel får ges till en sådan sammanslutning som avses i 15 §, om

1. värdet av högsta vinsten inte överstiger ett basbelopp,
2. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde,
3. vinstandelen anges på bingobrickorna eller anslås i spellokalen, och
4. det kan antas att bingospelet kommer att ge sammanslutningen skälig avkastning, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Om det finns särskilda skäl för det får värdet av högsta vinsten uppgå till högre belopp än som anges i första stycket 1, dock högst sex basbelopp.

Tillstånd får lämnas för högst tre år åt gången.

23 § Bestämmelserna i 18 § om egentligt lotteri gäller också för bingospel.

24 § Vid prövning av frågor om tillstånd enligt 22 § till bingospel skall särskild hänsyn tas till sammanslutningens behov av inkomster från bingospel för sin verksamhet.

Om utrymmet för bingospel på marknaden är begränsat skall vid bedömningen av behovet av inkomster från bingospel hänsyn främst tas till omfattningen av ungdomsverksamheten i sammanslutningar vars ändamål naturligen kan förenas med ungdomsverksamhet. Företrädere skall dessutom ges sammanslutning som bedriver verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället.

Automatspel

Spel på varuspelsautomater

25 § Tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater får lämnas, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjestillställning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller
 - c) bingospel,
2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp,
4. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
5. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och

6. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas. Prop. 1993/94:182

Spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater

26 § Tillstånd att anordna spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får lämnas, om spelet anordnas på fartyg i internationell trafik.

27 § Tillstånd att anordna spel på värdeautomater i andra fall än som avses i 26 § får ges, om

1. spelet anordnas till förmån för sådana sammanslutningar som avses i 15 §,

2. spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,

3. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 500 basbelopp per spel,

4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst hundra gånger insatsen,

5. högst fem värdeautomater placeras på varje spelplats,

6. inga vinster betalas ut i pengar,

7. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 85 procent av insatsernas värde,

8. spelautomaterna kan kontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem,

9. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,

10. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och

11. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Tillstånd enligt första stycket får bara lämnas till spelföretag som aningen ägs av folkrörelserna eller har ett statligt inflytande eller till spelföretag som ägs av folkrörelserna och har ett statligt inflytande.

Innehav av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater

28 § Penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får innehas bara efter tillstånd.

Sådana automater får dock innehas utan särskilt tillstånd

1. av den som har tillstånd enligt 26 eller 27 § att anordna sådant automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,

2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinnehavares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats, eller

3. av den som har fått sitt tillstånd att inneha automaten återkallat, till dess att tre månader har förflutit från det att beslutet om återkallelsen vann laga kraft.

Tillstånd får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser. Prop. 1993/94:182

29 § Införsel till landet av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater är tillåten endast för den som har rätt att enligt 28 § första stycket eller andra stycket 1 inneha sådan automat.

30 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från 28 § första stycket och 29 § i fråga om penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater som innehåser

1. på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget, eller
2. i yrkesmässig verksamhet för tillverkning, reparation eller liknande.

31 § I fråga om rätten att hantera oförtullade penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Roulettspel och tärningsspel

32 § Tillstånd att anordna roulettspel och tärningsspel får ges, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning inom en nöjespark eller liknande anläggning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller
 - c) trafik på fartyg i internationell trafik,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/200 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd bedöms vara lämplig att driva verksamheten.

33 § Vid prövningen enligt 32 § första stycket 4 skall tillståndsmyndigheten beakta sökandens erfarenheter på området, ekonomiska förhållanden, vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt samt andra omständigheter av betydelse.

I fråga om aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska eller ideella föreningar skall prövningen även omfatta

1. verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har en väsentlig gemenskap med den juridiska personen som är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och

Som närstående till en styrelseledamot eller en styrelsesuppleant anses den som enligt 4 kap. 3 § första stycket konkurslagen (1987:672) är att anse som närstående till gäldenären.

Kortspel

34 § Tillstånd att anordna kortspel får ges, om

1. spelet anordnas i ett sådant sammanhang som avses i 32 § första stycket 1,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/600 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/400 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd uppfyller kraven i 32 § första stycket 4 enligt 33 §.

Förbud att delta i vissa lotterier

35 § Den som är under 18 år får inte delta i automatspel, roulettspel, tärningsspel eller kortspel.

36 § Anställda eller funktionärer hos den som anordnar bingospel eller sådana lotterier som avses i 35 § får inte delta i lotteriet.

Förbjudna förfaranden

37 § Det är inte tillåtet för den som anordnar ett lotteri enligt denna lag att lämna kredit för insatser i lotteriet.

38 § Det är inte tillåtet att i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte

1. främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri, eller
2. utan medgivande av anordnaren sälja lotter, ta emot insatser eller förmedla vinster i ett tillåtet lotteri.

Tillståndsmyndigheter

Egentliga lotterier

39 § Den kommunala nämnd som kommunen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 16 §, när lotteriet skall anordnas av en sammanslutning som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun.

Registrering enligt 17 § skall göras hos den kommunala nämnd som kommunen bestämmer.

40 § Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd enligt 16 §, när lotteriet skall bedrivas i flera kommuner inom ett län. Prop. 1993/94:182

41 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd enligt 16 § när lotteriet skall bedrivas i flera län.

Lotteriinspektionen prövar också frågor om tillstånd i fall då särskilt tillstånd krävs enligt 18 eller 23 §.

Bingospel

42 § Länsstyrelsen i det län där ett bingospel skall bedrivas prövar frågor om tillstånd enligt 22 §. Om bingospelet skall bedrivas i flera län eller om 22 § andra stycket skall tillämpas prövas dock frågan om tillstånd av Lotteriinspektionen.

Automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel

43 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd att anordna

1. spel på varuspelsautomater enligt 25 §,
2. spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater enligt 26 §,
3. roulettspel och tärningsspel enligt 32 § och
4. kortspel enligt 34 §.

44 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 27 § att anordna spel på värdeautomater. Innan sådant tillstånd lämnas skall berörd kommun ges tillfälle att yttra sig.

Andra lotterier

45 § Regeringen får meddela särskilt tillstånd att anordna lotteri i andra fall och annan ordning än som anges i denna lag. Sådant tillstånd får dock inte avse kedjebrevsspel eller liknande spel eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar.

Typgodkännande

46 § Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande enligt 14 §.

Tillstånd till innehav av vissa spelautomater

47 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd enligt 28 § att inneha penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater.

Central och lokal tillsyn

48 § Lotteriinspektionen har den centrala tillsynen över att denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs. Lotteriinspektionen utövar också den närmare tillsynen över sådana lotterier som anordnas efter tillstånd av inspektionen och regeringen.

Den kommunala tillstånds- och registreringsmyndigheten samt länsstyrelsen har den närmare tillsynen över sådana lotterier som får anordnas efter tillstånd av eller registrering hos myndigheten.

Länsstyrelser och kommuner skall hjälpa Lotteriinspektionen att utöva den centrala tillsynen.

Kontrollanter

49 § Tillståndsmyndigheten respektive registreringsmyndigheten skall utse en kontrollant för sådana egentliga lotterier som avses i 16 och 17 §§ samt fastställa arvodet till kontrollanten. Arvodet skall betalas av den som anordnar lotterierna.

Den som efter registrering anordnar lotterier enligt 17 § skall senast den 15 februari varje år till kontrollanten redovisa de lotterier som har anordnats under föregående kalenderår. Kontrollanten skall senast den 1 april varje år och vid utgången av varje tillståndsperiod lämna registreringsmyndigheten uppgift om insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som har anordnats under perioden.

Upplysningsskyldighet

50 § Den som har tillstånd enligt denna lag eller med stöd av 17 § anordnar lotterier efter registrering är skyldig att på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar eller annat som behövs för tillsynen.

Varning och återkallelse av tillstånd

51 § Om tillståndshavaren inte följer föreskrifterna i denna lag eller föreskrifter, villkor eller bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen, får den myndighet som har lämnat tillståndet meddela varning eller återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas eller ändras om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller har ändrats.

Beslut om varning och återkallelse av tillstånd gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Förelägganden och förbud

52 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud

som behövs för att denna lag och de föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall följas. Prop. 1993/94:182

Ett sådant föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Avgifter

53 § Avgifter får tas ut i ärenden om tillstånd, registrering, typgodkännande och tillsyn enligt denna lag.

I ärenden hos en kommunal nämnd skall avgiften betalas enligt den taxa som fullmäktige bestämmer.

I andra fall skall avgift betalas enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Straffbestämmelser

54 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligt eller av grov oaksamhet

1. olovligen anordnar lotteri, eller
2. olovligen innehar en penningautomat, värdeautomat eller skicklighetsautomat.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år.

55 § Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud enligt denna lag får inte dömas till straff enligt 54 § för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

56 § Om flera har medverkat till brott som avses i 54 § gäller bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

57 § Bestämmelserna i 54 och 56 §§ skall inte tillämpas, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Om olovlig införsel av vara och försök till det finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

58 § Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag samt utrustning, handlingar och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för ett sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Om en spelautomat förverkas skall även dess innehåll förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

59 § Ett beslut enligt denna lag av en kommunal nämnd, en länsstyrelse eller Lotteriinspektionen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995, då lotterilagen (1982:1011) skall upphöra att gälla.

2. Tillstånd att anordna roulettspel, tärningsspel och kortspel som har beviljats enligt äldre föreskrifter upphör att gälla senast den 1 juli 1995.

3. Andra tillstånd än som avses i 2 och som har meddelats enligt äldre föreskrifter fortsätter att gälla. I fråga om sådana tillstånd tillämpas äldre föreskrifter. Tillstånd som gäller lottförsäljningsautomater vilka inte är tillåtna enligt den nya lagen får förlängas längst till och med den 31 december 1997. Registrering av lotterier enligt äldre föreskrifter fortsätter att gälla. Om registrering sker enligt den nya lagen upphör den gamla registreringen att gälla.

4. Lagen får tillämpas från och med den 1 oktober 1994 i fråga om tillstånd till lotterier som skall anordnas efter den 1 januari 1995. Därvid skall frågor om tillstånd som enligt den nya lagen prövas av Lotteriinspektionen, före ikraftträdandet prövas av Lotterinämnden.

5. Äldre föreskrifter gäller i fråga om överklagande av beslut som i andra fall än som avses i 4 har meddelats före lagens ikraftträdande.

3 Ärendet och dess beredning

Den nu gällande lotterilagen (1982:1011, ändrad senast 1992:311) trädde i kraft den 1 januari 1983. Lagen bygger i väsentliga delar på den tidigare gällande lotteriförordningen (1939:207, upphävd 1982:1012).

Enligt lotterilagen får lotterier om pengar och pengars värde inte anordnas för allmänheten i andra fall eller i annan ordning än som anges i lagen. Regeringen har dock en möjlighet att ge tillstånd i andra fall än de lagen medger. En grundläggande princip i lotterilagstiftningen har sedan länge varit att behållningen av lotterier och spel skall tillfalla det allmänna eller allmännyttiga ändamål.

Vid sidan av spelbolagen med statligt inflytande är det således i huvudsak ideella föreningar med syfte att främja allmännyttigt ändamål inom landet som kan få tillstånd att anordna lotterier. Endast i undantagsfall har privata vinstintressen accepterats på spel- och lotteriområdet. Så är fallet beträffande s.k. restaurangkasino samt marknads- och tivolinöjen såsom automatspel och bollkastning. Den verksamhet som spelbolagen med statligt inflytande bedriver, dvs. Svenska Penninglotte-

riety AB, AB Tipstjänst och AB Trav och Galopp grundas på beslut av regeringen. Prop. 1993/94:182

Genom ändringar i lotterilagen som trädde i kraft den 1 januari 1989 (SFS 1988:839) har penningvinster i viss utsträckning blivit tillåtna i folkrörelsernas lotterier och bingospel.

Den 11 april 1991 bemyndigade regeringen det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om lotterier m.m. att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att se över lotterilagstiftningen och undersöka i vad mån folkrörelserna i högre grad än för närvarande kan finansiera sin verksamhet genom ökade intäkter av lotterier och spel (dir. 1991:22). Utredningen har arbetat under namnet Lotteriutredningen (C 1991:01).

I december 1992 avlämnade Lotteriutredningen sitt slutbetänkande, Vinna eller försvinna - Folkrörelsernas spel i framtiden (SOU 1992:130). Kommitténs sammanfattning av sitt betänkande återfinns i *bilaga 1* och kommitténs lagförslag återges i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna har lagts som *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena har publicerats i Ds 1993:74.

I det följande lägger regeringen på grundval av Lotteriutredningens slutbetänkande fram ett förslag till en helt ny lotterilag.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 17 mars 1994 att inhämta Lagrådets yttrande över det förslag till lotterilag som återfinns i *bilaga 5*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*.

Lagrådet föreslår, utöver redaktionella ändringar, ett antal mindre ändringar av saklig och lagstiftningsteknisk art.

Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa smärre ändringar av saklig och redaktionell art gjorts i lagtexten. Vi återkommer till Lagrådets synpunkter i författningskommentaren till lotterilagen.

4 Utgångspunkter

För folkrörelserna har lotterier av tradition varit en betydande inkomstkälla. Omsättningen på den totala lotteri- och spelmarknaden har ökat under åttiotalet. Den tidigare kraftiga tillväxten på det statliga lotteriområdet har mattats av under senare år. De statliga lotterierna står ändå för huvuddelen av ökningen medan folkrörelselotteriernas andel av omsättningen, relativt sett har minskat sedan år 1975. En viss återhämtning för folkrörelsernas del har dock kunnat märkas under senare år.

Frågan om hur lotteri- och spelmarknaden utvecklas för folkrörelserna är bl.a. beroende av i vilken utsträckning dessa förmår att utnyttja de möjligheter till ökade intäkter av lotterier och spel som de senaste änd-

ringarna i lotterilagstiftningen ger. Man har t.ex. kunnat konstatera att omsättningen i bingospel har ökat påtagligt och att nettobehållningen har blivit betydligt större än tidigare. BingoLotto är ett rikslotteri som vuxit kraftigt sedan starten år 1991.

Spel- och lotteriverksamheten bör även i fortsättningen i allt väsentligt vara förbehållen staten och folkrörelserna. Men det är ofta nödvändigt att kommersiella serviceföretag svarar för själva driften. Endast i undantagsfall och inom vissa väl avgränsade områden kan kommersiella intressen i övrigt accepteras när det gäller lotteri- och spelverksamhet.

Folkrörelsernas roll på spelmarknaden och andelen av densamma bör stärkas. Det är angeläget att skapa så goda ekonomiska villkor som möjligt för folkrörelserna. I det statsfinansiellt mycket ansträngda läge som nu råder måste alla möjligheter till annan finansiering än genom statliga bidrag också undersökas och prövas. Det innefattar även lotteri- och spelmarknaden. Även om minskningen av folkrörelsernas andel av marknaden synes ha stannat av, bör enligt regeringens mening ökade och mera bestående intäktsmöjligheter för folkrörelserna övervägas.

Lotteri- och spelmarknaden i Sverige är omfattande. Enligt nyligen genomförda beräkningar uppskattas omsättningen på den legala marknaden till cirka 24 miljarder kronor år 1993. Det är angeläget att denna omfattande marknad står under en effektiv tillsyn och kontroll.

Med dessa utgångspunkter lägger regeringen i det följande fram förslag till bl.a. ökade intäktsmöjligheter för folkrörelserna genom nya automatspelsformer och förbättrade vinstmöjligheter i andra lotterier och spel samt till en förstärkt tillsyn och kontroll av spel- och lotterimarknaden.

I en annan proposition (prop. 1993/94:243) som samtidigt med den här propositionen överlämnas till riksdagen föreslås bl.a. att riksdagen skall bemyndiga regeringen att till folkrörelserna överlåta AB Tips-tjänst.

I den propositionen redovisas också regeringens bedömning i fråga om att i landet inte tillåta sammanhållet kasinospel med internationella regler.

Vidare föreslås i den nämnda propositionen att bingoskatten skall avskaffas samt att roulettskatten skall ändras.

I övrigt avser regeringen att senare återkomma till riksdagen med de följdändringar som behövs i annan lagstiftning.

5.1 Tillståndspliktiga egentliga lotterier

Regeringens förslag: I egentliga lotterier skall penningvinster om högst ett basbelopp tillåtas i både lokala och regionala lotterier samt i rikslotterier.

Värdepappersvinster skall tillåtas. Sådana vinster skall dock få utgöra högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet i lotteriet. För varuvinster föreskrivs inget högsta tillåtna vinstvärde.

Utrymmet för s.k. registreringslotterier, dvs. lotterier som efter registrering får anordnas under en treårsperiod, skall utökas. Insatsernas belopp under en treårsperiod höjs från högst 300 000 kr till högst 20 basbelopp. Vinst som utgörs av pengar får uppgå till högst ett basbelopp i sådana lotterier. Värdepappersvinster utan vinsttak tillåts.

Tillstånd till egentliga lotterier skall få lämnas endast om värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde.

Utredningens förslag: I fråga om höjda vinstnivåer överensstämmer utredningens förslag med regeringens utom såvitt gäller vinsttaket för penningvinster i rikslotterier och vinstbegränsning för värdepappersvinster. Utredningen föreslår att penningvinsterna får uppgå till högst tio basbelopp i rikslotterier och att det inte skall vara något vinsttak för värdepappersvinster.

När det gäller vinstandelens värde överensstämmer utredningens förslag med regeringens. Utredningen har dock inte föreslagit någon högsta tillåtna vinstandel.

Remissinstanserna: Nästan alla remissinstanser tillstyrker utredningens förslag i fråga om höjda vinstnivåer och vinstandelens värde. Några remissinstanser anser att vinstandelen bör vara högre än 35 procent av insatsernas värde.

Skälen för regeringens förslag: Beteckningen *egentliga lotterier* används enligt nu gällande lotterilag för sådana lotterier som inte är kedjebrevsspel eller liknande spel eller automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel eller bingospel (2 § första stycket). Med begreppet avses alltså, förutom s.k. traditionella lotterier, också sådana lotterier i vilka antalet insatser och vinster samt värdet av dessa inte är bestämda enligt en uppgjord plan. Även sådant som t.ex. pilkastning och bollkastning omfattas därför av begreppet.

Penningvinster

Tidigare har lotterier med penningvinster huvudsakligen varit förbehållna spelbolagen med statligt inflytande. Anledningen till det är den

attraktivitet som lotterier om pengar anses ha. Det har ansetts att staten på bästa sätt kan beakta riskerna för sociala skadeverkningar vid utformningen av sina lotterier och spel. Vidare har det förutsatts att statliga lotterier och spel utformas så att lottköparnas och spelarnas berättigade intressen tillgodoses. Dessutom är statens inkomster av spel betydande.

Sedan den 1 januari 1989 är genom ändringar i 12 § lotterilagen penningvinster om högst 500 kr tillåtna i lokala och regionala föreningslotterier. Penningvinster är däremot inte tillåtna i lotterier som bedrivs i flera län (rikslotterier).

Erfarenheterna av penningvinster i föreningslotterierna är goda. Det har inte kommit fram några direkta nackdelar eller olägenheter. Samtidigt har det visat sig att den begränsade möjligheten till penningvinster har gjort det svårare för de idella föreningarna att få avsättning för sina lotterier. Regeringen anser därför att tiden nu är mogen för dels en höjning av högsta tillåtna penningvinst i de lokala och regionala föreningslotterierna, dels att tillåta penningvinster i folkrörelsernas riks- och regionala lotterier. Möjligheten till högre penningvinster bör kunna medverka till att öka föreningslotteriernas attraktivitet och därmed folkrörelsernas intäkter.

Utredningen har föreslagit att högsta tillåtna penningvinst i riks- och regionala lotterier skall vara tio basbelopp vilket för närvarande innebär 352 000 kr. I dag är inga penningvinster tillåtna. I princip är bara varuvinster tillåtna i sådana lotterier. Det är både kostsamt och opraktiskt för en lotterianordnare att skicka småvinster i form av varor runt om i landet. Lotterier med endast varuvinster av inte alltför högt värde framstår heller inte som särskilt attraktiva. När det gäller vinster i 50 000–100 000 kronorsklassen uppfattar lottköparen dock ofta bilar, båtar och resor etc. som lika lockande som penningvinster.

Penninglotteriet, som är den största lotterianordnaren i landet, erbjuder 100 000 kr som högsta penningvinst i sitt största lotteri (Triss). I lotteriet Spader är högsta penningvinsten 40 000 kr. Konkurrensen på lotterimarknaden skulle kunna påverkas negativt, särskilt för Penninglotteriets del, om folkrörelserna fick möjlighet att ha penningvinster upp till 352 000 kr.

Av dessa skäl bör högsta tillåtna penningvinst i folkrörelsernas lotterier bestämmas till ett basbelopp som för närvarande är 35 200 kr. Genom att bestämma vinstnivåerna i basbelopp blir de oberoende av förändringarna i penningvärdet.

Värdepappersvinster

De värdepappersvinster som förekommer i lotterisammanhang är i huvudsak svenska statens premieobligationer.

Värdepappersvinster är idag inte tillåtna i lokala och regionala lotterier. Lotterinämnden kan dock tillåta värdepappersvinster i riks- och regionala lotterier. I praxis tillåts värdepappersvinster upp till 25 procent av totala vinstvärdet. Vad gäller värdepappersvinster finns det enligt regeringens mening

nu inga bärande skäl att tillåta sådana endast i rikslotterier men inte i lokala och regionala lotterier. Möjligheten till värdepappersvinster bör inte heller vara beroende av tillståndsmyndighetens prövning. I fråga om värdepappersvinster, som är direkt utbytbara mot pengar, bör vinstvärdet begränsas till 25 procent av det totala vinstvärdet i vinstplanen. I likhet med vad som nu gäller bör det inte vara något vinsttak för varuvinster.

Registreringslotterier

I nu gällande lotterilag (14 §) finns bestämmelser om s.k. *registreringslotterier*. Ideella föreningar får efter registrering och under vissa förutsättningar anordna egentliga lotterier under tre år. Det enda som provas är att föreningen uppfyller lotterilagens krav på en ideell förening. Föreningen behöver under denna tid inga enskilda tillstånd för varje lotteri. Vinsterna i ett sådant lotteri får inte utgöras av värdepapper. Penningvinster får uppgå till högst 500 kr. För varuvinster finns inget vinsttak. Insatsernas sammanlagda belopp i dessa lotterier får under en treårsperiod uppgå till högst 300 000 kr.

Av samma skäl som tidigare har anförts i fråga om andra egentliga lotterier som kräver tillstånd enligt 11 § nu gällande lotterilag bör utrymmet för penningvinster höjas även för sådana lotterier som får anordnas efter registrering.

Vinsttaket för penningvinster i dessa lotterier bör höjas från 500 kr till ett basbelopp. Som en konsekvens av detta bör värdet av de sammanlagda insatserna under en treårsperiod höjas från högst 300 000 kr till högst 20 basbelopp (år 1994 704 000 kr). Vidare bör även för dessa lotterier värdepappersvinster tillåtas. Eftersom registreringslotterierna inte kan förväntas att i någon väsentlig utsträckning negativt påverka marknaden för andra lotterier bör något högsta vinstvärde inte föreskrivas när det gäller värdepappers- och varuvinster.

Vinstandelens värde

Bestämmelser om att en viss minsta andel av insatsernas värde skall utgöra vinst bör ges i lag. Vinstandelens värde bör anges på lottsedeln eller bingobrickan eller anslås i lokal där lotteriet bedrivs. Vissa lotterier fungerar som stödlotterier. Lottköparna vet till vilken förening eller till vilket ändamål pengarna går. För dessa lottköpare är vinster och vinstandelar inte primärt intressanta uppgifter. För att lotterianordnarna inte på ett otillbörligt sätt skall utnyttja denna situation till nackdel för lottköparna bör det finnas en bestämmelse om minsta vinstandel. En rimlig minsta andel bedömer regeringen vara 35 procent.

Det innebär inte att alla lotterier kommer att hamna på denna låga vinstandelnivå. Vissa lotterier är sådana att marknaden helt enkelt kräver högre vinstandel. En rimlig bedömning är därför att flertalet lotterier, trots minimiregeln, kommer att ha en vinstandel på 50 procent. Det kan diskuteras om det bör föreskrivas ett tak för den högsta

tillåtna andelen vinster av insatsernas värde. Om ett lotteri använder en mycket hög andel av insatsernas värde som vinst kan det innebära att vissa lotterianordnare får försteg på marknaden framför andra. Om högre vinstutdelning används som konkurrensmedel minskar lönsamheten och risk uppkommer att överskottet blir mindre trots större försäljning. För att förhindra en sådan utveckling anser regeringen att en bestämmelse även om högsta tillåtna vinstandel bör införas. En rimlig högsta andel bedömer regeringen vara 55 procent.

Prop. 1993/94:182

Lottförsäljningsautomater

Den nu gällande lotterilagen innehåller inte några regler om lottförsäljningsautomater. På marknaden finns idag automater som används för försäljning av lotter. En del av dessa innehåller slumpvalsgeneratorer och elektroniska minnen genom vilka vinstdragning sker. Regeringen föreslår i det följande en definition av lottförsäljningsautomater som innebär att slumpvalsgeneratorer och elektroniska minnen inte får förekomma i dessa automater. Anledningen till det är att lottförsäljningsautomater med sådan utrustning till förväxling liknar de värdeautomater som regeringen längre fram föreslår. Definitionen innebär att vinstplanen skall vara fastställd i förväg samt att vinstdragningen skall ha skett i förväg under överinseende av en kontrollant. Tillstånd att sälja lotter genom lottförsäljningsautomater skall kunna lämnas i fråga om sådana egentliga lotterier som kräver tillstånd. För att åstadkomma enhetlighet och underlätta kontroller föreslås också att sådana automater skall typgodkännas.

5.2 Frisektorslotterier

Regeringens förslag: Högsta tillåtna vinst i folkrörelsernas frisektorslotterier skall vara 1/6 basbelopp (5 867 kr). Det gäller både varor, värdepappersvinster och kontanter.

Insatsen skall vara högst 1/6 000 basbelopp (år 1994 5 kr 86 öre).

Värdet av vinsterna i lotteriet skall motsvara minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde.

Det skall vara möjligt att i folkrörelsernas frisektorslotterier ha försäljning med lottlistor upp till fyra veckor innan den tillställning eller sammankomst, i samband med vilken lotteriet anordnas, äger rum.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna del tillstyrker förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Vissa mindre lotterier kan idag anordnas utan tillstånd. Detta regleras i 17, 17a och 17b §§ i 1982 års lotteri-

lag. Syftet är att underlätta för bl.a. lokala föreningar och nöjesarrangörer att anordna mindre lotterier i samband med tillställningar och sammankomster. Bestämmelserna gäller både för lotterier för allmännyttiga ändamål men även för kommersiella lotterier. Gemensamt för lotterierna är att det skall vara fråga om egentliga lotterier och att de skall vara anordnade i samband med en tillställning eller sammankomst.

Som ett led i strävandena att öka möjligheterna för folkrörelserna att höja sina intäkter bör vinstmöjligheterna även i folkrörelsernas frisektorslotterier öka. För att öka attraktiviteten hos den lottköpande allmänheten bör penningvinster tillåtas i större utsträckning. Regeringen anser att vinsttaket bör höjas från 500 kr till 1/6 basbelopp (5 867 kr) och avse varor, värdepapper och kontanter. Högsta insatsen bör som en konsekvens av det föregående få uppgå till högst 1/6 000 basbelopp (cirka 6 kronor).

En konsekvens av regeringens förslag är att den tillåtna vinstnivån för varuvinster år 1994 blir 5 867 kr. I dag skall det sammanlagda värdet av varuvinsterna motsvara minst hälften av insatsernas värde som får vara högst 10 000 kr. Det innebär att det är tänkbart att värdet av en enda varuvinst kan vara något högre än vad som nu föreslås. Å andra sidan kommer den föreslagna vinstnivån att justeras i takt med basbeloppets höjning.

Totalt sett innebär emellertid förslaget en väsentlig förbättring eftersom penningvinster och värdepappersvinster tillåts upp till ett värde av 5 687 kr i 1994 års penningvärde.

När det gäller vinstandelens värde hänvisas till vad som anförts i det föregående (avsnitt 5.1).

Kravet på att folkrörelsernas *frisektorslotterier* skall anordnas i samband med tillställning eller sammankomst uppmjukas på så sätt att försäljning med s.k. lottlistor får äga rum fyra veckor före tillställningen. Skälet till det är att vissa föreningar, bl.a. kyrkliga sällskaper, använder sig av ett sådant försäljningssätt utan att det påverkar lotteriemarknaden negativt. Det finns därför ingen anledning att förbjuda förfarandet.

Regeringens förslag: Vinsterna i bingospel skall kunna utgöras av värdepapper. För normalfallet får liksom nu värdet av högsta vinsten inte överstiga ett basbelopp. För vissa särskilda fall skall värdet av högsta vinsten kunna uppgå till sex basbelopp. Högsta tillåtna vinstbelopp blir således ett respektive sex basbelopp för varu-, penning- och värdepappersvinster.

Värdet av vinsterna i bingospel skall motsvara minst 35 procent av insatsernas värde. Det skall inte vara någon gräns för högsta tillåtna vinstandel i bingospel.

Handikapporganisationer ges vidgade möjligheter att få tillstånd till bingospel.

Bingotillstånd skall kunna ges för tre år.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens utom i fråga om högsta vinsten i vissa särskilda fall.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig över utredningens förslag i denna del har inte haft någon erinran. Några remissinstanser anser dock att minsta tillåtna vinstandel bör vara högre än 35 procent.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nu gällande lagstiftning får vinsterna i *bingospel* inte utgöras av värdepapper. Högsta tillåtna vinstbelopp för varu- och penningvinster är ett basbelopp. Om det finns särskilda skäl, får tillståndsmyndigheten dock medge att värdet av en vinst får uppgå till högst tre basbelopp. Tillstånd kan lämnas endast till en eller flera ideella föreningar.

Bingospel utgör alltså en viktig inkomstkälla för de ideella föreningarna. Därför bör det, i likhet med vad som nu gäller, vara möjligt att i vissa fall anordna sådana bingospel som syftar till att vidmakthålla och stimulera intresset för bingospel som spelform. Ett sådant sätt kan vara att få möjlighet att anordna riksomfattande bingospel eller bingospel inom ett större område t.ex. i flera län eller i ett storstadsområde.

För att sådana större bingospel skall vara attraktiva krävs i vissa fall att värdet av en vinst får vara högre än både ett och tre basbelopp. Den nuvarande gränsen om tre basbelopp bör därför höjas ytterligare, men begränsas till högst sex basbelopp i vissa särskilda fall. De fall som här avses är när ett bingospel av större omfattning anordnas i syfte att stimulera och vidmakthålla intresset för de föreningsdrivna bingospelen.

När det gäller vinstandelens värde hänvisas till vad som anförts i det föregående (avsnitt 5.1). Bestämmelsen om en högsta tillåtna vinstandel om 55 procent bör dock inte gälla bingospel eftersom vinstandelen i det spelet genomsnittligt uppgår till 60 procent utan att det påverkar marknaden för andra lotterianordnare.

Marknadsutrymmet för bingospel är i de flesta fall inte obegränsat. Det innebär att en rättvis fördelning av bingotillstånd bör eftersträvas.

Vad gäller bingospelen är det viktigt att bingotillstånd inte blir ojämnt fördelade mellan olika föreningar. Det har hänt att föreningar som en gång fått tillstånd fått behålla dem medan andra föreningar ställts utanför. Vid tillståndsbedömningen har stor vikt lagts vid storleken på föreningens utgifter. Det har medfört att föreningar med omfattande bingotillstånd kunnat göra stora utgiftsåtaganden som inte står i proportion till omfattningen av den verksamhet som föreningen bedriver. I proposition 1987/88:141 sid. 25 betonade föredragande statsrådet vikten av att storleken av föreningarnas ungdomsverksamhet gavs ökad betydelse vid tillståndsgivningen.

Regeringen anser att även *handikapporganisationerna* bör ges vidgade möjligheter att få bingotillstånd. Tillståndsmyndigheterna bör därför i framtiden vid bedömningen av om en förening för sin verksamhet behöver lotteriinkomster särskilt beakta verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället. Det bör framgå av lagtexten. Det nu sagda innebär självfallet inte att inte andra föreningar än sådana med ungdomsverksamhet och verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället skall få tillstånd.

Tillståndstid

I 1982 års lotterilag (13 §) föreskrivs bl.a. att bingotillstånd skall avse viss tid. I praxis beviljas bingotillstånd för högst ett år i taget. Det innebär att tillståndssökande föreningar en gång varje år måste återkomma till tillståndsmyndigheten med en ny ansökan. I många fall är bingoverksamheten stabil och fungerar bra. I sådana fall bör tillstånd kunna lämnas för en längre tid, dock högst tre år. Det medför bl.a. att den administrativa hanteringen förenklas. Även om längre tillstånd ges kan förutsättningarna för tillstånden under perioden komma att ändras. I likhet med vad som nu gäller bör det därför även i fortsättningen vara möjligt att under en tillståndsperiod ändra ett beslut.

Det kan också förekomma fall där det kan bli nödvändigt att tvinga föreningar som spelar i samma hall att samarbeta om speltider och hallutrymme, t.ex. när ett tillstånd går ut och nästa förening börjar spela. Den omständigheten att det är möjligt att ge tillstånd som gäller under lång tid och att det inte är någon lagstadgad begränsning av omställningen kan medföra att stora och välbelägna bingohallar får konkurrensfördelar eller i värsta fall slår ut mindre och sämre belägna bingohallar. Sådana omständigheter bör beaktas vid tillståndsgivningen och vid bestämmande av tillståndstiden.

Regeringens bedömning: Tillstånd bör inte kunna ges till andra ideella föreningar än sådana som är juridiska personer.

Utredningens förslag: Sammanslutningar av ideella föreningar (bingoallianser) skall kunna få tillstånd att anordna bingospel och besluta om dels fördelning av bingospelets nettobehållning, dels om inträde av nya medlemmar i alliansen.

Remissinstanserna: Remissinstanserna har inget att erinra mot att bingoallianser blir tillståndshavare. Däremot motsätter sig flera remissinstanser bl.a. Lotterinämnden och länsstyrelserna, att bingoallianserna själva skall besluta om fördelning av nettobehållning och om inträde av nya medlemmar. Man menar att det kan komma att missgynna små och fattiga föreningar.

Skälen för regeringens bedömning: Med bingoallianser avses en sammanslutning av ideella föreningar som har bildats för att genom bingoverksamhet skaffa intäkter till föreningarna. De allianser som finns i dag är olika till sin juridiska struktur. Vissa är ekonomiska föreningar med stadgar och vissa andra är sammanslutna i mera lösa former vilka inte är att anse som en juridisk person.

I dag är det formellt inte allianser som får tillstånd utan en eller flera ideella föreningar som ingår i alliansen. Flera föreningar lämnar in en gemensam ansökan om bingotillstånd. Vidare förekommer det att serviceföretag beviljas tillstånd att till förmån för en eller flera föreningar bedriva bingoverksamhet.

Vid bedömningen av frågan om det finns skäl att införa en möjlighet att låta en allians bli tillståndshavare kan till en början konstateras att allianserna, som nyss har nämnts, är olika till sin juridiska struktur. Är alliansen en ekonomisk förening skall den registreras och ha stadgar. I en ekonomisk förening beslutar föreningen själv bl.a. om inträde av nya medlemmar och fördelning av överskottet. Är en medlem missnöjd med ett beslut som den ekonomiska föreningen har fattat får medlemmen vända sig till allmän domstol och hävda t.ex. att fördelningen av överskottet inte beslutats i enlighet med stadgarna.

Vidare gäller att en ekonomisk förening har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet i vilken medlemmarna deltar i på olika sätt. Som framhålls under kommentaren till 16 § innebär det att lotterier normalt inte får anordnas av föreningar som uppfyller förutsättningarna för registrering enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

För allianser som inte är ekonomiska föreningar gäller inte dessa regler. Olika bestämmelser gäller således beroende på om alliansen är en ekonomisk förening eller inte.

Vidare talar rättssäkerhetsskäl mot att särskilt en allians som är sammansluten i lösa former skall få fatta beslut om fördelning av nettobehållning och om inträde av nya medlemmar. Det är uppenbart att det

finns en risk för att vissa föreningar kan gynnas och andra missgynnas vid fördelningen av nettobehållningen och vid beslut om att ta in nya föreningar i alliansen. I sådana situationer är det nödvändigt med en möjlighet att få alliansens beslut prövat, lämpligen av tillståndsmyndigheten. Det medför i sin tur att det ställs förvaltningsrättsliga krav på alliansens beslut, såsom upplysningar om överklagande etc. Det är tveksamt om allianserna kommer att ha sådan kompetens som krävs för att uppgiften skall utföras på ett fullgott sätt. Vid övervägande av det anförda anser regeringen att utredningens förslag om bingotillstånd för allianser inte innebär några fördelar eller förbättringar jämfört med nuvarande ordning.

Någon sådan möjlighet bör därför inte införas.

5.5 Spel på värdeautomater

Regeringens förslag: Spelautomater i vilka vinstmöjligheten beror huvudsakligen på slumpen och som betalar ut vinst endast i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande (s.k. värdeautomater) skall kunna tillåtas om spelet anordnas till förmån för svensk juridisk person som är ideell förening. Vinst skall kunna användas för återspel. Kontantutbetalning av vinster får inte ske i någon form.

Insatsen får inte överstiga 1/6 500 basbelopp (för närvarande 5 kr 41 öre). Högsta vinsten får inte överstiga ett belopp som motsvarar hundra gånger insatsen. Högst fem spelautomater skall få placeras ut på varje spelplats.

Värdeautomaterna skall tillåtas endast om spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker.

Tillstånd att anordna spel på värdeautomater skall få lämnas bara till spelföretag som antingen ägs av folkrörelserna eller har ett statligt inflytande.

Utredningens förslag: Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår därutöver att även spelautomater i vilka vinstmöjligheten i allt väsentligt beror på spelarens skicklighet och som betalar ut vinst i form av pengar (s.k. skicklighetsautomater) skall tillåtas. Vidare föreslår utredningen att högsta vinsten för värdeautomater inte får överstiga 1/15 basbelopp (cirka 2 300 kr) varav 1/300 basbelopp (cirka 115 kr) får betalas ut i kontanter samt att för skicklighetsautomater får insatsen inte överstiga 1/ 6 000 basbelopp (för närvarande cirka 6 kr) och vinsten inte 1/300 basbelopp (för närvarande cirka 115 kr). Högst fem värdeautomater respektive skicklighetsautomater skall få placeras ut på varje spelplats. I övrigt överensstämmer utredningens förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser har ingen erinran mot utredningens förslag i denna del. Många betonar dock vikten av kontroll och det angelägna i att undvika olämpliga ungdomsmiljöer.

Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund (SST), Sveriges Kristna Ungdomsråd, Lärarnas missionsförening, Kristna socialdemokraterna, De kristna samfundens nykterhetsrörelse och Nykterhetsrörelsens landsförbund motsätter sig att marknaden för spel och lotterier utvidgas överhuvudtaget. De anser att det är oetiskt att medel från en verksamhet i en miljö som skulle kunna bedömas som skadlig för barn och ungdomar överförs som stöd till verksamhet för just barn och ungdomar.

Handikappförbundens centralkommitté redovisar att de handikappförbund som är medlemmar i Folkrörelsernas samarbetsorgan i lotterifrågor (FSL) inte motsätter sig förslaget medan de som inte är med i FSL är emot förslaget av principiella skäl.

Bakgrund: Enligt 7 § lotterilagen får automatspel som ger vinst i form av pengar, värdebevis, spelpolletter eller liknande efter tillstånd anordnas endast på fartyg i internationell trafik. Tillståndet kan avse både spel som styrs av slumpen och spel vars utgång spelaren kan påverka genom sin skicklighet. Vinst kan betalas ut genom spelautomaten eller vid sidan om, exempelvis manuellt.

Uttrycket värdebevis omfattar handling, märke eller annat som är bärare av ett penningvärde. Som exempel kan nämnas presentkort som är inlösbart i pengar eller går att lösa in mot annan prestation av ekonomiskt värde t.ex. varor eller tjänster.

Enligt 8 § lotterilagen får spel på varuspelsautomater anordnas efter tillstånd under förutsättning

1. att spelet anordnas i samband med

- a) offentlig nöjeställning inom nöjespark eller liknande anläggning,

- b) restaurangrörelse som har tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl eller om det annars anses lämpligt att spelet anordnas i samband med restaurangrörelsen eller

- c) bingospel,

2. att värdet av spelarens insats uppgår till högst fem kronor per spel

3. att värdet av högsta vinsten uppgår till högst tjugo gånger insatsen.

Exempel på varuspelsautomater är s.k. lyftare, varmed förstås varuspelsautomater med lyftkranar som hanteras på ett sådant sätt att varan kan gripas, och s.k. pushers i vilka man får varan bara om en arm som rör sig över en skiva får med sig varan över skivans kant. Sådana automater förekommer främst i nöjesparker och på tivolin.

En annan automatspelsform regleras i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel (automatspelslagen). I denna lag regleras spel med automater som inte ger vinst eller endast ger vinst i form av frispel på automaten (s.k. förströelsespel). Syftet med automatspelslagen är främst att hindra uppkomsten av dåliga spelmiljöer för barn och ung-

dom. Det är med andra ord fråga om en social skyddslagstiftning. Tillstånd krävs inte bara för anordnande av automatspel utan, genom en lagändring år 1990, även för uppställning av spelautomater.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare har framhållits är det angeläget att skapa så goda ekonomiska förutsättningar som möjligt för folkrörelserna och öppna möjligheter för dem att i större utsträckning själva finansiera sin verksamhet. Genom att öka vinstnivåerna och tillåta nya former av vinster i folkrörelsernas egentliga lotterier och bingospel, i enlighet med vad som har föreslagits i det föregående, kommer deras ställning på lotterimarknaden att stärkas. I syfte att ytterligare stärka folkrörelsernas roll på lotterimarknaden bör även övervägas att tillåta nya former av lotterier till förmån för dem. Vad som därvid närmast blir aktuellt är att pröva huruvida nya former av automatspel skall kunna tillåtas.

De nya former av automatspel som i detta sammanhang kommer i blickpunkten är sådana automatspel som kan ge vinst i form av pengar, värdebevis, spelpolletter och liknande. Sådana automatspelsformer förbjöds från och med den 1 januari 1979 (jfr prop. 1978/79:20, bet. 1978/79:NU11, rskr 1978/79:45, SFS 1978:759), med undantag för sådant spel som anordnades på fartyg i internationell trafik. Skälen till förbudet var i huvudsak, att sådant spel orsakade betydande problem för många människor, att spelverksamheten på restauranger inte hade fått en från social synpunkt acceptabel form och att det var principiellt otillfredsställande och stötande att allmänhetens spelbenägenhet skulle få utnyttjas i enskilt vinstsyfte på det sätt och i den omfattning som de dåvarande reglerna tillät.

Vid övervägandena om någon av de nu förbjudna spelformerna skall tillåtas måste beaktas att de inte orsakar sociala skadeverkningar eller andra olägenheter av det slag som motiverade förbud mot sådana spelformer. Det finns därför anledning att gå fram med stor försiktighet.

Tidigare erfarenheter visar att automatspel som kan ge vinst i form av pengar har en betydande dragningskraft och att det leder till att förströelsemomentet kommer i skymundan för strävan att få inkomster från spelet. Detta för i sin tur med sig särskilda risker för att spelare drabbas av ekonomisk misär eller andra sociala skadeverkningar. Enligt regeringens mening kan det därför inte nu komma i fråga att tillåta sådant automatspel på land.

En spelform som inte i sig i samma utsträckning för med sig sådana risker är spel på värdeautomater, under förutsättning att spelet på varje spelplats begränsas både när det gäller omfattningen och tillgängligheten samt att en tillfredsställande kontroll går att ordna. Med värdeautomater förstås sådana spelautomater som kan ge vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen. Med värdebevis förstås en handling som har ett ekonomiskt värde men som inte kan lösas in i pengar, t.ex. ett presentkort.

Enligt regeringens mening bör sådana spel på värdeautomater till förmån för folkrörelserna kunna tillåtas i vissa fall. Det är emellertid viktigt att spelet därvid utformas på ett sådant sätt att spelets förströelse-

karaktär dominerar framför vinstaspekten och att risken för sociala skadeverkningar minimeras. Prop. 1993/94:182

Med dessa utgångspunkter föreslår regeringen att tillstånd skall kunna ges till att anordna spel på värdeautomater, om spelet anordnas till förmån för sådana ideella föreningar som har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet. Regeringen anser att överskottet av spelet på värdeautomater främst skall gå till det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet. Yrkesmässig idrotts- eller kulturutövning bör normalt inte finansieras med lotterimedel.

Placering av automaterna

Det är viktigt att automaterna placeras på sådana ställen och i sådant antal att minsta möjliga missbruk och skadeverkningar uppstår. Därför skall värdeautomater tillåtas endast på restauranger med tillstånd att servera alkohol. Det innebär en viss garanti för att verksamheten i lokalen bedrivs i ordnade former. Värdeautomaterna skall ses som ett komplement av förströelsekaraktär till hotell- och restaurangverksamheten. Högst fem automater per spelplats bör tillåtas. Det är viktigt att även tillsynsmyndigheten via uppringd förbindelse kan kontrollera de spelautomater som har tillstånd.

Vinstandel

En omständighet av betydelse vid automatspel är hur stor andel av insatsen som återbetalas i vinst. Det är självfallet av vikt att tillräckligt stor andel återbetalas. Det är angeläget att kontroll sker av att vinstandelen inte ändras genom ett ingrepp i automaten. I lagen bör fastställas den minsta tillåtna vinstandelen. Vid en avvägning mellan spelarens och spelanordnarens intressen anser regeringen att vinståterbetalningsandelen skall vara minst 85 procent.

Det är viktigt att vinstvärdet inte är för högt eftersom det kan locka till fortsatt och långvarigt spel för att om möjligt vinna tillbaka det man eventuellt förlorat. Högsta tillåtna vinst bör därför inte överstiga hundra gånger insatsen. Högsta tillåtna insats bör bestämmas till 1/6 500 basbelopp (för närvarande 5 kr 41 öre eller avrundat 5 kr).

Kontroll

Lotteritredningen föreslår att även spelautomater skall typgodkännas av tillståndsmyndigheten. Regeringen anser att denna fråga bör ses i samband med den kontroll- och säkerhetsnivå som bör finnas för de värdeautomater som föreslås. Det är viktigt att möjligheterna att manipulera och ändra automaterna minimeras. Eftersom vissa typer av värdeautomater ger möjlighet bl.a. till spel som går fort är det angeläget att de kan kontrolleras på ett effektivt sätt. Erfarenheter utomlands visar att det är angeläget att värdeautomater regleras och kontrolleras strängt.

Regeringen anser att varje värdeautomat skall vara ansluten till en centraldator så att både tillsynsmyndighet och operatör via uppringd eller permanent förbindelse kan kontrollera bl.a. spelutveckling och eventuella ingrepp i automaten. Några fristående värdeautomater skall inte få förekomma. Det innebär att både kommunikations- och datorutrustning tillsammans med själva automaterna blir att anse som ett integrerat system för automatspel. Bl.a. för att begränsa olika typer av utrustning som kan förekomma bör all nu nämnd utrustning som hör samman med ett system för spel på värdeautomater godkännas av tillståndsmyndigheten.

Om spelterminalerna är uppkopplade till en centraldator via telenätet är det möjligt att kontrollera spelets intäkter och inhämta annan information samt även att sända information till terminalerna.

Tillståndshavare

Regeringen vill inte låsa frågan vem som skall bli tillståndshavare i fråga om värdeautomaterna till en enda lösning. I lagen bör därför anges att tillstånd får lämnas till spelföretag som antingen ägs av folkrörelserna eller har ett statligt inflytande eller till spelföretag som ägs av folkrörelserna och har ett statligt inflytande.

5.6 Lotterier i radio och TV

Regeringens förslag: Efter särskilt tillstånd skall tillståndspliktiga egentliga lotterier och s.k. registreringslotterier samt bingo-spel få anordnas i radio eller television. Om tillståndet avser närradio eller egensändningar av television i kabelnät får det lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Utredningens förslag: Utredningens förslag i fråga om lotterier i radio och TV överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Utredningen föreslår att endast en allians av föreningar skall kunna få tillstånd till sändningar i närradio och egensändningar av television i kabelnät.

Remissinstanserna: En del remissinstanser är kritiska till utredningens förslag och framför en del ändringsförslag.

Radionämnden anför att man i sina bedömningar av reklambetonade inslag tillämpar radiolagens krav på opartiskhet. Nämndens praxis innebär att programföretagen skall vara försiktiga med inslag som kan uppfattas som gynnande av ett visst företag eller en viss produkt i förhållande till konkurrerande företag eller produkter. Ett sådant gynnande har i princip accepterats endast om det kan motiveras av ett tillräckligt starkt informations- eller nyhetsintresse. På denna grund har nämnden accepterat exempelvis presentationer av vissa tips- och lotteriresultat.

Från och med den 1 juli 1991 innehåller 6 § andra stycket radiolagen en bestämmelse som nämnden tillämpar vid bedömningen av reklambetonade programinslag, nämligen ett förbud mot att i programverksamheten otillbörligt gynna ett kommersiellt intresse. Bestämmelsen tar förutom gynnande mot vederlag främst sikte på s.k. varuexponering i TV, dvs. sådan exponering som kan vara särskilt aktuell i samband med spel- och tävlingsprogram. Uttalandena i förarbetena till lagrummet (prop. 1990/91:149, sid. 128) innebär att ett visst mått av kommersiellt gynnande kan vara motiverat också om det har ett underhållningsintresse. Radionämnden åberopar prövningen av programmet BingoLotto i TV 4 som ett exempel där inslaget av varuexponering har ansetts i viss utsträckning motiverat av underhållningsvärdet. Nämnden fann dock vid granskningen av de nämnda programmen att dessa innehöll en rad inslag där fokuseringen på företag, produkter och varumärken klart överskred vad som kunde anses motiverat med hänsyn till något informations- eller underhållsintresse. Programmen har således i dessa delar befunnits strida mot radiolagens bestämmelse rörande otillbörligt gynnande av kommersiella intressen. Mot denna bakgrund ifrågasätter nämnden om inte bestämmelserna i utredningens lagförslag 32 och 36 §§ kan komma i konflikt med de programbestämmelser som nämnden har att tillämpa. Radionämnden anser att denna fråga bör utredas närmare.

Närradionämnden konstaterar att det rådande förbudet mot att bedriva vissa slags lotterier i närradio och kabeltelevision har sin grund i överväganden om hur lotteriverksamheten lämpligen bör anordnas och inte i överväganden om hur närradioverksamheten påverkas. Vidare säger nämnden att utredningens förslag att upphäva förbudet inte har någon särskild motivering men att det är tydligt att motivet är en ändamålsenlig lotterilagstiftning. Mot denna bakgrund finner nämnden inte anledning att ha några bestämda synpunkter på förslaget att upphäva förbudet att bedriva egentligt lotteri i närradio och kabeltelevision.

Av övriga remissinstanser som yttrat sig i frågan har de flesta ingen erinran mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: När det gäller lotterier i radio och TV föreskrivs i 1982 års lotterilag (15 a §) att i närradio eller kabeltelevision får inte bedrivas bingospel enligt 11 § eller egentligt lotteri enligt 11 eller 14 §. Innebörden av bestämmelsen är att prövningen av frågan om tillstånd att bedriva bingospel eller egentligt lotteri i närradio eller kabeltelevision ligger hos regeringen enligt 4 § lotterilagen. I fråga om rundradiosändningar (varmed förstås både radio- och televisionssändningar) finns idag inte något motsvarande förbud. Regeringen har vid ett antal tillfällen gett tillstånd till ett egentligt lotteri vars dragning presenteras i rundradiosändning, nämligen BingoLotto i TV 4.

Utredningen angående viss lotteriverksamhet i närradio anförde i sitt betänkande "Lotteri i radio och TV" SOU 1988:24 som skäl för att föreslå förbud mot egentliga lotterier enligt 11 § lotterilagen i rundradiosändning eller trådsändning som sker med stöd av tillstånd av regeringen eller kabelnämnden i huvudsak följande.

1. Tillämpningen av lotterilagen i fråga om tillstånd och villkor till lotterier som avses bedrivas i radio och TV kan antas bli oenhetlig.

2. Vissa föreningar får genom radio- och TV-sändningar ett orättvist försteg på lotterimarknaden i förhållande till andra anordnare av lotterier därför att möjligheterna att eller intresse av att verka i dessa medier är olika för olika föreningar.

3. För att ett lotteri i radio och TV skall bli attraktivt torde förutsättas att det ges bingokaraktär, dvs. att vinst utfaller på en kombination av siffror, vilket fordrar tämligen avancerad datateknik. Metoden drar kostnader och innebär dessutom kontrollsvårigheter. Kostnaderna och radions och TV:ns genomslagskraft kan accentuera skillnaderna i fråga om förutsättningarna för olika föreningar att lönsamt bedriva lotterier.

I proposition 1987/88:141, som regeringen lämnade till riksdagen innan ovannämnda utredningsarbete var avslutat, anförde det föredragande statsrådet att han, innan ställning togs till möjligheten att anordna bingospel i närradio eller kabeltelevision, ville avvakta den då pågående utredningen. Regeringen föreslog dock, i avvaktan på ett sådant ställningstagande, att frågan om tillstånd till bingospel i närradio och kabeltelevision skulle prövas av regeringen i stället för, som dittills, av Lotterinämden.

Riksdagen godtog förslaget men beslutade därutöver att regeringen bör pröva även frågor om tillstånd till egentliga lotterier i sådana medier (bet. 1987/88:KrU22, sid. 17). 15 a § i lotterilagen är utformad i enlighet härmed och har därefter inte ändrats.

Om, såsom regeringen föreslår, en tillståndsmyndighet prövar frågor om tillstånd till lotterier som skall anordnas i radio eller television torde garantierna för en enhetlig tillämpning vara goda.

Regeringen anser att konkurrensaspekten kan beaktas i tillräcklig grad genom en rättvis och förutseende tillståndsgivning. Om tillståndet avses gälla närradio eller kabeltelevision skall särskilt beaktas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Om folkrörelsernas lotterier anordnas i radio och television kan det medverka till att öka attraktiviteten hos lotterierna och därmed folkrörelsernas intäkter.

Mot bakgrund av det anförda ser regeringen inga avgörande hinder mot att nu ta bort förbudet i 15 a § lotterilagen och ge en tillståndsmyndighet möjlighet att efter prövning lämna tillstånd till att anordna egentliga lotterier och bingospel i radio eller television. Tillstånd skall bara kunna ges till en sådan ideell förening som kan få tillstånd till lotteri. Regeringen har självfallet möjlighet att i de tillståndsbeslut som regeringen meddelar också medge att lotterianordnaren får anordna lotteriet i radio eller television.

Radionämnden har i sitt remissvar ifrågasatt om inte bestämmelserna i 32 och 36 §§ i Lotteriutredningens förslag till lotterilag kan komma i konflikt med de programbestämmelser som radionämnden har att tillämpa.

Regeringen anser att det inte behöver bli så. En prövning enligt lotterilagen innefattar en strikt tillämpning av förutsättningarna enligt lotterilagen för ett tillstånd. Ett lotteritillstånd som innefattar ett tillstånd

att anordna lotteriet i radio eller television kan rimligen inte innebära ett förtida ställningstagande till förenligheten med radiolagens bestämmelser eller innefatta tillstånd till något som redan från början strider mot radiolagens bestämmelser. Rundradiosändningar med spel- och lotteriinslag måste självfallet följa radiolagens bestämmelser. Den granskningen och prövningen skall och måste Radionämnden göra.

Om tillstånd meddelas skall självfallet även bestämmelserna i lagen (1991:2027) om kabelsändningar till allmänheten (kabel lagen) samt lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten följas. Det gäller särskilt reklambestämmelserna. Vad nu sagts gäller även närradiolagens (1982:459) bestämmelser.

6 Roulettspel, tärningsspel och kortspel

Regeringens förslag: Tillstånd att anordna roulettspel, tärningsspel eller kortspel skall ges till den som anordnar spelen.

Innan tillstånd lämnas skall sökandens lämplighet prövas.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen har inte lämnat något förslag om lämplighetsprövning. Vidare har utredningen föreslagit att kopplingen mellan tillstånd till restaurangkasinospel och serveringstillstånd skall upphöra.

Remissinstanserna: Några länsstyrelser menar att spellokalens innehavare även fortsättningsvis bör vara tillståndshavare och att således övervägande skäl talar för att ha kvar kopplingen mellan restauranger med tillstånd att servera starkare alkoholdrycker och kasinospelet.

Skälen för regeringens förslag:

Tillståndshavare

I dag är spelverksamheten i fråga om restaurangkasinospel i flertalet fall upplåten till ett spelföretag. Enligt nu gällande ordning skall emellertid spellokalens innehavare vara tillståndshavare. Enligt regeringens mening skulle såväl tillståndsgivning som kontroll och tillsyn underlättas om det är den som bedriver spelverksamheten som får tillståndet. Samtidigt bör det emellertid även i fortsättningen finnas en koppling mellan serveringstillstånd och speltillstånd. Serveringstillståndet utgör en viss garanti för att verksamheten i lokalen är seriös och drivs på ett från ordningssynpunkt godtagbart sätt. I likhet med vad som nu gäller bör vid tillståndsprövningen vikt läggas vid sådana omständigheter som tillgodoser kravet på att spelet behåller sin förströelsekaraktär och inte lockar till sig barn och ungdom. I betänkandet Kommunernas roll på alkoholområdet och inom missbrukarvården (SOU 1993:31) har föreslagits att tillståndsgivningen enligt lagen (1977:293) om handel med drycker skall

Lämplighet

I gällande lotterilag finns inga bestämmelser om lämplighet och vandel hos dem som söker tillstånd att anordna restaurangkasinospel. För att hindra olämpliga personer att få tillstånd att driva restaurangkasinospel bör vissa krav ställas på dem som söker tillstånd.

Restaurangkasinon drivs kommersiellt. Bl.a. på grund härav är det viktigt att spelanordnarna bedöms lämpliga att driva verksamheten på det sätt lagstiftaren avsett. Restaurangkasinospel skall i princip vara ett förströelsespel där vinstintresset inte skall komma i första hand. De personer, fysiska eller juridiska, som söker tillstånd bör för att få tillstånd ha viss erfarenhet från restaurangkasinoverksamhet. Någon form av utbildning, praktisk eller teoretisk, bör också krävas. Utbildningen kan ha förvärvats i olika befattningar i ett kasinoföretag. Erfarenheterna bör ha skaffats under en inte alltför kort tid.

När det gäller den ekonomiska lämpligheten bör de ekonomiska förutsättningarna för etableringen prövas. Vidare bör sökandens vandel i ekonomiska frågor undersökas. Vad som särskilt bör granskas är om sökanden har varit försatt i konkurs och om han har eller under denna tid haft näringsförbud. Vidare bör beaktas om sökanden har skatteskulder. Nämnade omständigheter kan ge en fingervisning om sökandens vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter på det ekonomiska området. Om det finns anledning till det bör tillståndsmyndigheten kunna kräva en kalkyl över den spelverksamhet som planeras. Restaurangkasinoverksamhet kan kräva inte helt obetydliga investeringar exempelvis i kontroll- och säkerhetsutrustning.

Av stor betydelse är också sökandens vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna. Främst avses då viljan att betala skatter och avgifter.

Vidare bör vederbörandes laglydnad i övrigt beaktas.

Syftet med en lämplighetsprövning är att utröna om sökanden kan förväntas följa de bestämmelser som gäller för verksamheten.

Som ovan nämnts kan en sökande vara en fysisk eller juridisk person. Är sökanden en eller flera fysiska personer skall prövningen självfallet avse samtliga.

Är sökanden en juridisk person t.ex. aktiebolag, förening eller handelsbolag blir personkretsen som skall prövas större. Förutom den juridiska personen bör prövningen avse en bestämd krets av fysiska personer. T.ex. bör de personer som har ett stort personligt eller ekonomiskt inflytande i företaget omfattas av prövningen. De som kommer i fråga är dels verkställande direktörer och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten, dels styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har ett väsentligt inflytande i företaget, dels bolagsmännen i handelsbolag.

7 Förbjudna förfaranden

Regeringens förslag: Det skall inte vara tillåtet för den som anordnar ett lotteri enligt lotterilagen att lämna kredit för insatser i lotteriet.

Det skall vara förbjudet för den som är under 18 år att delta i sådana automatspel och roulett-, tärnings- och kortspel som omfattas av lagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Dock föreslår utredningen att förbudet att ställa tele- och databaserat kommunikationssystem till förfogande för spel och lotterier skall avse ett inom landet anordnat lotteri, som inte är tillåtet eller saknar erforderligt tillstånd och ett utom landet anordnat lotteri.

Remissinstanserna: Någon erinran mot förslaget att det inte skall vara tillåtet att lämna kredit för insatser i lotteriet har inte framförts av remissinstanserna.

Telia (f.d. Televerket) menar i fråga om förbudet att i vissa sammanhang använda tele- eller databaserade kommunikationssystem för spel och lotterier, att man har begränsade möjligheter att kontrollera hur abonnenterna utnyttjar sina teleabonnemang.

Den föreslagna 18-årsgränsen lämnas utan erinran av remissinstanserna.

Skälen för regeringens förslag: I dag finns inget förbud för spelanordnaren att lämna kredit för insatsen i lotteriet. Spel och lotterier innebär alltid risker för spelmissbruk och därmed följande sociala skadeverkningar. Det är därför angeläget att lagstiftningen utformas på ett sådant sätt att dessa risker minimeras. Att spela på kredit kan i enskilda fall få förödande konsekvenser. Om en deltagare i spel och lotterier erbjuds kredit för insatser i spelet av spelanordnaren kan han under spelets gång frestas att spela långt över sin ekonomiska förmåga. Ett förbud för en spelanordnare att lämna kredit för insatser i lotteriet bör därför införas.

I detta sammanhang bör Telias 071-nummer beröras. Dessa linjer innebär en möjlighet för företag och andra att mot betalning tillhandahålla information och andra tjänster. Man säljer sina tjänster eller upplysningar via telefonen. Telia sköter sedan betalningsförmedlingen mellan säljaren och köparen av informationen/tjänsterna. Säljaren får varje månad en utbetalning avseende de inkommande samtal han haft föregående månad. Köparen debiteras kostnaden via sin vanliga telefonräkning. Säljaren kan välja mellan automatisk och telefonistexpedierad uppkoppling. Informationen kan antingen vara inspelad eller ges direkt. Säljaren bestämmer själv priset per minut genom att välja en av taxorna enligt en prislista. Lägsta taxan är 4 kr 55 öre per minut och högsta taxan är 19 kr 20 öre per minut. För en telefonistexpedierad tjänst sätts

priset individuellt för varje tjänst. Av beloppet 4 kr 55 öre inklusive moms behåller Telia 1 kr 65 öre exklusive moms medan säljaren/informatören erhåller 2 kr exklusive moms som är 90 öre. Tillämpas den högsta taxan 19 kr 20 öre inklusive moms behåller Telia 2 kr 75 öre exklusive moms medan säljaren/informatören erhåller 12 kr 55 öre exklusive moms som är 3 kr 90 öre.

Under 1992 inrättades Etiska Rådet för Teleinformation (ERT) efter överenskommelse mellan Telia och Svenska Teleinformationsföreningen (STIF). Rådets uppgifter är enligt de av stiftarna antagna stadgarna att utarbeta och vidmakthålla etiska regler för innehållet i den verksamhet som bedrivs på Telias 071-nummer och dess marknadsföring samt att pröva ärenden som gäller innehåll och marknadsföring av sådan information. Rådet har gett ut ett antal cirkulär som innehåller anvisningar för marknadsföring av och innehållet på 071-linjer. Cirkulären innehåller meddelanden om av rådet fattade beslut som i huvudsak gäller indragna 071-linjer på grund av dels underlåten taxainformation, dels visst sexuellt innehåll.

I de skriftliga avtalen om upplåtande av 071-abonnemang åtar sig båda parter, Telia och säljaren/informatören att följa de rekommendationer som rådet utfärdar.

Det har visat sig att det i dag via 071-linjer förekommer spel och lotterier som omfattas av lotterilagen. I vissa fall används ett kabelnät för att möjliggöra spel via 071-linje och television. Anordnarna har emellertid inte i något fall ansökt om eller fått tillstånd att anordna lotteriet och spelet. I samband med dessa spel och lotterier ådrar sig en del människor stora skulder som så småningom skall betalas via telefonräkningen för vidarebefordran till spel- och lotterianordnaren.

Lotterilagstiftningen strävar bl.a. till att styra spel och lotterier på ett sådant sätt att de bedrivs i socialt acceptabla former. Denna strävan påverkar exempelvis valet av plats, krav på lägsta ålder, kontrollmöjligheter, betalningsrutiner och krav på högsta tillåtna insats. Sett i detta perspektiv framstår spel och lotterier via 071-linjer och i vissa fall via kabeltelevision som oacceptabla. Spel via 071-linjer innebär små möjligheter att kontrollera bl.a. insatser och spelets omfattning samt deltagare.

Enligt regeringens mening behövs inte något uttryckligt förbud mot att lämna tillstånd till lotterier av detta slag. Frågan om lämpligheten att anordna lotterier på detta sätt bör istället prövas i tillståndsärendet. I lotterilagen finns en allmän bestämmelse i 11 § som säger att tillstånd får lämnas bara om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade villkor och bestämmelser. I allmänhet torde lotterier av det slag som nu har berörts vara att betrakta som olämpliga från allmän synpunkt.

Bestämmelsen om att en lotterianordnare inte får lämna kredit för insatser i lotteriet innebär t.ex. att spel och lotterier inte får förekomma via de s.k. 071-linjerna eftersom deltagaren senare får betala insatsen via telefonräkningen.

Regeringens bedömning: Medel bör ges till dels forskning om spelberoende, dels organisationer för spelberoende människor. Fördelning av medel och initiativ till forskningsinsatser samt stöd till organisationer för spelberoende människor bör Folkhälsoinstitutet svara för. Regeringen avser att under nästa riksmöte begära medel för ändamålet.

Utredningens förslag: Utredningen har inte lämnat något förslag i dessa frågor.

Remissinstanserna: Några remissinstanser har i sina remissvar påpekat angelägenheten dels av att satsningar görs på forskning om spelberoende, dels att stöd lämnas till organisationer för spelberoende människor.

Skälen för regeringens bedömning: Forskning om spelberoende förekommer inte i någon större omfattning i vårt land idag. Men det finns forskare som intresserar sig för spelberoendeproblematiken. Särskilt bör nämnas professor Sten Rönnerberg som är verksam vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och som i första hand ägnar sig åt forskning om vård och behandling av alkoholmissbrukare men som i det sammanhanget kommit in på och haft anledning att fördjupa sig i dels frågor som rör spelberoende dels den internationella forskningen på området. Han har skrivit om problemet spelberoende men har inte gjort några mera omfattande undersökningar.

Vidare bör nämnas professor Eckhart Kuhlhorn, sociologiska institutionen vid Stockholms universitet som beviljats 225 000 kr för forskning om omfattningen av spelberoende.

Som ett led i detta lagstiftningsärende har Statistiska centralbyrån utfört ett antal undersökningar. På uppdrag av Lotteriutredningen utfördes tre undersökningar. Den första, benämnd "Lotterier och spel 1989 - 1991", är en undersökning av lotterier och spel på regional och lokal nivå 1989 - 1991. Undersökningen baseras på uppgifter från samtliga kommuner och länsstyrelser. Undersökningen omfattar även den illegala spelmarknaden. Sistnämnda undersökning baseras på polis- och åklagarmyndigheternas bedömning av den illegala spelmarknaden. Därutöver gjordes en kartläggning över tillverkning, införsel och försäljning av lottsedlar m.m. 1989 - 1991. Den omfattade samtliga företag som distribuerar lottsedlar, lottsatser m.m. för folkrörelsernas lotterier och spel. Den andra undersökningen benämns "Spel-Sverige i siffror 1970 - 1991". Syftet med den undersökningen var att med befintlig statistik beskriva utvecklingen av spelmarknaden i Sverige under perioden 1970 - 1991. Uppgifterna har i huvudsak hämtats från spelbolagens årsredovisningar, Riksskatteverkets dokumentation över skatteuppbörden och Lotterinämnadens dokumentation över tillståndsgivningen. Den tredje undersökningen, benämnd "Spel-Sverige och konjunkturen", hade till syfte att undersöka om hushållens utgifter för spel har följt ett fast

tidsmönster och om utgifterna samvarierat med konjunkturen. Dessa tre undersökningar presenteras i Lotteriutredningens betänkande SOU 1992:130 Vinna eller försvinna.

Slutligen har Statistiska centralbyrån i detta lagstiftningsärende på uppdrag av Civildepartementet utfört en kompletterande undersökning av den första av ovannämnda undersökningar. Den avser perioden 1992 och första halvåret 1993 och redovisas som *bilaga 4* i denna proposition.

Samtliga nu nämnda undersökningar har utförts av Statistiska centralbyrån.

Regeringen anser det angeläget, särskilt om förslagen i denna proposition om utökade spel- och lotterimöjligheter genomförs, att det skapas permanenta och stabila möjligheter för en långsiktig forskning om spelberoende. Det finns idag mer eller mindre säkra antaganden och påståenden om de sociala, psykologiska och biologiska effekter spel har och kan ha på människor. Vidare kan frågan ställas om spelberoende är att anse som en folkhälsofråga. Det finns olika uppgifter om hur många som i vårt samhälle berörs av spelberoendeproblematiken. Det är viktigt att det skapas största möjliga klarhet på detta område bl. a. för att lagstiftningen på spel- och lotteriområdet skall kunna utformas så att negativa effekter av spel och lotterier undviks i största möjliga utsträckning.

Det är också viktigt att de organisationer som idag finns för stöd och hjälp till spelberoende människor får ekonomiska resurser för att driva och utveckla sin verksamhet. Den största organisationen idag är Riksförbundet Spelberoende med säte i Stockholm. Det är en partipolitiskt och religiöst obunden sammanslutning som vill verka för att förebygga och avhjälpa spelberoende. Det finns även andra föreningar och organisationer som verkar på detta område.

Regeringen bedömer att ett belopp om två miljoner kronor årligen inledningsvis behöver disponeras för dessa ändamål.

Regeringen anser att kostnaden för denna forskning och stödet till organisationer för spelberoende i princip skall betalas av aktörerna på spelmarknaden.

Forskningen på detta område bör ha en inriktning med sikte på att åstadkomma underlag för lagstiftning och andra åtgärder. De nuvarande forskningsråden är därför mindre lämpliga att svara för fördelningen av medel till forskningen om spelberoende. Med hänsyn bl.a. till spelberoendets nära samband med missbruk och beroende av alkohol är Folkhälsoinstitutet en lämplig myndighet att ha ansvar för både forskningen på området och fördelningen av stödet till organisationer för spelberoende.

Regeringens förslag: Det övergripande ansvaret för tillsynen över samtliga lotterier och spel i landet inklusive de som anordnas av spelbolagen med statligt inflytande läggs på Lotteriinspektionen som tar över Lotterinämdens samtliga uppgifter.

Tillsynsmyndigheten får möjlighet att meddela de förelägganden och förbud som behövs samt att förena sina förelägganden med vite.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser understryker starkt vikten av att tillsynsmyndigheten får sådana resurser och befogenheter att den kan utöva en effektiv tillsyn och kontroll.

Skälen för regeringens förslag: Lotterinämden har idag ett ansvar för den centrala tillsynen över efterlevnaden av lotterilagen. Nämnden svarar dock inte för tillsynen av den spel- och lotteriverksamhet som bedrivs av spelbolagen med statligt inflytande.

Kommun och länsstyrelse utövar den närmare tillsynen över sådana lotterier som de har lämnat tillstånd till. Vidare utövar kommunen såsom registreringsmyndighet den närmare tillsynen över registreringslotterierna.

Tillsynen över de lotterier som anordnas efter särskilt tillstånd av regeringen utövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

I dag ansvarar Statskontoret och Länsstyrelsen i Gotlands län för tillsyn och kontroll av Penninglotteriet. Tipstjänsts verksamhet kontrolleras av två särskilt utsedda kontrollanter med en kontrollavdelning till sitt förfogande. För tillsyn och kontroll av ATG:s verksamhet svarar Riksskatteverket medan Finansinspektionen är tillsynsmyndighet för vinstsparandet.

Tillsynsmyndigheterna kan i dag inte meddela förelägganden och förbud när det gäller otillåtna förfaranden.

Från många håll har framkommit önskemål om att spel- och lotteriverksamheten måste vara underkastad en effektiv tillsyn och kontroll. Med de utökade spelmöjligheter regeringen föreslår accentueras detta krav ytterligare. Ansvaret för den centrala tillsynen bör därför samlas hos en central myndighet. Vidare bör myndigheten ha sådana medel och ett sådant regelverk till sitt förfogande som behövs för att kunna utöva en effektiv tillsyn. Den centrala tillsynsfunktionen skall ha resurser att upptäcka och beivra överträdelser av gällande regelverk. Som ett led i denna förstärkning av tillsynen bör myndigheterna ha möjlighet att utfärda förelägganden. Den centrala tillsynen bör förstärkas även för spelbolagen med statligt inflytande. För att möta dessa nya krav bör Lotterinämden förstärkas och som ett led i denna förstärkning få ett nytt namn.

En viktig uppgift för den nya lotterimyndigheten är att utbilda och informera myndigheter och aktörer på spel- och lotterimarknaden. För

att förebygga överträdelser skall myndigheten ge information och handledning om gällande regelverk. En annan viktig förutsättning för en effektiv tillsyn och kontroll är att myndigheten har kompetent personal inom olika ämnesområden såsom juridik, teknik och ekonomi. Det gäller både handläggande och beslutande personal.

Tillsynsmyndigheten skall vara expert på lotterifrågor. Spel- och lotteriverksamhet förekommer dock ofta tillsammans med annan verksamhet t.ex. hotell- och restaurangverksamhet. Vidare innefattar spel- och lotteriverksamhet för det mesta ett arbetsgivaransvar med allt vad det för med sig i form av t.ex. löneutbetalningar och inbetalningar av skatter och sociala avgifter. För sådana delar av verksamheten har andra myndigheter, t.ex. skattemyndigheterna, ett förstahandsansvar när det gäller kontroll och tillsyn. Vidare är det ofrånkomligt att polis- och åklagarmyndigheter har ett ansvar när brott misstänks. Tillsynsmyndigheten kan således inte ha ett ensamt ansvar för kontroll och tillsyn av all verksamhet på spel- och lotteriområdet. Det innebär att myndigheterna måste samarbeta med varandra. Men tillsynsmyndigheten har ett ansvar för att andra berörda myndigheter får information om eventuella missförhållanden på spelmarknaden så att de kan ingripa.

Tillsynsmyndigheten skall ansvara för den centrala tillsynen över efterlevnaden av samtliga lotterier och spel inklusive de som anordnas av spelbolagen med statligt inflytande. Vidare skall varje annan tillståndsmyndighet utöva den närmare tillsynen över de lotterier och spel som man lämnat tillstånd till. Eftersom länsstyrelser och kommuner har kännedom om lokala förhållanden är det viktigt att de hjälper tillsynsmyndigheten när den centrala tillsynen utövas.

En viktig förutsättning för en väl fungerande kontroll och tillsyn är att det finns befattningshavare och personal som kan arbeta förebyggande men även ingripa vid överträdelser. När det behövs skall det för verksamheten finnas en föreståndare och en kontrollant utsedda av tillståndsmyndigheten. I författningskommentaren behandlas frågan om dessa personers ansvar och befogenheter. En tillståndshavare skall liksom tidigare vara skyldig att på anmodan lämna upplysningar samt ge ut handlingar eller annat som behövs för tillsynen.

För att kunna ingripa med kraft bör tillsynsmyndigheten ha möjlighet att förelägga vite för att framtvinga viss handling eller åtgärd. Vitesmöjligheten skall kunna utnyttjas exempelvis för att förmå en tillståndshavare eller den som kan antas bedriva otillåtet lotteri dels att lämna upplysningar eller sända in handlingar som behövs för tillsynen, dels att upphöra med otillåten verksamhet. Även annat föreläggande som har stöd i lagen får förenas med vite. Frågor om att döma ut viten prövas av länsrätten enligt lagen (1985:206) om viten.

De nya uppgifter och de nya resurser det kräver motiverar att den nuvarande Lotterinämnden förstärks och för att markera myndighetens centrala tillsynsroll bör den byta namn till Lotteriinspektionen. Förslagen innebär att myndigheten får väsentligt utökade arbetsuppgifter. Det aktualiserar bl.a. frågan hur stor myndigheten skall vara och hur den skall organiseras. Som ovan nämnts behöver myndigheten gedigen kompetens på flera områden såsom juridik, teknik och ekonomi.

10 Tillståndsmyndigheter

Regeringens förslag: Frågor om tillstånd för ideella föreningar att anordna lokala och regionala *egentliga lotterier* skall liksom hittills prövas av den nämnd som kommunen bestämmer respektive länsstyrelsen.

Lotteriinspektionen skall pröva frågor om tillstånd till föreningslotterier som skall bedrivas i flera län samt frågor om tillstånd till *egentliga lotterier* och bingospel som skall anordnas i radio eller television.

I fråga om *bingospel* skall liksom hittills länsstyrelsen i det län där spelet skall bedrivas pröva tillståndsärendena.

Frågor om att anordna *spel på varuspels-, penning-, värde- och skicklighetsautomater samt roulett-, tärnings- och kortspel* skall prövas av Lotteriinspektionen.

Lotteriinspektionen skall också pröva frågor om tillstånd till *innehav och import av penning-, värde- och skicklighetsautomater*.

I andra fall skall frågor om tillstånd att anordna lotterier prövas av regeringen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock att regeringen inte skall fatta några beslut i tillståndsfrågor.

Remissinstanserna: I fråga om förslaget om tillståndsgivningen tillstyrker så gott som samtliga remissinstanser utredningens förslag. Vissa länsstyrelser menar att tillståndsgivningen för restaurangkasinospel bör ligga kvar hos länsstyrelserna samt att tillståndsgivningen för de statliga spelbolagen bör ligga kvar hos regeringen.

Kabelnämnden tillstyrker utredningens förslag om att tillstånd till spel och lotterier i radio och TV bör ges av en central myndighet, Lotteriinspektionen. Denna myndighet bör även ha tillsynen över att lotterilagens bestämmelser följs i de spel och lotterier som i framtiden kan komma att bedrivas i radio och TV. Då kan en enhetlig lagtillämpning uppnås i landet samtidigt som kontakterna underlättas med Radionämnden och Närradionämnden i fråga om reklambestämmelserna. Lotterier och spel i radio och TV har i våra grannländer fått en avsevärd omfattning. Motsvarande utveckling kan, om utredningens förslag går igenom, förväntas även i Sverige. En fungerande tillsyn i förhållande till radiolagstiftningen är nödvändig.

Skälen för regeringens förslag:

Egentliga lotterier

Enligt 13 § lotterilagen är det den kommunala nämnd som kommunen

bestämmer som prövar frågor om tillstånd för en ideell förening som huvudsakligen är verksam inom en kommun att anordna egentliga lotterier. Om lotteriet skall bedrivas i flera kommuner i samma län provas tillståndsärendet av länsstyrelsen. När det gäller s.k. rikslotterier, dvs. lotterier som skall bedrivas i flera län provas tillståndsfrågan av Lotterinämden. Denna ordning har fungerat väl och bör behållas också för framtiden, med den ändringen att det blir Lotteriinspektionen i stället för Lotterinämden som prövar frågor om tillstånd när det gäller rikslotterierna.

Lotteriinspektionen bör också pröva frågor om tillstånd att anordna egentliga lotterier i vilka vinstdragning skall ske eller presenteras i radio eller television. I detta fall rör det sig om former av lotterier som ställer särskilda krav på kompetens för att bedöma lämpligheten och där en över landet enhetlig tillämpning bör eftersträvas.

Bingotillstånd

Bingotillstånd ges i dag av länsstyrelsen i det län där spelet skall bedrivas. Om spelet skall bedrivas i flera län provas dock frågan av Lotterinämden. Enligt regeringens mening bör denna ordning i princip gälla också i fortsättningen. I det föregående har regeringen föreslagit att tillstånd skall kunna ges till bingospel där värdet av högsta vinsten får vara högre än ett basbelopp, dock högst sex basbelopp, om det finns särskilda skäl för det. I dessa fall kan det alltså bli fråga om avsevärda vinstbelopp och därmed särskilda krav på organisation och kontroll. Enligt regeringens mening bör tillståndsfrågan för sådana bingospel alltid prövas av den centrala tillståndsmyndigheten – Lotteriinspektionen.

Automatspel

Med stöd av 1 § lotteriförordningen prövar Lotterinämden frågor om tillstånd till automatspel som ger vinst i form av pengar, värdebevis, spelpolletter eller liknande och som anordnas på fartyg i internationell trafik. Någon anledning att ändra på denna ordning finns enligt regeringens mening inte.

I det föregående har regeringen föreslagit att tillstånd skall kunna ges till spel på värdeautomater inom landet, under förutsättning bland annat att spelet anordnas till förmån för folkrörelserna. Avsikten är att tillstånd skall kunna ges till en organisation, men att överskottet främst skall komma flera eller de flesta ideella föreningarna inom det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet till del. Det är här fråga om en helt ny spelform för ett särskilt ändamål och omgärdat med en rad begränsningar och krav. Dessa omständigheter gör att tillståndsfrågan bör prövas av i första hand regeringen. Den nya spelformen förutsätter inte bara ett godkännande av den som söker tillstånd, utan även en prövning av var och hur värdeautomaterna placeras samt en bedömning av att spelet från flera andra utgångspunkter kan antas bli

bedrivet på ett lämpligt sätt. Sådana mera detaljbetonade och praktiska frågor bör inte prövas av regeringen utan i stället av Lotteriinspektionen. Regeringen bör närmare bestämma hur detta skall skötas.

Prop. 1993/94:182

Varuspelsautomater, roulett-, tärnings- och kortspel

I fråga om tillståndshavare och tillståndsgivningen för restaurangkasinospel och spel på varuspelsautomater finns det idag en koppling mellan alkoholserveringstillstånd och tillstånd för nämnda spel, om spelet skall bedrivas på andra ställen än i samband med offentlig nöjestillställning inom nöjespark eller liknande. Det är emellertid inget formellt krav på att ha serveringstillstånd. Om sådant tillstånd saknas bör dock för speltillstånd i princip krävas att förutsättningarna för serveringstillstånd enligt lagen (1977:293) om handel med drycker kan bedömas vara uppfyllda.

Idag är det länsstyrelsen i det län där spelet huvudsakligen bedrivs som prövar tillståndet. Lotterinämnden har sedan den 1 juli 1991 tagit över tillsynen och kontrollen över restaurangkasinospelen. Det har inneburit att nämnden skaffat sig erfarenhet och kompetens och fått överblick. Vidare har antalet tillstånd ökat kraftigt under senare år. Regeringen anser därför att övervägande skäl talar för att tillståndsgivningen till restaurangkasinospel och spel på varuspelsautomater bör flyttas från länsstyrelsen till den nya Lotteriinspektionen.

Innehav och införsel av spelautomater m.m.

Lotterinämnden prövar enligt 21 och 22 §§ lotterilagen frågor om tillstånd att inneha och importera penning-, värde och skicklighetsautomater. Motsvarande ordning bör gälla även i fortsättningen.

Tillstånd för spelbolag med statligt inflytande

Lotteritredningen har föreslagit att Lotteriinspektionen skall svara för tillståndsgivningen för alla rikslotterier inklusive de som anordnas av spelbolagen med statligt inflytande. Utredningen anser att tillståndsgivningens organisation bör underlätta kravet på likformiga bedömningar av lokala, regionala och riksomfattande lotterier och spel samt menar att det är principiellt felaktigt att regeringen dels har att tillvarata ett ägarintresse i förhållande till spelbolagen dels beslutar om tillstånd för dessa bolag.

Det jämförelsevis stora bidraget till statens inkomster från spelbolagen med statligt inflytande beror till stor del på att bolagen, inom sina respektive marknadssegment, tillåtits utveckla teknik och spelformer som marknaden har efterfrågat. Samtidigt har nya spelformer ökat den totala marknaden och möjliggjort att hålla kostnaderna nere.

Lönsamheten hos spelbolagen med statligt inflytande är generellt sett betydligt högre än lönsamheten i föreningslivets rikslotterier. Det beror

till stor del på att spelbolagen under lång tid haft betydligt bättre förutsättningar än föreningslivet att utveckla och lansera attraktiva spelformer.

Generellt gäller att de offentliga utgifterna inte bör öka och att statsinkomsterna inte bör minska. Med hänsyn härtill och till vad som ovan sagts om spelverksamhetens omfattning och betydelse för staten bör det alltså finnas ett direkt politiskt inflytande över spelbolagens verksamhet. Tillståndsgivningen för dessa bör därför ligga kvar hos regeringen.

Enligt den ordning som idag gäller kan regeringen ge tillstånd till lotterier i andra fall än som anges i lagen. Regeringen får dock inte lämna tillstånd till kedjebrevsspel och liknande spel eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar, värdebevis, spelpolletter eller liknande. Denna ordning bör bestå med den ändringen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, såsom tidigare föreslagits, skall kunna lämna tillstånd till spel på värdeautomater som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande.

11 Överklagande

Regeringens förslag: En kommunal nämnds beslut enligt lotterilagen skall överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Länsstyrelsens beslut enligt lotterilagen skall också överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Även Lotteriinspektionens beslut enligt lotterilagen skall överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I samtliga fall krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att en kommunal nämnds beslut enligt lotterilagen skall överklagas hos länsstyrelsen samt att länsstyrelsens beslut enligt lagen prövas av Lotteriinspektionen endast efter prövningstillstånd. Enligt utredningens förslag skall Lotteriinspektionens beslut i första instans kunna överklagas hos regeringen.

Remissinstanserna: Flera länsstyrelser motsätter sig av rättssäkerhetsskäl att länsstyrelsens beslut skall kunna prövas av Lotteriinspektionen endast efter prövningstillstånd. I övrigt har remissinstanserna inte haft någon erinran mot utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Den instansordning som gäller idag för prövning av tillståndsbeslut och överklagande när det gäller spel och lotterier är inte enhetlig.

I fråga om Penninglotteriets, Tipstjänsts och ATG:s spel och lotterier är det regeringen som lämnar tillstånd. Ärendena bereds i Finansdepartementet.

När det gäller övriga rikslotterier är det Lotterinämden som lämnar tillstånd. Nämndens beslut överklagas hos regeringen.

Beslut om regionala lotterier fattas av länsstyrelserna. Länsstyrelsens beslut överklagas hos Lotterinämnden. Nämndens beslut får i detta fall inte överklagas. Nämnden får dock hänskjuta ärendet till regeringen om det är av större vikt.

Tillstånd till lokala lotterier meddelas av kommunen vars beslut överklagas hos länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut överklagas hos Lotterinämnden, vars beslut inte får överklagas. Även i detta fall får dock Lotterinämnden hänskjuta ärendet till regeringen om det är av större vikt.

Beslut om bingospel meddelas av länsstyrelsen, vars beslut överklagas hos Lotterinämnden. Nämndens beslut får inte överklagas. Liksom i de förut nämnda fallen får nämnden dock hänskjuta ärendet till regeringen, om det är av större vikt.

Tillstånd till automatspel ombord på fartyg i internationell trafik prövas av Lotterinämnden, vars beslut överklagas hos regeringen. Även tillstånd till restaurangkasinospel ombord på fartyg i internationell trafik prövas av Lotterinämnden, vars beslut överklagas hos regeringen.

Tillstånd att anordna restaurangkasinospel och spel på varuautomater prövas av länsstyrelsen i det län där spelet skall bedrivas. I båda fallen överklagas besluten hos Lotterinämnden vars beslut inte får överklagas. Nämnden får dock hänskjuta ärendet till regeringen om det är av större vikt.

Enligt regeringens mening är det angeläget att skapa en ordning för överklagande av lotteriärenden som är så enhetlig som möjligt. Sådana beslut är av beskaffenhet att de i enhetlighet med Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna bör kunna bli föremål för domstolsprövning. För att åstadkomma en så enhetlig instansordning som möjligt bör därför, i enlighet med dels regeringens riktlinjer i 1993 års budgetproposition (prop. 1992/93:100 bil. 3 sid. 24 och 93), dels förslag i proposition 1993/94:133 Instansordningen m.m. i de allmänna förvaltningsdomstolarna, såväl kommunens, länsstyrelsens som Lotteriinspektionens beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. I sistnämnda proposition har regeringen föreslagit sådana ändringar av lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar att länsrätt ges en allmän behörighet att pröva mål som första instans. För överklagande till kammarrätten skall krävas prövningstillstånd.

För att vidmakthålla en enhetlig praxis på lotteriområdet är det viktigt att Lotteriinspektionens kompetens utnyttjas. Den instans (länsrätten) som prövar överklagade lotteriärenden bör därför normalt inhämta yttrande från inspektionen. Vidare bör Lotteriinspektionen få del av avgöranden i överklagade ärenden. Regeringen kan utfärda närmare bestämmelser i dessa frågor.

Regeringens bedömning: Kostnaderna för tillstånd och tillsyn bör i allt väsentligt kunna täckas av avgifter som betalas av dem som fått tillstånd. I övrigt bör kostnaderna för Lotteriinspektionens verksamhet betalas inom ramen för det anslag som finns i statsbudgeten sedan tidigare.

Utredningens bedömning: Förslagen om nya spelformer och vinstmöjligheter kommer i princip inte att påverka statens inkomster av lotterier och spel.

Skälen för regeringens bedömning: Den förstärkta tillstånds- och tillsynsmyndigheten beräknas inte medföra några ökade kostnader för staten. Tvärtom kan det vara möjligt att det nuvarande årliga anslaget om cirka två miljoner kronor skall kunna minska och efter en övergångsperiod på ett antal år upphöra, om det visar sig att all myndighetens verksamhet kan avgiftsfinansieras genom tillstånds- och kontrollavgifter. Det är dock tveksamt om all myndighetens verksamhet kan avgiftsfinansieras. Efter några års verksamhet bör det dock vara möjligt att definitivt ta ställning till detta.

Enligt den ordning som gäller idag tas en avgift ut för prövning av en ansökan om lotteritillstånd. Avgifterna regleras i lotteriförordningen, som är tillämplig även på kommunala tillståndsmyndigheter. En kommun har dock möjlighet att underlåta att ta ut avgift.

När det gäller avgifter för kontroller bestämmer tillståndsmyndigheten i tillståndsbeslutet den avgift som skall betalas för kommande kontroller i ärendet. Formellt betraktas kontrollavgiften som ett sådant villkor eller en sådan kontroll- och ordningsbestämmelse myndigheten kan föreskriva med stöd av 6 § lotterilagen. Sådana villkor brukar t.ex. tas in i beslut om tillstånd till restaurangkasinospel och bingospel.

En målsättning bör vara att de tillståndsgivande och kontrollerande myndigheterna skall vara självfinansierande genom avgifter. Det torde emellertid inte vara möjligt att i alla delar åstadkomma full kostnads-täckning. Ett exempel på det är den del av en myndighets verksamhet som innefattar prövning av överklagade beslut.

När det gäller kommunerna bör kommunfullmäktige ges rätt att bestämma avgifter i lotteriärenden i enlighet med den kommunala självkostnadsprincipen.

När det gäller kostnaden för forskningen om spelberoende avser regeringen att, när förslaget om det läggs fram i samband med nästa riksmöte, ta upp frågan om finansieringen av den verksamheten.

Typgodkännande

Regeringens förslag: Teknisk utrustning för insatser, vinstdragning och kontroll av egentliga lotterier skall typgodkännas.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen erinran har framförts mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 6 § i lotterilagen skall förslutna lotter och bingobrickor typgodkännas. I andra stycket i nämnda paragraf föreskrivs att det vid bingospel skall finnas kontroll anordnad på det sätt Lotterinämnden föreskriver. I tillämpningen har sistnämnda bestämmelse inneburit att den datorutrustning som används vid bingospel skall vara godkänd.

Den tekniska utrustningen på lotteriområdet utvecklas snabbt. Det är därför angeläget att sådan utrustning, innan den används i lotterisammanhang, är godkänd. Det huvudsakliga skälet för det är att det kan minska möjligheterna till fusk samt underlätta kontroll.

Förslaget innebär att bl.a. löttförsäljningsautomater skall typgodkännas.

Tillståndsplikt i verksamhet

Regeringens bedömning: Tillstånd bör inte krävas för att hjälpa en tillståndshavare att anordna ett lotteri. Det bör inte heller vara tillståndspliktigt att tillverka, importera eller saluföra lotter, bingobrickor, spelautomater samt teknisk utrustning som skall användas för insatser, dragningar och kontroll i lotteri-verksamhet.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att de nämnda verksamheterna skall vara tillståndspliktiga.

Remissinstanserna: Några remissinstanser anser att det inte finns skäl att låta de föreslagna verksamheterna vara tillståndspliktiga.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser inte att det av kontrollskäl eller andra skäl finns anledning att kräva tillstånd för att bedriva den åsyftade verksamheten. Uppstår missförhållanden eller missbruk kan det i många fall räcka med att återkalla eller ändra ett lotteritillstånd.

Regeringens förslag: Den nuvarande lotterilagen ersätts med en helt ny lag.

Utredningens förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag. Utredningen har dock föreslagit att automatspelslagen arbetas in i den nya lotterilagen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker utredningens förslag om den lagtekniska utformningen. Några har dock synpunkter på detaljutformningen av vissa bestämmelser. Andra motsätter sig bestämt att automatspelslagen inarbetas i lotterilagen. De menar att nuvarande ordning med en fristående automatspelslag på ett bättre sätt än utredningens förslag tillgodoser samhällets intresse att förhindra dels uppkomsten av olämpliga ungdomsmiljöer i samband med automatspel och olagligt spel om pengar på spelautomater.

Skälen för regeringens förslag: Den nu gällande lotterilagen har kritiserats för att vara svåröverskådlig, svårtillgänglig och svår att tillämpa.

De förslag som regeringen nu lägger fram innebär att lotterilagen måste ändras på en rad punkter. Förslagen innebär ändringar i nu gällande bestämmelser och införande av nya bestämmelser. En strävan är också att så uttömmande som möjligt i lagen reglera förutsättningarna för att anordna lotterier och därmed minska utrymmet för regerings- och myndighetsföreskrifter.

För att lagstiftningen skall bli lättillgänglig och överblickbar bör den nu gällande lotterilagen ersättas med en helt ny lag.

I denna bör inte - som utredningen har föreslagit - bestämmelserna i automatspelslagen tas in. Automatspelslagen reglerar annat än rena lotterier och har en annan karaktär än lotterilagstiftningen. Den är mera utformad som en social skyddslagstiftning och har som ett av sina främsta syften att komma tillrätta med olämpliga ungdomsmiljöer.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag skall tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten.

Ett lotteri skall anses anordnat för allmänheten även när det som villkor för deltagande krävs medlemskap i en viss sammanlutning, om denna väsentligen har till uppgift att anordna lotterier eller när lotteriet annars med hänsyn till omfattningen eller till villkoren för deltagande är att jämföras med ett lotteri som är anordnat för allmänheten.

Lagen skall tillämpas också på lotterier i form av bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Enligt första stycket skall lagen tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten. Begreppet lotteri definieras i 3 §.

Andra stycket motsvarar 4 § tredje stycket lotterilagen (jfr prop. 1981/82:170 s. 28).

Lotterilagen gäller som regel endast sådana lotterier som anordnas för allmänheten. Någon ändring av innebörden av begreppet allmänheten är inte åsyftad i den nya lotterilagen. Det är inte möjligt att ge någon mer exakt vägledning för tolkningen av begreppet. Här bör hänvisas till uttalanden i tidigare förarbeten. Se t.ex. ovannämnda prop. 1981/82:170 sid. 28 och Lotteriutredningens betänkande Vinna eller försvinna - folkrörelsernas lotterier och spel i framtiden SOU 1992:130 sid. 114. Se även rättsfallet NJA 1986:35.

Om lotteriet anordnas inom en sluten personkrets men det inte är fråga om en privat tillställning eller föreningsfest, t. ex. lotterier för anställda i ett visst företag, krävs att personkretsen är relativt liten för att inte lotteriet skall anses som anordnat för allmänheten.

Liksom den nuvarande lotterilagen omfattar den nya lagen enligt tredje stycket även sådant bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

Med förvärvssyfte avses att spelverksamheten anordnas i syfte att på ett eller annat sätt inbringa inkomster. Detta innebär t.ex. att spelverksamhet som anordnas av en ideell förening i syfte att finansiera föreningsverksamheten omfattas av bestämmelserna. Om gratisspel anordnas på spelautomater i syfte att locka kunder till annan förvärvsverksamhet får det också anses att spelet har anordnats i förvärvssyfte. Detsamma gäller naturligtvis om spelautomater upplåts för gratisspel mot att t.ex. en viss förtäring måste ske eller att varor till ett visst värde måste inköpas.

2 § Lagen gäller inte svenska statens premieobligationslån.

Den tillämpas inte heller på automatspel som inte ger vinst eller ger vinst bara i form av frispel. Föreskrifter om sådant automatspel finns i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

Paragrafen motsvarar 3 § lotterilagen.

Definitioner

3 § Med *lotteri* avses i denna lag en verksamhet där en eller flera deltagare, med eller utan insats, kan få en vinst till ett högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få genom

1. lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfaranden,
2. marknads- och tivolinöjen,
3. bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevsspel och liknande spel.

Vid bedömningen av om en verksamhet är ett lotteri skall hänsyn tas till verksamhetens allmänna karaktär och inte endast till den större eller mindre grad av slump som finns i det enskilda fallet.

Med vinst avses i denna lag även rätt till fortsatt spel.

I paragrafen definieras begreppet lotterier. Definitionen motsvarar i sak den som ges i 1 § lotterilagen (jfr prop. 1981/82:170 s. 29).

Lagrådet har ifrågasatt, med tanke på att bl.a. "kortspel" nämns i punkten 3, om det är helt välbetänkt att orden "helt eller delvis beror på slumpen" i gällande rätt (1 §) inte längre finns med i definitionen.

Regeringen anser att slumpen skall beaktas vid bedömningen av om en verksamhet är ett lotteri. Hänsyn bör dock i första hand tas till verksamhetens allmänna karaktär och inte endast till slumpen. Ett tillägg med denna innebörd bör därför göras.

För att det skall vara fråga om ett lotteri krävs således normalt att

1. vinster skall kunna tillfalla en eller flera deltagare,
2. alla deltagare inte skall kunna få lika värdefulla vinster även om alla vinster i lotteriet skulle vara värda lika mycket,
3. verksamheten skall grunda sig på lottning, gissning, vadhållning eller liknande tillvägagångssätt där deltagarna inte kan påverka utgången med egna åtgärder.

För att en verksamhet skall betraktas som lotteri är det inte nödvändigt att deltagarna betalar någon insats eller anordnaren äsyftar någon ekonomisk vinning. Som lotterier anses exempelvis vanliga tombolalotterier, gissningstävlingar, totalisatorvadhållning vid hästtävlingar, bingo-

spel, automatspel och liknande spel där deltagarna inte kan påverka utgången med egna åtgärder. Prop. 1993/94:182

Det finns lotterier där deltagarna i viss mån kan påverka utgången genom någon form av kalkyl, men där slumpen ändå huvudsakligen avgör utgången. Till lotterier hänförs normalt inte rena skicklighetsspel eller arrangemang där utgången är bestämd i förväg. Exempel härpå är biljard, bridge och schack. Som lotterier anses inte heller bl.a. tävlingar av konstnärlig eller litterär beskaffenhet eller tävlingar där utgången beror på yrkesskicklighet, fysiska egenskaper eller särskild utbildning.

I samband med reklam och även i andra sammanhang förekommer det att deltagarna genom någon form av gissning skall försöka komma fram till det rätta svaret. Exempel härpå är att ange ett visst datum när en händelse kommer att inträffa eller att ange antalet föremål i en burk. Utgången anses här i allmänhet bero på gissning och inte på en av skicklighet baserad bedömning. Det sagda innebär t.ex. att s.k. reklam-lotterier, varmed förstås kommersiellt lotteri som anordnas i säljfrämjande syfte och stimulanslotterier, varmed förstås lotterier vars huvudsakliga syfte är att sporra till viss verksamhet utan att lotteriet ger någon behållning till anordnaren, samt massmedielotterier omfattas av lotterilagen trots att de inte kräver någon insats.

Som nämnts tidigare är slumpen inte avgörande för bedömningen om det är ett lotteri. Det kan vara fråga om ett lotteri även om vinstmöjligheterna inte till någon del beror på slumpen. Hänsyn skall även tas till verksamhetens allmänna karaktär. Idag är uppfinningsrikedomen stor när det gäller att hitta på nya former av tävlingar och spel som vid en närmare granskning visar sig vara ett lotteri. Om pristagaren, efter det att deltagarna fått besvara ett antal frågor, utses genom lottning är det fråga om lotteri. Ytterligare exempel på lotteri är att vinnaren utses genom det först öppnade rätta svaret eller att vinnare blir den som hinner svara först.

Liksom enligt nu gällande lag skall marknads- och tivolinöjen anses som lotterier i lotterilagens mening trots att det oftast är fråga om rena skicklighetsspel. För att ett marknads- och tivolinöje skall anses som ett lotteri krävs inte att spelet anordnas i samband med en marknad eller ett tivoli. Det väsentliga är att spelet som sådant kan inordnas under begreppet marknads- och tivolinöje. De omständigheter under vilka spelet bedrivs anses sakna betydelse. Exempel på dessa nöjen är ringkastningsanordningar, bollkastning, pilkastning och skjutbanor. Dessa nöjen betraktas som lotterier, om vinstmöjligheterna är sådana som i egentliga lotterier.

Liksom tidigare skall kedjebrevsspel och liknande spel hänföras till lotterier. Typiskt för dessa spel är att det är möjligheten att engagera nya deltagare till spelet som är avgörande för deltagarnas vinstmöjligheter. Möjligheten att vinna anses i allmänhet inte bero på slumpen. För det mesta gäller kedjebrevsspelen inte pengar eller pengars värde men det förekommer omfattande kedjebrevsspel med vinster i pengar. För en närmare beskrivning av kedjebrevsspelen se prop. 1981/82:170 sid. 34.

4 § Med *egentliga lotterier* avses i denna lag sådana lotterier som anges i 3 § första stycket 1 och 2 med undantag för vadhållning i samband med hästtävling och idrottstävling.

Paragrafen motsvarar i sak 2 § första stycket lotterilagen och har, med ett tillägg i sak, utformats i enlighet med Lagrådets förslag. I stället för att som i gällande lotterilag definiera begreppet *egentliga lotterier* genom en uppräkningslista av vilka slags lotterier som inte skall innefattas i begreppet görs nu i stället en direkt hänvisning till 3 § första stycket 1 och 2. Vadhållning i samband med hästtävling undantas dock uttryckligen.

Vidare anser regeringen att vadhållning i samband med idrottstävling bör undantas från begreppet *egentliga lotterier*. Det innebär att det inte blir möjligt för någon tillståndsmyndighet att lämna tillstånd till sådant lotteri. Regeringen har dock möjlighet att med stöd av 45 § lämna tillstånd till vadhållning i samband med idrottstävling.

Begreppet *egentliga lotterier* infördes i den nu gällande lotterilagen den 1 januari 1989. Det kan synas onödigt att hålla kvar vid en begreppsapparat som inte framstår som helt lättillgänglig. För den praktiska rättstillämpningen och av lagtekniska skäl är det emellertid ofta av vikt att kunna hänföra en verksamhet till det ena eller andra begreppet. Det finns därför ett behov av att använda det även i fortsättningen.

Förutom traditionella lotterier innefattar *egentliga lotterier* sådana lotterier i vilka antalet insatser och vinster samt värdet av dessa inte är bestämda enligt en uppgjord plan. Exempel på sådana lotterier är bollkastning och pilkastning.

Även vadhållning är ett *egentligt lotteri*. Med vadhållning menas en form av avtal mellan olika parter att t.ex. satsa en penningssumma på olika möjliga utfall av en viss händelse.

Till skillnad mot den nu gällande definitionen omfattar paragrafens definition inte vadhållning i samband med hästtävling. Ändringen är föranledd av lagtekniska skäl för att slippa ange undantag för denna form i den föreslagna 15 §. Som framgår av hänvisningen till 3 § räknas inte automatspel, bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevsspel och liknande spel till *egentliga lotterier*.

5 § Med *bingospel* avses i denna lag ett lotteri

1. som förutsätter att deltagaren är närvarande på spelplatsen och där köper en bingobricka,
2. där vinstmöjligheterna är beroende av om de nummer som dras sammanfaller med numren på bingobrickan, och
3. där deltagaren genast gör anspråk på sin vinst.

Paragrafen har ingen motsvarighet i den nuvarande lotterilagen.

Begreppet bingospel är definierat i Lotterinämndens föreskrifter (KFS 1991:2). Med bingospel menas enligt föreskrifterna ett spel där spelaren är närvarande på spelplatsen och där köper sin lott (bingobricka) på vilken ett antal nummer är ordnade på ett visst sätt, exempelvis fem nummer horisontellt och vertikalt.

Även i lagtextens definition anges som en förutsättning för bingospel att deltagaren är närvarande på spelplatsen och där köper en bingobricka. Innebörden av det är att deltagaren kan följa dragningen direkt samt ropa bingo när han kunnat markera nummer i viss ordning. Det sagda hindrar inte att spelet förekommer i två eller flera hallar om det finns direktkommunikation mellan dem som gör det möjligt för deltagaren att direkt följa dragningen och genast kunna göra anspråk på sin vinst.

6 § Med *automatspel* avses i denna lag spel på följande mekaniska eller elektroniska spelautomater:

- *varuspelsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,
- *penningautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
- *värdeautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
- *skicklighetsautomat*: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet.

Med *lottförsäljningsautomat* avses en automat som inte är utrustad med en slumpvalsgenerator eller ett elektroniskt minne och som efter betalning förser deltagaren med en lottsedel som antingen är en vinstlott eller en nitlott.

Paragrafen har ändrats i enlighet med Lagrådets förslag.

Paragrafen innehåller definitioner på automatspel och vissa spelautomater samt lottförsäljningsautomater. Motsvarande definitioner saknas i den nu gällande lagen.

Begreppet automatspel innefattar spel på alla de automater som definieras i paragrafen, utom lottförsäljningsautomater. Även de tidigare nämnda förströelsespelen (jfr. avsnitt 5.5) som regleras i automatspelslagen är automatspel. Däremot är inte musikautomater eller s.k. jukeboxar samt varuförsäljningsautomater att anse som automatspel.

En varuspelsautomat är en spelautomat som slumpvis delar ut vinst i form av varor. Exempel på varuspelsautomater är s.k. lyftare. Spelaren vinner varan om en gripklo styrs på rätt sätt. Ett annat exempel är s.k. pushers som ger vinst om en arm puffar varan över en kant.

Begreppet penningautomat innefattar de s.k. enarmade banditerna som är försedda med en dragarm, med vilken automatens hjul kan sättas i rotation. Numera är det vanligare med automater där spelaren i stället skall trycka på en knapp. Hjulen i automaten är försedda med olika symbolmarkeringar. Vissa i förväg bestämda kombinationer av symboler ger vinst.

En värdeautomat är försedd med en slumpvalsgenerator och så konstruerad att det inte är möjligt att betala ut kontantvinster från den.

En skicklighetsautomat kan beskrivas som en modifierad och utvecklad form av förströelseautomat som betalar ut kontantvinster. Spelaren kan påverka utgången genom sin skicklighet.

En lottförsäljningsautomat är en automat som säljer lottsedlar och som varje gång betalning sker levererar en lottsedel som antingen är en vinstlott eller en nillott. Vinstplanen skall vara fastställd i förväg. Vidare får automaten inte vara utrustad med en slumpvalsgenerator eller en s.k. prom (programmable read only memory). Innehåller automaten en slumpvalsgenerator sker dragningen i automaten. Prom är ett elektroniskt minne i form av en integrerad krets som installerats i automaten. Dragningen har skett tidigare men är inprogrammerad i detta minne.

7 § Med *kedjebrevsspel* avses i denna lag spel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som efter hand inträder i spelet.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 1 § sista stycket i 1982 års lotterilag och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

8 § Med *basbelopp* avses i denna lag basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Paragrafen som saknar motsvarighet i den nu gällande lagen, definierar begreppet basbelopp. Begreppet återfinns i en rad paragrafer och används för att bestämma vinstnivåer m.m.

Krav på tillstånd och typgodkännande

9 § Lotterier får anordnas bara efter tillstånd, om något annat inte följer av denna lag.

Paragrafen motsvarar delvis 4 § första stycket lotterilagen och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

10 § Tillstånd att anordna ett lotteri får lämnas endast om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade föreskrifter, villkor och bestämmelser.

Paragrafen, som motsvarar 5 § lotterilagen, innehåller en allmän bestämmelse om vad tillståndsmyndigheten alltid skall beakta vid tillståndsprövningen (jfr prop. 1981/82:170 s. 118).

Tillståndstid

11 § Tillstånd att anordna lotteri skall avse en viss tid och ett visst område där lotteriverksamheten får bedrivas. Om det inte finns särskilda skäl till annat, skall området utgöras av det område där den sammanslutning som söker tillstånd huvudsakligen är verksam.

Tillstånd skall lämnas till den som anordnar lotteriet.

Paragrafen har delvis sin motsvarighet i 13 § tredje stycket lotterilagen och har, med en viss redaktionell ändring, utformats i enlighet med Lagrådets förslag. I fråga om alla tillståndspliktiga lotterier gäller enligt 1982 års lotterilag att tillståndet skall avse viss tid (se 7-10 §§ sista styckena och 13 § tredje stycket).

Också området där lotteriverksamheten får bedrivas skall liksom tidigare anges. Det kan utgöra en kommun eller ett län. Huvudregeln är att lotterierna skall få bedrivas endast inom det område där den ideella föreningen eller organisationen huvudsakligen bedriver sin verksamhet. Undantag skall dock kunna medges exempelvis om en förening bedriver verksamhet till ungefär lika stor del i två kommuner eller om en förening bedriver verksamhet i en kommun vars mest besökta köpcentrum ligger i en annan kommun. Lotterierna bör få en så stor spridning som möjligt inom det område där föreningen är verksam.

Enligt andra stycket skall tillståndet lämnas till spelanordnaren. I fråga om automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel är detta en nyhet. I dag lämnas ett sådant tillstånd till innehavaren av spellokalen. Beträffande skälen till ändringen kan hänvisas till vad som har sagts i det föregående (avsnitt 6). Tillståndet skall gälla viss tid.

Tillstånd med villkor

12 § Tillståndsmyndigheten får förena ett lotteritillstånd med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Paragrafen motsvarar 6 § lotterilagen och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Prop. 1993/94:182

De villkor och bestämmelser som åsyftas kan gälla lotteriets omslutning, vinsternas beskaffenhet, lotternas pris, vinstplaner, beskaffenheten av lotter och dragningsanordningar, tidpunkten för dragning i lotteriet samt den närmare kontrollen av lotteriet. Alla villkor och bestämmelser skall självfallet vara förenliga med lotterilagens bestämmelser.

Föreståndare

13 § För varje tillståndspliktigt lotteri som anordnas av en juridisk person skall det finnas en föreståndare som tillståndsmyndigheten godkänner.

Tillståndsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare, om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

Paragrafen överensstämmer i sak med 5 § sista meningen lotterilagen.

Lotteriföreståndaren har ett ansvar för att lotteriverksamheten bedrivs på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt och i enlighet med meddelade föreskrifter, villkor och bestämmelser. Det innebär bl.a. en skyldighet att se till att alla personer som har en uppgift i samband med driften av lotteriverksamheten får utförlig och noggrann information om hur och enligt vilka villkor och bestämmelser lotteriet skall bedrivas. Föreståndaren har även ett ansvar för att lotteriet under hela tillståndstiden drivs i enlighet med meddelade villkor och bestämmelser.

Typgodkännande

14 § Förslutna lotter och bingobrickor som används i ett lotteri skall vara av godkänd typ. Detsamma gäller teknisk utrustning som används för insatser, vinstdragning eller kontroll av egentliga lotterier och bingospel.

Ett beslut om typgodkännande får förenas med villkor.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 6 a § lotterilagen.

En nyhet är att typgodkännande också krävs för teknisk utrustning för insatser, vinstdragning och kontroll av egentliga lotterier. Det innebär att bl.a. lottförsäljningsautomater skall typgodkännas.

Vem som kan få tillstånd

15 § Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får lämnas till en svensk juridisk person som är en ideell förening och som

1. enligt sina stadgar har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet,

2. bedriver verksamhet som huvudsakligen tillgodoser sådant ändamål,

3. inte vägrar någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för detta med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller syfte eller av någon annan orsak, och

4. för sin verksamhet behöver lotteriinkomster.

Tillstånd får lämnas också till en annan juridisk person än en ideell förening eller en juridisk person som har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål utom landet, om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen överensstämmer i huvudsak med 11 § lotterilagen och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

I likhet med vad som nu gäller skall tillstånd till egentliga lotterier i princip kunna lämnas bara till ideella föreningar som är juridiska personer.

Det är således inte möjligt för en fysisk person att få lotteritillstånd.

Associationsformen ideell förening är inte lagreglerad i civilrättsligt hänseende. I rättspraxis anses emellertid en ideell förening ha rättskapacitet och utgöra en juridisk person då den antagit stadgar av acceptabel kvalitet samt valt en styrelse. Lotterianordnaren behöver inte ingå i en folkrörelse eller uppfylla de definitioner som brukar ställas upp för en folkrörelse. Den omständigheten att endast juridiska personer kommer i fråga innebär att en sektion av en förening inte kan få tillstånd. Genom kravet på att det skall vara en svensk juridisk person kan inte heller utländska föreningar få tillstånd.

Enligt huvudregeln i *första stycket punkten 1* skall föreningen ha till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål inom landet. Föreningen kan i och för sig i viss utsträckning bedriva en verksamhet som inte tar sikte på att främja allmännyttigt ändamål. En sådan egennytta får emellertid inte ta överhanden över allmännyttan. En närmare precisering av begreppet allmännyttigt ändamål är inte möjlig, men det brukar framhållas att begreppet kan inrymma ändamål som enligt en utbredd uppfattning är värda att stödja. Det innebär att värderingarna om vad som är värt att stödja kan ändras från tid till annan. Det kan vara fråga om religiösa, välgörande, sociala, politiska, konstnärliga, kulturella, idrottsliga eller därmed jämförliga ändamål. Det sagda innebär bl.a. att lotterier inte får anordnas av föreningar som uppfyller förutsättningarna för registrering enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

Vidare bör inte heller ideella föreningar som har till syfte att främja sina medlemmars ekonomiska intressen på annat sätt än genom att bedriva en sådan ekonomisk verksamhet som avses i lagen om ekonomiska föreningar kunna få tillstånd. Exempel härpå är arbetsgivarföreningar, fackföreningar, branschorganisationer och villaägarföreningar.

Enligt *första stycket punkten 2* krävs det att föreningen i sin verksamhet huvudsakligen tillgodoser allmännyttigt ändamål. Föreningens ideella verksamhet får således inte i praktiken utgöra en mindre del av den totala verksamheten.

I *första stycket punkten 3* föreskrivs att den ideella föreningen skall vara öppen för utomstående. Det innebär att var och en som önskar bli medlem skall få bli det. Arten eller omfattningen av verksamheten kan emellertid vara sådan att det finns särskilda skäl att vägra inträde eller begränsa det. Föreningen måste få uppställa vissa allmänna krav utan att föreningen betraktas som sluten. Exempel härpå är krav på att bo inom ett visst område eller tillhöra en viss organisation eller att ha en viss egenskap. Kravet på öppenhet kan emellertid inte anses tillgodosett om endast en mycket liten krets av personer kan bli medlemmar eller om medlemsintagningen grundar sig på godtycke.

Första stycket punkten 4 har delvis sin motsvarighet i 12 § fjärde stycket 1982 års lotterilag. Det bör även i fortsättningen ske en prövning av det behov en förening har av lotteriinkomster för sin verksamhet. En utgångspunkt vid bedömningen kan vara föreningens tidigare försäljning av lotter. Vid bedömningen bör i princip vägas in alla inkomster som en förening har således även försäljningen från andra lotterier. Det är naturligt att behovsprövningen blir ganska schablonartad.

Andra stycket innehåller undantag från första stycket. Om det finns särskilda skäl kan lotteritillstånd beviljas för en juridisk person som inte är ideell förening. Det innebär att även aktiebolag, stiftelser eller ekonomiska föreningar som har till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål kan komma i fråga. T.ex. har i praxis Litteraturfrämjandet och Konstfrämjandet fått lotteritillstånd. Vidare kan om det finns särskilda skäl tillstånd ges till en juridisk person som har till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål utom landet. Det innebär att lotteritillstånd bör kunna beviljas även för mera långsiktiga projekt av humanitär art utom landet. Exempel på föreningar som fått lotteritillstånd för sådana ändamål är Röda korset, Rädda Barnen och Amnesty International.

16 § Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får ges, om

1. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,

2. värdepappersvinster utgör högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet i lotteriet,

3. värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde,

4. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och

5. det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skälig avkastning och att denna kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

Kravet enligt första stycket 5 på skälig avkastning gäller inte om det finns särskilda skäl för annat.

Om lotterna skall säljas i en lottförsäljningsautomat krävs vidare att

1. en vinstplan är fastställd i förväg,

2. vinsterna har dragits i förväg inför en av tillståndsmyndigheten godkänd kontrollant, och att

3. automaten inte betalar ut någon vinst.

Paragrafen, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, motsvarar delvis 12 § lotterilagen och behandlar förutsättningarna för att få tillstånd till ett egentligt lotteri.

I *punkt 1* anges vinsttakets för penningvinster i egentliga lotterier.

I förhållande till vad som nu gäller innebär förslaget att penningvinster får förekomma också i rikslotterier samt att lägsta penningvinsten höjs från 500 kr till ett basbelopp.

Enligt *punkt 2* blir värdepappersvinster tillåtna, vilket är en nyhet. Sådana vinster får utgöra högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet i lotteriet. Det innebär en begränsning av möjligheterna att ha alltför höga vinstvärden på värdepappersvinsterna.

Punkt 3 behandlar kravet på viss minsta vinstandel. I den nuvarande lagen finns ingen allmän bestämmelse om att vinsterna skall utgöra en viss minsta andel av insatsernas värde. Det finns i 17 a § i lotterilagen en bestämmelse om att det sammanlagda värdet av vinsterna i de lotterierna som omfattas av paragrafen skall motsvara minst hälften av insatsernas värde. Vidare finns i Lotterinämndens föreskrifter (KFS 1990:32) bestämmelser om att det sammanlagda värdet av vinsterna i ett lotteri skall utgöra minst hälften av insatsernas värde vid försäljning med automat och minst 45 procent vid manuell försäljning av lotterna. Avsteg från dessa principer kan göras om det finns särskilda skäl.

Regeringen föreslår nu som en generell regel att minsta tillåtna vinstandel skall vara 35 procent och högsta tillåtna vinstandel 55 procent av insatsernas värde. Med insatsernas värde avses beräknad omslutning om

det för lotteriet finns en i förväg fastställd plan. I annat fall avses faktisk omslutning. Beträffande skälen till förslaget i denna del kan hänvisas till vad som har anförts i det föregående (avsnitt 5.1).

I *punkt 5* behandlas kravet på skälig avkastning. Lotteriutredningen föreslår att kravet på skälig avkastning modifieras och uppmjukas på så sätt att tillståndsmyndigheten får avslå en ansökan på denna grund endast om det finns särskilda skäl för det. Regeringen anser emellertid att huvudregeln alltså bör vara att ett lotteri skall lämna skälig avkastning. Endast om det finns särskilda skäl får tillstånd meddelas även om det bedöms att lotteriet inte kommer att lämna skälig avkastning. Frågan vad som är att anse som skälig avkastning, dvs. nettovinst, bör avgöras från fall till fall med beaktande av sådana faktorer som konkurrenssituationen, försäljningsmetoderna och rabattmöjligheterna på vinster. Vidare bör man se till att kostnader för reklam, administration, försäljning m.m. inte är oskäligt höga. Tillståndsbeslutet kan innehålla villkor som syftar till att säkerställa föreningen en skälig avkastning av lotteriet.

Exempel på fall då det kan finnas skäl att göra avsteg från kravet på skälig avkastning är s.k. stimulanslotterier som har till syfte att stimulera till aktiviteter som förtjänar stöd.

Det är viktigt att överskottet av lotteriet kommer den ideella föreningen och det allmännyttiga ändamålet till del och inte hamnar hos olika mellanhänder och serviceföretag. Tillståndsmyndigheten skall vid tillståndsprövningen göra en bedömning av förutsättningarna för att överskottet kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

Tredje stycket är nytt och innebär att lotter i egentliga lotterier enligt 16 och 17 §§ kan få säljas genom lottförsäljningsautomater under de förutsättningar som anges i punkterna 1-3.

17 § En sådan sammanslutning som avses i 15 § och som är verksam huvudsakligen inom en enda kommun får efter registrering anordna egentliga lotterier under en treårsperiod, om

1. lotterierna bedrivs bara inom den eller de kommuner där sammanslutningen är verksam,
2. lotterierna inte bedrivs från en fast försäljningsplats som tillhandahålls av ett serviceföretag,
3. insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som anordnas under treårsperioden uppgår till högst 20 basbelopp,
4. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
5. värdet av vinsterna i varje lotteri motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde,
6. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och
7. det för lotterierna finns föreståndare som registreringsmyndigheten godkänt.

Registreringsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare enligt första stycket 7 om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

För lotteri som avses i 16 § tredje stycket gäller vidare där angivna särskilda förutsättningar.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 14 § lotterilagen och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

I förhållande till vad som nu gäller är följande nytt. Värdepappersvinster tillåts. Högsta tillåtna penningvinst höjs från 500 kr till ett basbelopp medan insatsernas belopp får uppgå till högst 20 basbelopp (för närvarande 704 000 kr) under en treårsperiod.

Vidare ges regler om vinstandelens värde. Här hänvisas till vad som anförts ovan under 16 §. I 1982 års lotterilag (14 § 1) anges som en förutsättning att antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan. Denna förutsättning är borttagen nu. Anledningen till det är att det med stöd av den här bestämmelsen skall vara möjligt att anordna registreringslotterier i form av t.ex. vadhållning, bollkastning och pilkastning. I sådana lotterier är det inte möjligt att upprätta vinstplaner.

Enligt tredje stycket är det möjligt att, under de förutsättningar som anges i 16 § tredje stycket, sälja lotter i lotterier enligt 17 § genom lottförsäljningsautomater.

18 § Ett egentligt lotteri enligt 16 och 17 §§ får inte anordnas i radio eller television utan särskilt tillstånd.

Tillstånd att anordna sådana lotterier i närradio eller egensändningar av television i kabelnät får lämnas bara om det kantas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Den föreslagna bestämmelsen är ny.

Lagrådet har om den föreslagna bestämmelsen i lagrådsremissens 19 § anfört bl.a. följande:

"Enligt Lagrådets mening kan det inte vara förenligt med yttrandefrihetsgrundlagens stadganden att kräva tillstånd för att en vinstdragning "presenteras" i något medium som nämnda grundlag omfattar. Uppgifter om utgången av olika lotterier eller liknande företeelser ingår således i den normala nyhetsförmedlingen. Om inte föreskrifterna i 1 kap. 12 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen eventuellt ger stöd för mer långtgående inskränkningar torde det i den föreslagna lagen - liksom i gällande lag - inte vara möjligt att kräva tillstånd för annat än att "bedriva" eller "anordna" ifrågavarande lotterier i radio eller television."

Regeringen delar Lagrådets uppfattning och har utformat paragrafen i enlighet med Lagrådets förslag. Ett tillägg har dock gjorts att kravet på särskilt tillstånd skall gälla egentliga lotterier enligt 16 och 17 §§. Egentliga lotterier enligt 19 och 20 §§ får bedrivas bara i de former som anges i paragraferna.

Såsom Lagrådet förordat skall tillståndskravet avse *anordnandet* av lotterier i radio eller television. Tillståndskravet gäller således inte den från anordnandet av ett lotteri fristående rätten att sända radio- och TV-program. Varken yttrandefrihetsgrundlagen (1 kap. 3 § första stycket) eller radiolagen tillåter ett sådant krav på tillstånd för att sända radio- eller TV-program med visst innehåll.

Enligt *första stycket* krävs tillstånd för att anordna ett sådant förningslotteri som avses i 16 och 17 §§ i radio eller television. I den nu gällande lagen finns inte några regler om detta, vilket i sig inte innebär ett förbud men det är regeringen som prövar tillståndet. Genom att föra in en bestämmelse om detta i lagen, kan tillståndsprövningen läggas på Lotteriinspektionen (jfr. 41 § andra stycket i det följande).

I *andra stycket* ges regler om förutsättningar för att anordna nu aktuella lotterier i närradio eller egensändningar av television i kabelnät. Som förutsättning för ett sådant tillstånd anges att det får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras. I dag råder enligt 15 a § lotterilagen ett förbud mot att meddela ett sådant tillstånd.

Beträffande de närmare skälen för förslaget i denna del kan hänvisas till vad som har anförts i det föregående (avsnitt 5.6).

I sammanhanget bör erinras om att den som får tillstånd att anordna ett lotteri enligt den nu föreslagna bestämmelsen också har att följa de

Enligt 23 § gäller bestämmelserna i 18 § också bingospel.

Lotterier som inte kräver tillstånd

19 § En sådan sammanslutning som avses i 15 § får anordna egentliga lotterier utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med

a) en tillställning eller en sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i eller

b) ett bingospel som sammanslutningen anordnar,

2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området,

3. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,

4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/6 basbelopp,

5. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan,

6. vinstandelen anges på lottsedlarna eller lottlistorna eller i den lokal där lotteriet bedrivs,

7. lottköparen vid lottköpet får veta var och när vinsterna skall dras och på vilket sätt resultatet av dragningen görs tillgängligt för allmänheten, om vinstdragningen inte redan har ägt rum, och

8. vinsterna dras offentligt före tillställningens, sammankomstens eller bingospelets slut för dagen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum före lottförsäljningen.

Försäljning av lotter genom påteckning på lottlistor får, trots vad som sägs i första stycket 2, påbörjas fyra veckor innan tillställningen eller sammankomsten äger rum.

Paragrafen, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, handlar om folkrörelsernas frisektorslotterier som får anordnas utan tillstånd. Innehållet i den föreslagna bestämmelsen har behandlats i det föregående (avsnitt 5.2). Dess närmaste motsvarighet i lotterilagen är 17 a § och 17 b §. Den nuvarande 17 a § reglerar egentliga lotterier som anordnas vid offentliga tillställningar och allmänna sammankomster till förmån för allmännyttiga ändamål och där hela behållningen tillfaller det allmännyttiga ändamålet. Till skillnad mot vad som gäller enligt 17 b § kan sådana lotterier anordnas också av andra än ideella föreningar.

I förhållande till vad som nu gäller innehåller paragrafen i huvudsak följande nyheter.

Värdet av högsta insatsen och högsta vinsten anges i basbelopp och får enligt förslaget utgöra i fråga om högsta insats 1/6000 basbelopp

(för närvarande cirka 6 kr.) och i fråga om högsta vinst 1/6 basbelopp (för närvarande cirka 6 000 kr). Prop. 1993/94:182

Förutom penningvinster och varuvinster skall även värdepappersvinster få förekomma.

Enligt de bestämmelser som nu gäller (17 b § 5) skall det sammanlagda värdet av vinsterna motsvara minst hälften av insatsernas värde. I likhet med vad som har föreslagits beträffande de tillståndspliktiga egentliga lotterierna skall den minsta vinstandelen utgöra minst 35 procent och högst 55 procent av insatserna.

I punkten 2 ställs kravet att lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området. Detta krav mjukas upp i *andra stycket* på så sätt att lottförsäljning genom påteckning på lottlistor får ske dessförrinnan, dock högst fyra veckor före.

20 § Egentliga lotterier får även i andra fall än som anges i 19 § anordnas utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med

a) en offentlig nöjeställning,

b) en offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål, eller

c) en allmän sammankomst för framförande av ett konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål,

2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen eller sammankomsten avsedda området,

3. vinsterna utgörs bara av varor eller tjänster,

4. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,

5. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp,

6. vinsterna delas ut i omedelbar anslutning till deltagandet i lotteriet,

7. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan, och

8. vinstandelen anges på lottsedlarna eller anslås i den lokal där lotteriet bedrivs.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 17 § lotterilagen och behandlar de frisektorslotterier som anordnas av andra än ideella föreningar.

Syftet med den nuvarande och den föreslagna bestämmelsen är att underlätta för bl.a. nöjesarrangörer som vill anordna mindre lotterier i samband med offentliga nöjeställningar. Det skall vara fråga om egentliga lotterier och de skall vara anordnade i samband med någon sådan tillställning eller sammankomst som anges i punkten 1. Exempel på offentliga nöjeställningar är offentliga danstillställningar samt marknads- och tivolinöjen. Begreppen offentlig tillställning och allmän sammankomst har samma innebörd som i ordningslagen (1993:1617).

I förhållande till vad som nu gäller innehåller paragrafen i huvudsak följande nyheter. Vinsterna får utgöras inte bara av varor, utan även av tjänster. Det innebär bl.a. att vinster kan utgöras av resor. Vidare har värdet av insatser och vinster, i likhet med vad som har föreslagits bl.a. beträffande folkrörelsernas frisektorslotterier, kopplats till basbeloppet. De föreslagna föreskrifterna i punkterna 7 och 8 är också nya och motsvarar vad som har föreslagits beträffande folkrörelsernas frisektorslotterier.

Lotterier som inte behöver tillstånd

21 § I samband med utgivandet av en tryckt periodisk skrift eller i samband med sändning i radio eller television får det utan tillstånd anordnas lotteri där pristagare utses i en tävling som har anordnats i skriften eller i sändningen, om

1. det som villkor för att delta i lotteriet inte fordras att skriften innehas eller att insats betalas, och
2. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp.

Paragrafen, som behandlar s.k. massmedielotterier, motsvarar i huvudsak 18 § i 1982 års lotterilag.

Med massmedielotterier avses sådana lotterier när det i dags- och veckopress samt i radio och TV ordnas tävlingar där deltagarna skall lösa korsord, rebusar, gåtor och liknande. Fördelningen av vinster bland deltagarna sker i allmänhet efter ett slumpmässigt urval, t.ex. genom en lottdragning eller genom att vinsterna tillfaller dem som har sänt in de först öppnade rätta lösningarna.

Syftet med de lotterier som anordnas i tidningar bör alltså i första hand vara att ge förströelse. Det skall vara fråga om ett lottningsförfarande som tar sikte på att få fram en eller flera vinnare bland dem som har deltagit i en tävling som har anordnats i skriften eller rundradio-sändningen. Dragningen sker bland dem som har löst uppgiften rätt. Liksom enligt gällande lag får inte som villkor ställas upp att deltagaren skall inneha skriften eller betala insats. Några andra särskilda krav ställs inte på tävlingens beskaffenhet. Med stöd av dessa bestämmelser får inte anordnas lottdragning som enbart grundar sig på vissa bilnummer, utdelade lottsedlar m.m. eftersom det då inte är fråga om en tävling.

Den föreslagna basbeloppsregeln i fråga om vinsten innebär en viss höjning av denna. Liksom tidigare är det inget som hindrar att vinsterna utgörs även av pengar.

Enligt 1982 års lotterilag får s.k. massmedielotterier anordnas endast i samband med rundradiosändning eller trådsändning som sker med stöd av tillstånd av regeringen eller kabelnämnden. I den föreslagna paragrafen tas denna begränsning bort. Det innebär i fråga om sändning i radio och TV att även sändningar som sker via satellit, kabel och närradio omfattas av möjligheten att anordna lotteri enligt villkoren i paragrafen.

Bingospel

22 § Tillstånd att anordna bingospel får ges till en sådan sammanslutning som avses i 15 §, om

1. värdet av högsta vinsten inte överstiger ett basbelopp,
2. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde,
3. vinstandelen anges på bingobrickorna eller anslås i spellokalen, och
4. det kan antas att bingospelet kommer att ge sammanslutningen skäligen avkastning, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Om det finns särskilda skäl för det får värdet av högsta vinsten uppgå till högre belopp än som anges i första stycket 1, dock högst sex basbelopp.

Tillstånd får lämnas för högst tre år åt gången.

Paragrafen handlar om bingospel och motsvaras närmast av 11 och 12 §§ i lotterilagen.

Högsta tillåtna vinstbelopp skall i normalfallet liksom nu vara ett basbelopp. En nyhet är att värdepappersvinster upp till ett basbelopp tillåts. Det högsta tillåtna vinstvärdet gäller alltså både penning-, varu- och värdepappersvinster.

Vad beträffar minsta tillåtna vinstandel hänvisas till vad som anförts i kommentaren till 16 §.

I de fall då syftet är att stimulera intresset för bingospelet som spelform får vinsten enligt *andra stycket* bestämmas till högst sex basbelopp mot tre tidigare. Även i detta fall gäller att det högsta vinstbeloppet skall utnyttjas med urskiljning.

Den nuvarande lotterilagen innehåller bara föreskrifter om att tillstånd skall ges för viss tid, inte för hur lång tid ett sådant tillstånd får ges. Enligt *tredje stycket* begränsas tiden till högst tre år. I övrigt hänvisas till avsnitt 5.3.

23 § Bestämmelserna i 18 § om egentligt lotteri gäller också för bingospel.

Paragrafen har ingen motsvarighet i 1982 års lotterilag och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Bestämmelserna i 18 § om tillstånd för att anordna lotterier i radio och television gäller också bingospel.

24 § Vid prövning av frågor om tillstånd enligt 22 § till bingo-spel skall särskild hänsyn tas till sammanslutningens behov av inkomster från bingo-spel för sin verksamhet.

Om utrymmet för bingo-spel på marknaden är begränsat skall vid bedömningen av behovet av inkomster från bingo-spel hänsyn främst tas till omfattningen av ungdomsverksamheten i sammanslutningar vars ändamål naturligen kan förenas med ungdomsverksamhet. Företräde skall dessutom ges sammanslutning som bedriver verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället.

Paragrafen motsvarar delvis 12 § fjärde stycket lotterilagen och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

En nyhet är att det vid tillståndsgivningen också beaktas verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället. Beträffande de närmare skälen till förslaget i denna del kan hänvisas till vad som har anförts i det föregående (avsnitt 5.3).

Automatspel

Spel på varuspelsautomater

25 § Tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater får lämnas, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller
 - c) bingo-spel,
2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp,
4. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
5. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och
6. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

I huvudsak motsvarar paragrafen 8 § lotterilagen. Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. I den nu föreslagna lagen definieras begreppet varuspelsautomat i 6 §.

Enligt paragrafen skall det alltjämt vara en koppling mellan alkoholserveringstillstånd och tillståndet att anordna spel med varuautomater om spelet skall bedrivas på andra ställen än i samband med offentlig nöjeställning. Det är emellertid inget formellt krav på att ha serveringstillstånd. Om sådant tillstånd saknas bör för speltillstånd i princip krävas att förutsättningarna för serveringstillstånd enligt lagen om handel med drycker kan bedömas vara uppfyllda. Vid tillståndsprövningen enligt lagen om handel med drycker skall särskilt beaktas bl.a. sökandens lämplighet och serveringsställets tjänlighet för ändamålet (40 §). Ytterligare en regel är att tillstånd till servering får meddelas endast om det kan antas att tillhandahållande av lagad mat kommer att utgöra en betydande del av rörelsen (41 §). Det nu sagda bör beaktas vid bedömningen av frågan om varuautomatspel skall få anordnas i samband med en restaurangrörelse som inte har tillstånd.

De föreslagna bestämmelserna i punkterna 4–6 är nya och syftar till att ytterligare stärka kontrollen och ordningen i samband med automatspelet.

Spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater

26 § Tillstånd att anordna spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får lämnas, om spelet anordnas på fartyg i internationell trafik.

Paragrafen motsvarar 7 § första stycket lotterilagen. De automater som avses definieras i 6 § i det nu framlagda lagförslaget.

Någon ändring av den typ av automater som kan tillåtas på fartyg i internationell trafik är inte åsyftad.

27 § Tillstånd att anordna spel på värdeautomater i andra fall än som avses i 26 § får ges, om

1. spelet anordnas till förmån för sådana sammanslutningar som avses i 15 §,
2. spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,
3. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 500 basbelopp per spel,
4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst hundra gånger insatsen,
5. högst fem värdeautomater placeras på varje spelplats,
6. inga vinster betalas ut i pengar,
7. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 85 procent av insatsernas värde,
8. spelautomaterna kan kontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem,
9. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
10. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och
11. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Tillstånd enligt första stycket får bara lämnas till spelföretag som antingen ägs av folkrörelserna eller har ett statligt inflytande eller till spelföretag som ägs av folkrörelserna och har ett statligt inflytande.

Den föreslagna bestämmelsen är ny och behandlar frågan om tillstånd till den nya automatspelsform som skall tillåtas. Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Begreppet värdeautomat definieras i 6 §.

Av *punkten 1* framgår att tillstånd till spel på värdeautomater kan lämnas bara när sådant spel anordnas till förmån för ideella föreningar. I detta sammanhang bör erinras om att regeringen enligt 45 § har möjlighet att, i andra fall och i annan ordning än som avses i bl.a. denna paragraf, lämna tillstånd till spel på värdeautomater.

Värdeautomat i lagens mening är således en spelautomat som betalar ut vinst endast i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheten huvudsakligen beror på slumpen. Det är angeläget att gränsdragningen mot andra typer av automater är klar och otvetydig. Särskilt gäller detta gränsdragningen mot lottförsäljningsautomater. De automater som säljer lotter och är utrustade med slumpvalsgeneratorer och elektroniska minnen och som i dag finns på marknaden är till sin grundkonstruktion mycket lika de värdeautomater som föreslås bli tillåtna.

Det är viktigt att spel på värdeautomater får karaktären av förströelsespel. Nivån på insatser och vinster har bestämts med hänsyn härtill. Det innebär att insats- och vinstnivån inte alltid behöver vara den högsta tillåtna.

När det gäller utbetalning av vinster får kontantutbetalning inte förekomma. Idag finns på marknaden olika alternativ att tillgå. Vanligast är presentkort. Vidare förekommer debiteringskort på vilka vinster registreras. Det är s.k. aktiva kort (smart card) som är utrustade med ett datachips som är en komplett datorfunktion med processor, minne och in- och utmatningsorgan. Kortet används i en kortläsare som kan mata information i och ur kortet samtidigt som det förses med ström. Det innebär att vinster från en värdeautomat kan registreras på kortet. Därefter kan inköp ske med kortet varvid inköpsbeloppet avregistreras på kortet. Kontantutbetalning får däremot inte förekomma via dessa kort.

De enda ställen på vilka värdeautomaterna får tillåtas är hotell- och restaurangrörelser som har tillstånd att servera spritdrycker, vin eller starköl.

För att kunna säkerställa en effektiv tillsyn och kontroll föreskrivs i punkten 8 att spelautomaterna skall kunnakontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem. Det innebär att all utrustning som krävs för att möjliggöra en sådan kontroll också måste godkännas av tillståndsmyndigheten.

Tillståndsmyndigheten skall vidare bedöma risken för att automaterna används för annat ändamål än de är avsedda för. Vad som främst kommer i åtanke är risken för att penningvinster kan komma att utbetalas.

Beträffande den närmare motiveringen till förslaget i denna del hänvisas till vad som har sagts tidigare (avsnitt 5.5)

28 § Penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får innehas bara efter tillstånd.

Sådana automater får dock innehas utan särskilt tillstånd

1. av den som har tillstånd enligt 26 eller 27 § att anordna sådant automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,

2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinnehavares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats, eller

3. av den som har fått sitt tillstånd att inneha automaten återkallat, till dess att tre månader har förflutit från det att beslutet om återkallelsen vann laga kraft.

Tillstånd får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

29 § Införsel till landet av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater är tillåten endast för den som har rätt att enligt 28 § första stycket eller andra stycket 1 inneha sådan automat.

30 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från 28 § första stycket och 29 § i fråga om penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater som innehas

1. på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget, eller

2. i yrkesmässig verksamhet för tillverkning, reparation eller liknande.

31 § I fråga om rätten att hantera oförtullade penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Paragraferna motsvarar 21–24 §§ i 1982 års lotterilag.

Penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får innehas endast efter tillstånd. Tillstånd till innehav bör i enlighet med den praxis som nu tillämpas ges restriktivt och i princip endast till den som har yrkesmässig befattning med sådana automater. Om det finns särskilda skäl bör tillstånd till innehav kunna ges även om det inte finns något samband med yrkesmässig verksamhet. Det kan vara fallet när det gäller musei- eller annan samlarverksamhet.

I några fall finns det skäl att inte kräva tillstånd till innehav. Eftersom det är förbjudet att utan tillstånd anordna automatspel ombord på fartyg i internationell trafik finns det tillräckligt utrymme för att kunna ingripa mot spel på automater på utländska eller svenska fartyg. Det är

därför onödigt att undantagslöst kräva tillstånd för innehav av sådana automater. I fråga om automater som omfattas av ett speltillstånd gäller därför inte kravet på tillstånd för innehav. Det anförda framgår av 28 § andra stycket 1.

Ett andra undantag avser de speciella situationer då innehavet av spelautomater övergår till någon annan. En situation är vid automatinnehavarens frånfalle. Det behövs då en frist för övergången av innehavet från den avlidne till dödsboet. En annan situation är då konkurs inträffar. Också då behövs en frist för övergången av innehavet från konkursgäldenären till konkursboet. Fristen i nu nämnda fall är ett år. Under denna tid har innehavaren möjlighet att antingen avveckla innehavet eller söka tillstånd för det.

Vidare har den för vilken ett tillstånd återkallats rätt att under tre månader från det ett beslut om återkallelse vunnit laga kraft inneha automaten. Under denna tid skall innehavet således avvecklas. Det nu anförda framgår av 28 § andra stycket 2 och 3.

29 § anger de fall när införsel till riket av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater är tillåten.

30 § innehåller reglerna om möjlighet för den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva undantag från innehavsregleringen i 28 § första stycket och införselregleringen i 29 §. Det gäller alltså innehav på både svenska och internationella fartyg i internationell trafik och för sådan yrkesmässig verksamhet som tillverkning, reparation eller liknande.

31 § innehåller en hänvisning till lagen (1973:980) om transport, förvaring, och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Roulettspel och tärningsspel

32 § Tillstånd att anordna roulettspel och tärningsspel får ges, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning inom en nöjespark eller liknande anläggning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller
 - c) trafik på fartyg i internationell trafik,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/200 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd bedöms vara lämplig att driva verksamheten.

Paragrafen motsvarar 9 § första stycket 1982 års lotterilag och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Prop. 1993/94:182

I roulettspel utbetalas vinst i proportion till gjorda insatser enligt en fastställd vinstplan.

Tärningsspel anordnas inte i någon större omfattning i landet.

Enligt de regler som gäller nu är högsta tillåtna insats i roulett- och tärningsspel fem kronor och högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet högst trettio gånger insatsen. I kortspel är högsta tillåtna insatsen femtio kronor samt högsta vinsten en och en halv gång insatsen. Dessa insatsbelopp har gällt sedan den 1 juli 1992 då de höjdes från 2 kr respektive 10 kr.

Om, såsom föreslås, beloppet bestäms till viss andel av basbeloppet innebär det att automatiska höjningar kommer att ske i takt med att penningvärdet och därmed basbeloppet ändras.

Enligt punkten 4 får tillstånd att anordna nu aktuella spel lämnas bara om sökanden bedöms vara lämplig att driva verksamheten. Detta är nytt och har behandlats närmare i det föregående (avsnitt 6). Vad som närmare skall bedömas regleras i 33 §.

33 § Vid prövningen enligt 32 § första stycket 4 skall tillståndsmyndigheten beakta sökandens erfarenheter på området, ekonomiska förhållanden, vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt samt andra omständigheter av betydelse.

I fråga om aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska eller ideella föreningar skall prövningen även omfatta

1. verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har en väsentlig gemenskap med den juridiska personen som är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och
3. bolagsmännen i handelsbolag.

Som närstående till en styrelseledamot eller en styrelsesuppleant anses den som enligt 4 kap. 3 § första stycket konkurslagen (1987:672) är att anse som närstående till gäldenären.

Den föreslagna bestämmelsen är ny.

För att tillståndsmyndigheten skall kunna bedöma lämpligheten kommer att krävas att sökanden till ansökan bifogar handlingar som visar att denne är lämplig. Exempel på sådana handlingar är konkursbevis och förvaltarbevis från tingsrätt samt intyg från kronofogde om skuldfrihet. Även bevis om strafffrihet från polismyndigheten kan komma att krävas. Närmare föreskrifter om lämplighetsprövningen och vad sökanden respektive tillståndsmyndigheten skall iakttä bör kunna meddelas av regeringen.

Den personkrets som skall prövas framgår av författningstexten. Utöver den juridiska personen är det en bestämd krets av fysiska personer. Det är i detta sammanhang lämpligt att även de personer som har ett stort ekonomiskt inflytande i företaget skall omfattas av prövningen. De personer som därvid blir aktuella är dels styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har ett väsentligt inflytande i företaget, dels verkställande direktörer och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten och dels bolagsmännen i handelsbolag.

Vid avgörande av frågan vilka styrelseledamöter och suppleanter som skall prövas är vissa närståendes ekonomiska intressen i företaget av betydelse. Den krets personer som i detta sammanhang skall anses som närstående till en styrelseledamot eller styrelsesuppleant bör vara densamma som enligt 4 kap. 3 § första stycket konkurslagen skall anses som närstående till gäldenären. Enligt den bestämmelsen anses som närstående till gäldenären den som är gift med gäldenären eller är syskon eller släkting i rätt upp- eller nedstigande led till gäldenären eller är besvägrad med honom i rätt upp- eller nedstigande led eller så att den ene är gift med den andres syskon samt den som på annat sätt står gäldenären personligen särskilt nära.

När det gäller den ekonomiska lämpligheten bör de ekonomiska förutsättningarna för nyetableringen prövas. Det innebär att det bör undersökas om sökanden varit försatt i konkurs och om han har eller har haft näringsförbud. Vidare skall beaktas om han har skatteskulder.

Kortspel

34 § Tillstånd att anordna kortspel får ges, om

1. spelet anordnas i ett sådant sammanhang som avses i 32 § första stycket 1,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/600 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/400 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd uppfyller kraven i 32 § första stycket 4 enligt 33 §.

Paragrafen motsvarar i huvudsak 10 § första stycket lotterilagen.

För tillstånd att anordna kortspel ställs i paragrafen upp i princip samma krav som för tillstånd att anordna roulett- och tärningsspel enligt 32 §.

35 § Den som är under 18 år får inte delta i automatspel, roulettspel, tärningsspel eller kortspel.

Den föreslagna bestämmelsen är ny och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Ålderskravet gäller deltagande i sådana automatspel och restaurangkasinospel som avses i lagen. Förbudet motiveras av intresset att undvika sociala skadeverkningar för barn och ungdom. Den som inte fyllt 18 år får således inte spela på t.ex. värdeautomater.

36 § Anställda eller funktionärer hos den som anordnar bingo-spel eller sådana lotterier som avses i 35 § får inte delta i lotteriet.

Den föreslagna bestämmelsen är ny och motiveras av intresset att åstadkomma, bibehålla och förstärka tilltron den angivna spel- och lotteriverksamheten.

Förbjudna förfaranden

37 § Det är inte tillåtet för den som anordnar ett lotteri enligt denna lag att lämna kredit för insatser i lotteriet.

Den föreslagna bestämmelsen är ny.

Förbudet riktar sig till anordnaren av lotteriet. Det blir således förbjudet för anordnaren att i någon form lämna kredit för insatsen. Genom att förbudet riktar sig mot den som anordnar lotteriet kommer det inte finnas något hinder mot att betala med kreditkort.

38 § Det är inte tillåtet att i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte

1. främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri, eller
2. utan medgivande av anordnaren sälja lotter, ta emot insatser eller förmedla vinster i ett tillåtet lotteri.

Paragrafen överensstämmer i sak med 19 § 1 och 2 lotterilagen.

Förbudet avser näringsidkare och främjandet skall ingå i en verksamhet av ekonomisk art.

Främjande av deltagande i ett otillåtet lotteri eller i ett utländskt lotteri kan ske på flera olika sätt, t.ex. genom att utbjuda, avyttra eller tillhandahålla lotter eller delaktighetsbevis i lotterierna, genom att uppbära eller förmedla insatser eller genom att förmedla vinster. Vidare kan ett främjande ske genom att sprida inbjudan, plan, vinstförteckning, dragningslista eller liknande meddelande beträffande lotterierna. Normala betalningsuppdrag av det slag som utförs bl.a. av Posten och bankerna är inte att anse som otillåtna enligt denna bestämmelse.

Punkten 2 innehåller ett förbud att utan medgivande uppträda som ombud för en lotterianordnare. Ett ombud kan uppträda genom att t.ex. utbjuda, avyttra eller tillhandahålla lotter eller genom att ta emot eller förmedla insatser eller genom att förmedla vinster.

Tillståndsmyndigheter

Egentliga lotterier

39 § Den kommunala nämnd som kommunen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 16 §, när lotteriet skall anordnas av en sammanslutning som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun.

Registrering enligt 17 § skall göras hos den kommunala nämnd som kommunen bestämmer.

40 § Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd enligt 16 §, när lotteriet skall bedrivas i flera kommuner inom ett län.

41 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd enligt 16 § när lotteriet skall bedrivas i flera län.

Lotteriinspektionen prövar också frågor om tillstånd i fall då särskilt tillstånd krävs enligt 18 eller 23 §.

Bingospel

42 § Länsstyrelsen i det län där ett bingospel skall bedrivas prövar frågor om tillstånd enligt 22 §. Om bingospelet skall bedrivas i flera län eller om 22 § andra stycket skall tillämpas prövas dock frågan om tillstånd av Lotteriinspektionen.

43 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd att anordna

1. spel på varuspelsautomater enligt 25 §,
2. spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater enligt 26 §,
3. roulettspel och tärningsspel enligt 32 § och
4. kortspel enligt 34 §.

44 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 27 § att anordna spel på värdeautomater. Innan sådant tillstånd lämnas skall berörd kommun ges tillfälle att yttra sig.

Andra lotterier

45 § Regeringen får meddela särskilt tillstånd att anordna lotteri i andra fall och annan ordning än som anges i denna lag. Sådant tillstånd får dock inte avse kedjebrevsspel eller liknande spel eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar.

Paragraferna 39-42, 44 och 45 har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

43 § har fått en annan språklig utformning än vad Lagrådet föreslår. I likhet med vad som nu gäller skall den kommunala nämnd som kommunen bestämmer svara för tillståndsgivningen och registrering när det gäller lokala lotterier (inom en kommun). Undantag gäller dock för det fall lotteriet skall anordnas i radio eller television. Då skall Lotteriinspektionen besluta om lotteritillståndet. Det nu sagda följer av 39 och 41 §§.

Länsstyrelsen skall enligt 40 och 42 §§ också i fortsättningen pröva tillståndsfrågor som gäller bingospel och regionala lotterier (i flera kommuner inom ett län). Lotteriinspektionen skall pröva tillståndsfrågor även i fråga om regionala lotterier där vinstdragning skall ske eller presenteras i radio och TV.

Den centrala tillstånds- och tillsynsmyndigheten - enligt förslaget Lotteriinspektionen - skall också framgent pröva tillståndsfrågor som gäller rikslotterier och spel på sådana automater som avses i 25 och 26 §§. Vidare tar inspektionen över tillståndsgivningen för restaurangkasinospelen från länsstyrelserna. I detta sammanhang bör nämnas att Lotteriinspektionen även prövar frågor om typgodkännande enligt 14 §.

Enligt 45 § får regeringen i andra fall och i annan ordning än som anges i lagen lämna tillstånd till lotterier. Det innebär således ett be-

myndigande för regeringen att tillåta t.ex. andra spelformer eller lotterier med högre vinstnivåer än lagen medger.

Det kan ibland finnas ett behov för regeringen att i speciella situationer lämna sådana tillstånd. Lagen bör därför i likhet med vad som nu gäller enligt 4 § första stycket lotterilagen ge möjlighet till det. Regeringen ger idag regelmässigt tillstånd till lotterier som anordnas under sparbankernas s.k. sparbanksveckor och genom bankernas s.k. vinnarkonton. Dessa lotterier har ett sparfrämjande ändamål. De inkräktar inte på marknadsutrymmet för lotterier och bör kunna tillåtas av regeringen även i fortsättningen. Som framgår av författningstexten gäller möjligheten till undantag från lagen även vissa automatspel m.m. De tillstånd som regeringen ger till spelbolagen med statligt inflytande dvs. Penninglotteriet, Tipstjänst och ATG stöder sig på denna bestämmelse.

Enligt paragrafens sista mening får regeringen inte ge tillstånd till kedjebrevsspel och liknande spel eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar. Förbudet i fråga om kedjebrevsspel innebär att det inte är tillåtet att anordna kedjebrevsspel om pengar och pengars värde. Kedjebrevsspel där deltagarna endast skall skicka vykort till varandra omfattas således inte av förbudet. Den föreslagna bestämmelsen i sista meningen motsvarar i huvudsak 4 § andra stycket 1982 års lotterilag.

Typgodkännande

46 § Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande enligt 14 §.

Paragrafen, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, motsvarar i huvudsak 6 a § lotterilagen när det gäller den myndighet som utfärdar typgodkännande.

Lotteriinspektionen har den centrala rollen när det gäller typgodkännande av den utrustning som nämns i 14 §.

Tillstånd till innehav av vissa spelautomater

47 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd enligt 28 § att inneha penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater.

I sak motsvarar den föreslagna bestämmelsen 21 § första stycket första meningen lotterilagen. I det nämnda lagrummet talas om utbetalningsautomater. I det här lagförslaget har utbetalningsautomaterna uppdelats i penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater.

Central och lokal tillsyn

48 § Lotteriinspektionen har den centrala tillsynen över att denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs. Lotteriinspektionen utövar också den närmare tillsynen över sådana lotterier som anordnas efter tillstånd av inspektionen och regeringen.

Den kommunala tillstånds- och registreringsmyndigheten samt länsstyrelsen har den närmare tillsynen över sådana lotterier som får anordnas efter tillstånd av eller registrering hos myndigheten.

Länsstyrelser och kommuner skall hjälpa Lotteriinspektionen att utöva den centrala tillsynen.

De föreslagna bestämmelserna i 48 § motsvarar i huvudsak 25 § lotterilagen.

Förslaget har behandlats i det föregående (avsnitt 8).

Enligt *första stycket* är huvudregeln att Lotteriinspektionen skall utöva den centrala tillsynen när det gäller efterlevnaden av lagen. Det innebär bl.a. att inspektionen bör följa den allmänna utvecklingen på lotterimarknaden samt utfärda föreskrifter enligt bemyndigande därom. Det gäller särskilt frågor om tillståndsgivning, tillsyn, kontroll, säkerhetsutrustning m.m. Som har redovisats i avsnitt 8 skall inspektionen överta tillsynen över de lotterier och spel som spelbolagen med statligt inflytande anordnar, dvs. Penninglotteriet, Tipstjänst och ATG. Det innebär att ett stort antal nya uppgifter läggs på inspektionen.

Enligt *andra stycket* skall varje annan tillstånds- eller registreringsmyndighet ha ett ansvar för den närmare tillsynen av de lotterier och spel som den lämnar tillstånd till eller registrerar. Det gäller kommuner i fråga om lokala lotterier och länsstyrelser ifråga om regionala lotterier och spel.

Av *tredje stycket* framgår att länsstyrelse och kommun som kännare av lokala förhållanden skall lämna Lotteriinspektionen all den hjälp den behöver då tillsynen utövas.

49 § Tillståndsmyndigheten respektive registreringsmyndigheten skall utse en kontrollant för sådana egentliga lotterier som avses i 16 och 17 §§ samt fastställa arvodet till kontrollanten. Arvodet skall betalas av den som anordnar lotterierna.

Den som efter registrering anordnar lotterier enligt 17 § skall senast den 15 februari varje år till kontrollanten redovisa de lotterier som har anordnats under föregående kalenderår. Kontrollanten skall senast den 1 april varje år och vid utgången av varje tillståndsperiod lämna registreringsmyndigheten uppgift om insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som har anordnats under perioden.

Den föreslagna bestämmelsen motsvarar delvis 15 § lotterilagen.

Första stycket innebär att en kontrollant alltid skall förordnas för lotteriverksamhet som sker med stöd av 16 och 17 §§. Kontrollanten skall förordnas av tillstånds- respektive registreringsmyndigheten, som också fastställer storleken på kontrollantens arvode. Arvodet betalas dock av lotterianordnaren.

Andra stycket innehåller bestämmelser om uppgifts- och informations-skyldighet för lotterianordnaren och kontrollanten när det gäller de s.k. registreringslotterierna. Syftet är att göra det möjligt för tillståndsmyndigheten att kontrollera att lotterianordnaren håller sig till de gränser som gäller för lotterier enligt 17 §.

Anordnaren skall senast den 15 februari varje år avge redovisning till kontrollanten för de lotterier som har anordnats. Kontrollanten skall i sin tur efter granskning av redovisningen senast den 1 april varje år lämna registreringsmyndigheten uppgift om det sammanlagda beloppet av insatserna i de lotterier som har anordnats under året.

Redovisningen sker således per kalenderår. I praktiken innebär det att den första redovisningsperioden för en förening kan komma att omfatta mindre än ett år. Om det sker en ny registrering under ett kalenderår bör redovisningen delas upp så att det går att utläsa vilka lotterier som har anordnats inom de olika registreringsperioderna. Ett lotteri får betraktas som anordnat så snart som det marknadsförs till allmänheten.

Att underlåta att lämna uppgifter eller att lämna oriktiga uppgifter kan föranleda varning eller återkallelse av tillståndet, men inte straffansvar (jfr 51 och 54 §§).

Uppgifterna skall lämnas utan anmodan. Därutöver kan kommunen eller länsstyrelsen med stöd av 50 § i egenskap av tillsynsmyndighet anmoda lotterianordnaren att lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar som behövs för tillsynen.

50 § Den som har tillstånd enligt denna lag eller med stöd av 17 § anordnar lotterier efter registrering är skyldig att på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar eller annat som behövs för tillsynen.

Paragrafen motsvarar 26 § lotterilagen.

En uppgiftsskyldighet behövs för att efterlevnaden av lagen skall kunna övervakas på ett rationellt sätt. I den nu gällande lagen är underlåtenhet att lämna upplysningar förenad med straffansvar. Med hänsyn till att regeringen nu föreslår att det genom vitesföreläggande skall vara möjligt att tvinga fram upplysningar bör en sådan underlåtenhet inte längre vara förenad med straffansvar.

Uppgiftsskyldigheten gäller enbart den som efter tillstånd eller registrering får anordna lotterier enligt lagen. En ytterligare begränsning är att en anmodan skall gälla uppgifter som behövs för tillsynen. Det innebär att uppgifterna måste ha betydelse för tillsynen samt att fler uppgifter än som är nödvändiga inte får krävas in. Anmodan får avse upplysningar, handlingar eller annat. De handlingar som kan komma i fråga är exempelvis affärsböcker och andra handlingar som hör till lotteriverksamheten, avtal med serviceföretag, vinstplaner, prislistor som gäller inköpta varor samt prov på lotter.

Ytterligare exempel är inspelningar av radio- och TV-sändningar i vilka lotterier anordnas.

Varning och återkallelse av tillstånd

51 § Om tillståndshavaren inte följer föreskrifterna i denna lag eller föreskrifter, villkor eller bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen, får den myndighet som har lämnat tillståndet meddela varning eller återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas eller ändras om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller har ändrats.

Beslut om varning och återkallelse av tillstånd gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Paragrafen motsvarar 27 och 32 §§ lotterilagen.

I första hand bör tillståndsmyndigheten försöka nå rättelse på frivillig väg genom att exempelvis lämna råd och rekommendationer. Som en yttersta åtgärd skall det i likhet med vad som nu gäller vara möjligt för den myndighet som har beviljat tillståndet att meddela varning eller återkalla ett tillstånd. Det ligger i sakens natur att återkallelse bara bör ske när detta är nödvändigt. Ibland kan det framstå som olämpligt att återkalla tillståndet.

I vissa situationer kan det vara lämpligare att ändra villkoren i ett tillståndsbeslut. Prop. 1993/94:182

För att vara meningsfullt skall beslut om varning, återkallelse och ändring i regel gälla med omedelbar verkan.

Förelägganden och förbud

52 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag och de föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen skall följas.

Ett sådant föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Den föreslagna bestämmelsen är ny.

För att skapa möjligheter för effektiva ingripanden ges tillsynsmyndigheterna genom paragrafen en möjlighet att utfärda vitesförelägganden och vitesförbud.

Vitets storlek skall i enlighet med viteslagen vara sådan att vitet kan förväntas få den förelagde att vidta den önskade åtgärden. Frågan om att döma ut vitet prövas av länsrätten enligt lagen (1985:206) om viten.

Avgifter

53 § Avgifter får tas ut i ärenden om tillstånd, registrering, typgodkännande och tillsyn enligt denna lag.

I ärenden hos en kommunal nämnd skall avgiften betalas enligt den taxa som fullmäktige bestämmer.

I andra fall skall avgift betalas enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Paragrafen motsvarar delvis 33 § lotterilagen och har utformats i enlighet med Lagrådets förslag.

Enligt den ordning som gäller i dag är det regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som meddelar föreskrifter om avgifter i lotteriärenden. Enligt den nu föreslagna bestämmelsen skall i de fall ärenden handläggs av en kommunal nämnd avgifterna bestämmas enligt den taxa som fullmäktige bestämmer. Den föreslagna bestämmelsen innebär ingen skyldighet för kommunen att ta ut avgifter utan en rätt att göra det. Det innebär att kommunen kan avstå från att ta ut avgifter för vissa slags lotterier. Med hänsyn till den kommunala självkostnadsprincipen kan en kommun aldrig ta ut högre avgifter än som svarar mot självkostnaden.

När det gäller avgifter i ärenden hos statliga myndigheter, dvs. Lotteriinspektionen eller länsstyrelsen, bör enligt regeringens mening i prin-

cip avgiftsförordningen (1992:191) tillämpas. Den differentiering i avgiftsklasser som förordningen innehåller ger ett tillräckligt stort handlingsutrymme för att en lämplig avvägning skall kunna göras i olika slags ansökningsärenden.

En fråga som har diskuterats och som bör övervägas särskilt av regeringen innan föreskrifter om avgifter meddelas är om samtliga kategorier sökande skall betala avgifter som motsvarar full kostnadstäckning. Företag som bedriver restaurangkasinoverksamhet bör självfallet betala avgifter som motsvarar full kostnadstäckning. Det gäller även anordnare av både statliga och folkrörelsedrivna rikslotterier. Däremot kan diskuteras om ideella föreningar som anordnar enstaka regionala egentliga lotterier eller bingo spel i liten omfattning bör betala avgifter som motsvarar full kostnadstäckning. För en sådan förening kan en avgift som innebär full kostnadstäckning betyda att en alltför stor del av lotteriets nettobehållning går åt till tillstånds- och kontrollavgifter. Det kan emellertid vara svårt att dra gränsen mellan anordnare som skall betala en avgift som innebär full kostnadstäckning och anordnare som inte skall göra det.

Omslutningen varierar kraftigt mellan olika lotterier. Vissa lotterier omsätter några hundratusen kronor medan andra omsätter över 10 eller 100 miljoner kronor. Det skulle kunna hävdas att det inte är rimligt och rättvist att anordnare av lotterier med en så varierad omsättning betalar lika hög tillståndsavgift. Enligt nu gällande lotteriförordning är tillståndsavgiften 800 kr oavsett om den beräknade omsättningen är 200 000 kr eller 100 miljoner kronor. Det finns därför anledning att överväga någon form av avgiftsdifferentiering.

En lämplig indelning skulle kunna vara att lotterier som omsätter upp till 1 miljon kronor betalar enligt en avgiftsklass medan lotterier som omsätter mellan 1 och 10 miljoner kronor betalar enligt en annan högre avgiftsklass och lotterier som omsätter mellan 10 och 100 miljoner kronor betalar enligt en ännu högre avgiftsklass. Det bör emellertid vara regeringens uppgift att bestämma om det.

Straffbestämmelser

54 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1. olovligen anordnar lotteri, eller
2. olovligen innehar en penningautomat, värdeautomat eller skicklighetsautomat.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år.

Paragrafen motsvarar delvis 28 § lotterilagen.

Det är viktigt att söka motverka den brottslighet som kan förekomma i samband med lotterier. Förutom att olaglig spel- och lotteriverksamhet

medför risk för direkta skadeverkningar av ekonomisk, social och personlig natur kan den utgöra en inkörsport till annan brottslighet av allvarlig art.

Av de undersökningar som på Lotteriutredningens uppdrag utförts av Statistiska centralbyrån framgår att det hos polis- och åklagarmyndigheter har registrerats jämförelsevis få ärenden som gäller misstanke om brott mot 28 § första stycket 2 och 3 lotterilagen. Enligt dessa lagrum är det straffbelagt dels att bryta mot föreskrift i lagen eller mot föreskrift, villkor eller bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen, dels att underlåta att lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar eller annat som behövs för tillsynen eller att lämna oriktig uppgift i ansökan om tillstånd. Med hänsyn till de få ärenden som förekommit och då det i många fall torde vara tillräckligt med ett vitesföreläggande för att nå det önskade resultatet anser regeringen att angivna förfaranden inte längre bör vara kriminaliserade. Straffbestämmelser som inte är tillräckligt motiverade bör inte behållas.

I detta sammanhang bör förhållandet mellan lotterilagens straffbestämmelser och bestämmelserna i brottsbalken om dobbleri beröras. I samband med att den nuvarande lotterilagen trädde ikraft ändrades bestämmelserna i brottsbalken 16 kap. 14 och 14 a §§ om dobbleri. Ändringarna innebar i huvudsak att brottsbalkens dobbleribestämmelser utvidgades till att omfatta i princip alla gärningar som är att bedöma som olovliga lotterier. Dock bedömdes endast vissa kvalificerade gärningar komma att föranleda ansvar enligt brottsbalken. Från brottsbalkens tillämpningsområde bortfördes vidare mindre kvalificerade äventyrliga spel som dock kan medföra ansvar enligt lotterilagstiftningen.

Bakgrunden till ändringen var bl.a. en önskan att till brottsbalkens strängare ansvarsbestämmelser hänföra vissa spelformer som endast kunde föranleda ansvar enligt den dåvarande lotterilagstiftningen t.ex. illegal bookmaking i samband med hästkapplöpningar vid sidan av det officiella totalisatorspelet.

Tidigare kunde den dömas till dobbleri som för allmänheten anordnade äventyrligt spel varvid med spel förstås en verksamhet vars utgång skall vara bestämd av regler som tillåter deltagare att fortgående påverka sina vinstmöjligheter genom något slags kalkyl eller liknande åtgärd. Begreppet äventyrlig innebar bl.a. att spelet huvudsakligen skulle bero på slumpen. Lagändringen innebar i stället att avgörande skall vara i vad mån verksamheten med hänsyn till samtliga omständigheter kan anses äventyrlig. Förutom slumpmässigheten blev omständigheter som insatsernas storlek, antal spelare och verksamhetens omfattning i övrigt av betydelse vid bedömningen om verksamheten skulle anses som äventyrlig.

I fråga om straffskalorna gäller idag att straffet för dobbleri är böter eller fängelse i högst två år medan straffet för grovt dobbleri är fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. För den som döms till ansvar enligt 1982 års lotterilag är straffet böter eller fängelse i högst ett år. Enligt regeringens mening finns det anledning att göra straffbestämmelserna i lotterilagen mer flexibla. Med den snabba tekniska utvecklingen på exempelvis dator- och teleområdet finns det idag goda möjligheter att

olovligen anordna spel- och lotterier som kan omsätta stora belopp och förorsaka enskilda stora förluster och samtidigt ge stor ekonomisk vinning åt anordnarna. För bl.a. sådana fall finns det ett behov av att kunna bedöma gärningen som grov. En bestämmelse om grovt brott bör därför föras in i lagen.

Prop. 1993/94:182

Riksåklagaren och en regionåklagarmyndighet har föreslagit att en uppdelning sker av överträdelserna med hänsyn till straffvärdet. Vid förfaranden som har karaktär av ordningsförseelser bör straffet kunna stanna vid böter eller fängelse i högst sex månader. I dessa fall kan straffföreläggandeinstitutet användas. Regeringen anser också att det finns skäl att låta gradindela brottet i ett normalbrott och ett grovt brott varvid påföljden för normalbrottet bör vara böter eller fängelse i högst sex månader och för grovt brott fängelse i högst två år. Dessa straffskalor behöver inte medföra någon ändring av straffskalorna för dobbleribrotten. Gränsdragningen mellan straffbestämmelserna om dobbleri i brottsbalken och straffbestämmelserna i lotterilagen behöver inte heller ändras med anledning av den nya gradindelningen och straffbestämmelserna. Här hänvisas till innehållet i 57 § i lagförslaget.

Är brottet ringa skall enligt andra stycket inte dömas till ansvar. Exempel på fall som är att bedöma som ringa är när det ekonomiska värdet av insatserna är obetydligt, liksom att den ekonomiska vinning någon gjort är försumbar.

55 § Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud enligt denna lag får inte dömas till straff enligt 54 § för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Liksom i andra sammanhang bör straff inte dömas ut för en gärning som omfattas av ett vitesföreläggande som har överträtts.

56 § Om flera har medverkat till brott som avses i 54 § gäller bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

I rättstillämpningen anses bestämmelserna om medverkan i brottsbalken vara tillämpliga även i specialstraffrätten om fängelse är föreskrivet för brottet. Paragrafen är en upplysning om detta förhållande.

57 § Bestämmelserna i 54 och 56 §§ skall inte tillämpas, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Om olovlig införsel av vara och försök till det finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

Paragrafen, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, motsvarar 29 § i 1982 års lotterilag och innebär att ansvarsbestämmelserna är subsidiära i förhållande till ansvarsbestämmelserna i brottsbalken. Vad som närmast kan bli aktuellt är att tillämpa bestämmelserna om dobbleri i brottsbalken.

Andra stycket innehåller en erinran om och hänvisning till ansvarsbestämmelserna i varusmuggningslagen. Sker överträdelse av förbudet i 29 § att föra in penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater kan bestraffning ske enligt bestämmelserna i varusmuggningslagen.

58 § Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag samt utrustning, handlingar och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för ett sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Om en spelautomat förverkas skall även dess innehåll förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Paragrafen motsvarar 30 § lotterilagen.

Förverkande kan ske bl.a. hos den som döms till ansvar för brott enligt denna lag eller hos den som yrkesmässigt tillhandahåller sådan egendom. Döms någon till ansvar för olovligt innehav av en automat skall automaten jämte innehåll eller dess värde förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Enligt *första stycket* är det insatser som uppburits vid brott samt utrustning, annan egendom och handlingar som har använts vid eller varit föremål för sådant brott som kan förverkas. Även automatens innehåll skall förklaras förverkat, om inte detta är uppenbart oskäligt.

Andra stycket tar sikte på det förhållandet att någon olovligen har innehaft en utbetalningsautomat utan att olovligt spel anordnats på automaten. Slutligen kan enligt *tredje stycket* värdet förverkande förekomma.

Egendom som kan bli förverkad med tillämpning av dessa bestämmelser kan tas i beslag i enlighet med vad som föreskrivs i 27 kap. rättegångsbalken.

Överklagande

59 § Ett beslut enligt denna lag av en kommunal nämnd, en länsstyrelse eller Lotteriinspektionen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Prop. 1993/94:182
Bestämmelserna om överklagande har berörts i det föregående (avsnitt 11).

Som där framhållits är det angeläget att det finns en möjlighet till domstolsprövning av ärenden enligt lotterilagen. Vidare bör instansordningen göras mer enhetlig.

Enligt förslaget skall därför en kommunal nämnds, länsstyrelsens och Lotterinspektionens beslut överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, vilket innebär länsrätten. För att få ett ärende prövat av kammarrätten krävs prövningstillstånd.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995, då lotterilagen (1982:1011) skall upphöra att gälla.

2. Tillstånd att anordna roulettspel, tärningsspel och kortspel som har beviljats enligt äldre föreskrifter upphör att gälla senast den 1 juli 1995.

3. Andra tillstånd än som avses i 2 och som har meddelats enligt äldre föreskrifter fortsätter att gälla. I fråga om sådana tillstånd tillämpas äldre föreskrifter. Tillstånd som gäller lottförsäljningsautomater vilka inte är tillåtna enligt den nya lagen får förlängas längst till och med den 31 december 1997. Registrering av lotterier enligt äldre föreskrifter fortsätter att gälla. Om registrering sker enligt den nya lagen upphör den gamla registreringen att gälla.

4. Lagen får tillämpas från och med den 1 oktober 1994 i fråga om tillstånd till lotterier som skall anordnas efter den 1 januari 1995. Därvid skall frågor om tillstånd som enligt den nya lagen prövas av Lotterinspektionen, före ikraftträdandet prövas av Lotterinämnden.

5. Äldre föreskrifter gäller i fråga om överklagande av beslut som i andra fall än som avses i 4 har meddelats före lagens ikraftträdande.

Punkten 1

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1995. Genom lagen upphävs lotterilagen.

Punkten 2

När det gäller restaurangkasinospelen, dvs. roulett-, tärnings- och kortspel innebär övergångsbestämmelserna att alla tillstånd som beviljats enligt äldre bestämmelser upphör att gälla ett halvår efter det att den nya lagen trätt i kraft, således även tillstånd till restaurangkasinospel på

fartyg i internationell trafik. Tillståndsmyndigheten och spelanordnaren bör ha rimlig tid att få en ansökan enligt den nya lagen behandlad. Prop. 1993/94:182

Enligt den nya lagen är det spelanordnaren och inte som idag innehavaren av spellokalen som skall meddelas tillstånd. Om några tillstånd enligt 1982 års lag har meddelats en person som är både innehavare av spellokalen och spelanordnare upphör tillståndet ändå att gälla. Skälet till detta är att alla spelanordnare bör undergå den lämplighetsprövning som föreskrivs i 32 § 4 och 34 § 4.

Punkten 3

Punkten har utformats i enlighet med Lagrådets förslag. Äldre föreskrifter skall gälla i fråga om andra tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet. Det innebär bl.a. att dessa tillstånd kommer att gälla under hela den tid som föreskrivs i tillståndet. För att möjliggöra en rimlig avvecklings- och avskrivningstid i fråga om lottförsäljningsautomaterna bör det finnas en möjlighet att förlänga tillstånden att anordna lotterier via sådana automater. Dessa tillstånd beviljas normalt för sex månader. En avvecklingsperiod om tre år får anses rimlig. Bestämmelsen om att tillstånd till lottförsäljningsautomater får förlängas längst till och med utgången av 1997 gäller endast sådana automater som inte är tillåtna enligt den nya lagen dvs. sådana med slumpvalsgeneratorer och elektroniska minnen.

Punkten 4

Lagrådet har om denna punkt anfört följande:

"Enligt Lagrådets mening ger förslaget i denna del anledning till tveksamhet. I praktiken innebär det att en inte preciserad del av den nya lagen träder i kraft i förtid. Detta kan ge anledning till osäkerhet och komplikationer bl.a. vad gäller överklagande av eventuella "förtida beslut". Ett partiellt ikraftträdande av detta slag bör därför komma i fråga endast om mycket starka skäl talar för det.

Med hänvisning till det anförda förordar Lagrådet i första hand att punkten 4 utgår ur förslaget. Om förslaget under punkten ändå anses böra genomföras vill Lagrådet förorda att bestämmelsen kompletteras i två avseenden. För det första bör en tidpunkt för det förtida ikraftträdandet när det gäller vissa ansökningar anges i lagtexten. Vidare bör det klargöras att det förtida ikraftträdandet också skall gälla vid överklagande av beslut som meddelats dessförinnan."

Regeringen anser att det finns skäl att möjliggöra en förtida tillämpning av lagen. Bingotillstånd ges normalt för ett år (kalenderår) medan rikslotterier i flertalet fall ges för en tid av sex månader. Om det inte skulle vara möjligt att innan ikraftträdandet handlägga ärenden enligt den nya lagen tvingas spel- och lotterianordnarna under en inte obetydlig tid att tillämpa äldre föreskrifter exempelvis om vinster och vinstnivåer. Det är därför angeläget att den nya lagen så snabbt som möjligt får genomslag. Tillståndsmyndigheterna bör därför ges en möjlighet att

tre månader innan lagen träder i kraft handlägga sådana ärenden som i sin helhet gäller tid efter ikraftträdandet. Som exempel kan nämnas att det blir möjligt för Lotterinämnden att innan ikraftträdandet pröva ansökningar om tillstånd till restaurangkasinospel. Vidare kan ansökningar om bingospel och rikslotterier som avser år 1995 prövas enligt den nya lagen. Det innebär att de nya vinstformerna och de nya vinstnivåerna kan börja tillämpas när lagen träder i kraft. Som Lagrådet framhållit bör det av övergångsbestämmelsen framgå att det förtida ikraftträdandet också gäller vid överklagande av beslut som meddelats dessförinnan.

Prop. 1993/94:182

Punkten 5

Vid överklagande av beslut som har meddelats före ikraftträdandet av den nya lotterilagen och som avser tillämpning av 1982 års lotterilag skall äldre föreskrifter tillämpas.

Kommitténs sammanfattning av betänkandet Vinna eller försvinna (SOU 1992:130)

BAKGRUND

1. Uppdraget

Vårt uppdrag har varit att undersöka, i vad mån folkrörelserna i högre grad än för närvarande kan finansiera sin verksamhet genom ökade intäkter av lotterier och spel och i vad mån det ur kontrollsynpunkt är möjligt att förenkla eller avreglera vissa lotteriformer. Översynen bör leda till förslag om ändringar som gör att lagstiftningen blir enklare att förstå, överblicka och tillämpa.

I uppdraget har ingått att särskilt undersöka om lotteriintäkterna kan öka genom att folkrörelserna i högre grad än för närvarande ges möjligheter att använda sig av modern lättkontrollerad teknik och att öppna ytterligare möjligheter till lotterier med penningvinster.

Till uppdraget har hört att utvärdera de ändringar i bl.a. lotterilagen som trädde i kraft den 1 januari 1989 och i samband därmed redovisa folkrörelselotteriernas utveckling jämfört med de statliga lotteriernas utveckling. Det har även stått kommittén fritt att utöver vad som direkt angetts i direktiven utreda och lägga fram förslag till andra åtgärder som positivt kan påverka folkrörelsernas möjligheter att skaffa sig intäkter genom lotterier och spel.

2. Gällande rätt

Regler om lotterier finns i lotterilagen (1982:1011) och lotteriförordningen (1982:1012). Reglernas syfte är främst att säkerställa att lotterier inte anordnas för obehöriga ändamål och att behållningen av lotterierna kommer de avsedda ändamålen tillgodo i tillräcklig omfattning. Konsumentintresset är principiellt underordnat ändamålen men vissa minimikrav måste upprätthållas när det gäller insatsernas storlek, vinsternas storlek, antal och kvalitet samt fördelningen av vinsterna. Lagstiftningen skall också försöka motverka att lotterier och spel orsakar för stora sociala skadeverkningar.

I princip skall behållningen av lotterier och spel tillfalla det allmänna eller allmännyttiga ändamål. Kommersiella intressen tillåts dock inom t.ex. restaurangkasinoverksamhet samt marknads- och tivolinöjen.

Liksom i den gamla lotteriförordningen (1939:207) är utgångspunkten att lotterier och spel för allmänheten inte får anordnas utan tillstånd av myndighet. Tillstånd kan beviljas av kommunerna, länsstyrelserna, Lotterinämnden och regeringen.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

Tillstånd till anordnande av egentliga lotterier och bingospel förutsätter som regel att sökanden är en svensk juridisk person som är en ideell förening. Föreningen måste i sin verksamhet främja ett allmännyttigt ändamål och inte vägra någon inträde som medlem om det inte finns särskilda skäl för det. Det finns inte något krav på att föreningen måste ingå i en folkrörelse men tillstånd bör inte ges till föreningar som bedriver en verksamhet som uppenbart står i strid med det demokratiska statsskickets grundidéer.

Tillstånd till lotterier med penningvinster kan endast ges i begränsad omfattning. För lokala och regionala egentliga lotterier får vinst som utgörs av pengar uppgå till högst 500 kronor. Rikslotterier får inte ha några penningvinster alls. För bingospel är det som regel tillåtet med penningvinster uppgående till ett basbelopp. Om det föreligger särskilda skäl får tillståndsmyndigheten medge att värdet av en vinst får uppgå till tre basbelopp.

Lokala allmännyttiga ideella föreningar har möjlighet att utan tillstånd men efter en registrering anordna lotterier om de sammanlagda insatserna under en treårsperiod uppgår till högst 300 000 kronor.

Vissa lotterier, s.k. frisektorslotterier, får anordnas utan vare sig tillstånd eller registrering. Lotteriet skall i sådant fall vara anordnat i samband med en offentlig tillställning eller sammankomst. Exempel på frisektorslotterier är marknads- och tivolinöjen inom en nöjespark eller ett tivoli, men också lotterier i samband med en tävling eller annat arrangemang som en allmännyttig ideell förening anordnar eller deltar i. Vidare får massmedielotterier anordnas utan tillstånd.

Vissa lotteriformer är uttryckligen **förbjudna** i lotterilagen. Tillstånd kan således inte i något fall ges till kedjebrevsspel och spel på utbetalningsautomater inom landet. Lotterier som anordnas utomlands får inte marknadsföras i Sverige.

Lotterilagen gäller för alla spelanordnare, alltså även för de statliga spelbolagen och ATG. Regeringen kan emellertid ge särskilt tillstånd till lotteri om pengar eller pengars värde i andra fall eller i annan ordning än som anges i lagen. De statliga spelbolagens och ATG:s tillstånd (koncessioner) bygger på denna undantagsbestämmelse. Klassiskt kasinospel med internationella regler ryms inte inom lagen, men regeringen **kan** med stöd av undantagsbestämmelsen ge tillstånd till sådan verksamhet.

Lotterinämden utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av lotterilagen. Tillsyn över de lotterier som anordnas efter särskilt tillstånd av regeringen utövas av de myndigheter som regeringen bestämmer.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

3. Folkrörelsernas behov av ökade intäkter av lotterier och spel

Folkrörelsernas verksamhet bygger till största delen på att hundratusentals människor frivilligt utför oavlönat arbete som ledare och funktionärer. Det ekonomiska värdet av dessa arbetsinsatser överstiger sannolikt summan av alla de intäkter som erhålles genom egna aktiviteter och stöd från samhället. Det oavlönade arbetet är främst inriktat på organisationernas egentliga verksamhet men åtskillig energi åtgår till att skapa intäkter för att användas i den egentliga verksamheten.

Sedan årtionden utgör olika former av bidrag från staten, kommunerna och landstingen ryggraden i folkrörelsernas ekonomi. Bidragen kompletteras därutöver med intäkter av lotterier och spel. I dagsläget uppgår intäkterna av lotterier och spel till omkring 900 miljoner kronor eller cirka 18 procent av de samlade intäkterna. Vissa folkrörelser kan tillföras intäkter av näringsverksamhet, biljettintäkter, reklamintäkter och sponsring. Dessa intäktskällor är ofta osäkra och kan endast delvis användas för den egentliga verksamheten.

Statsbidragen till folkrörelsernas egentliga allmännyttiga verksamhet har enligt Statskontoret ökat med i genomsnitt 27 procent mellan 1989 och 1991. Detta innebär att det även skett en viss real ökning av bidragen till vissa folkrörelser. Bidragen från kommuner och landsting har under samma tid ökat betydligt långsammare och Realt sett varit i stort sett oförändrade.

Sammantaget har folkrörelsernas intäkter inte ökat tillräckligt för att ge kompensation för ökade momskostnader till följd av skattereformen, ökade lokalkostnader, ökade portokostnader m.m.

Utredningen bedömer att även om folkrörelserna genomför omfattande besparingsprogram och drar ned på sina verksamhetsambitioner kommer intäkter av lotterier och spel att behöva öka väsentligt i framtiden.

Folkrörelsernas intäkter av lotterier och spel är små i förhållande till statens motsvarande intäkter. Enligt Statistiska centralbyrån har nettointäkterna minskat på grund av ökade kostnader för att anordna lotterier och spel.

Statens intäkter från de statliga spelbolagen och ATG uppgick 1991 till cirka 4,1 miljarder kronor. Intäkterna bestod av lotterivinstskatt, totali-

satorskatt¹ och utdelning från de helägda företagen Tipstjänst och Penninglotteriet. Jämfört med 1970 ökade intäkterna med 750 %. Med hänsyn till inflationen har statens intäkter ökat med 50 % under perioden 1970 - 1991.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

Staten får dessutom intäkter i form av spelskatt med ca 100 miljoner kronor per år (bingo och restaurangkasino), inkomstskatt från konsult, service och spelföretag samt mervärdeskatt.

4. Folkrorelsernas andel av den svenska lotteri- och spelmarknaden

Utredningen har i samarbete med Lotterinämnden och Statistiska centralbyrån kartlagt den svenska lotteri och spelmarknaden. Den legala lotteri och spelmarknaden uppgår totalt till ca 20,3 miljarder kronor. Folkrorelsernas andel har minskat successivt mellan åren 1970 och 1991. Statens andel har ökat från ca 61 % (1,5 miljarder kronor) till ca 80 % (16 miljarder kronor). Folkrorelsernas andel har sjunkit från ca 31 % (800 miljoner kronor) till ca 17 % (3,5 miljarder kronor). I fasta priser har omsättningen för statliga lotterier och ATG ökat med 100 % samtidigt som omsättningen för folkrörelsernas lotterier ökat med endast 3 %.

5. Internationella jämförelser

Organiserade lotterier och spel förekommer i nästan alla länder på jorden. Verksamheten kan beräknas omsätta flera tusentals miljarder kronor per år. Bara i Europa omsätts omkring 500 miljarder kronor. Inom den gemensamma marknadens tolv länder är marknaden för lotterier och spel större än data- och kontorsvarumarknaden. Enligt en rapport från EG-kommissionen, som avser förhållandena år 1989, omsatte traditionella lotterier, lotto och tips 122 miljarder kronor (36 %), Hästkapplöpningar och annan vadhållning 106 miljarder kronor (31 %), kasinospel 57 miljarder kronor (16,7 %), spelautomater 38 miljarder kronor (11,2 %) och bingospel 16 miljarder kronor (4,85 %).

I de flesta EG-länderna används intäkterna från traditionella lotterier, lotto och tips för välgörande och allmännyttiga ändamål. Oftast är det staten eller statligt ägda företag som bedriver verksamheten. I tio medlemsländer är föreningslotterier tillåtna.

Motsvarighet till våra rikslotterier finns i Danmark, Tyskland, Nederländerna och Spanien. I Danmark, Finland och Norge öronmärks

¹Lagen (1928:376) om skatt på lotterivinster och lagen (1984:351) om totalisator-skatt har från och med den 1 januari 1992 upphävts och ersatts med lagen (1991:1482) om lotteriskatt.

större delen av de statliga spelföretagens intäkter för välgörande, kulturella, idrottsliga och andra allmännyttiga ändamål.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

I Finland och på Åland har folkrörelserna (frivilligorganisationerna) genom s.k. penningautomatföreningar ensamrätt till kasinospel och spel på penningautomater.

I dag finns ingen enhetlig reglering av lotterier och spel inom EG. Samtliga medlemsländer har uttalat att spelverksamheten alltför bör vara reglerad i nationell lagstiftning. Även om verksamheten i vissa avseenden kan jämföras med t.ex. bank- och försäkringsväsendet anser man det vara viktigt att kunna kontrollera spelets omfattning och vad överskottet används till. Romfördragets principer om fri rörlighet för kapital och tjänster anses av regeringsföreträdare inte vara tillämpliga inom en verksamhet som har till syfte att tillföra medel till det allmänna eller allmännyttiga ändamål och dessutom är en fråga om "public order" som faller utanför fördraget. EG-kommissionen har tidigare övervägt en harmonisering i liberaliserande riktning. Det tycks nu stå klart att kommissionen *inte* kommer att utfärda direktiv i ämnet. Det kan dock inte uteslutas att saken kommer i ett annat läge om EG-domstolen prövar bl.a. brittiska postverkets vägran att befordra reklamförsändelser för tyska Klassenlotteriet.

6. Lotteri- och speltekniken

Den moderna spelindustrin har genomgått en snabb teknisk utveckling. På marknaden finns idag en rad produkter som medfört ett säkrare och snabbare spel. Införandet av on-line baserade spelterminaler har inneburit väsentligt minskade personalkostnader samtidigt som omsättningen kunnat öka. Datateknikens utveckling har medfört att det blivit möjligt att placera ut små datorer i hushållen som kan användas för spel. Det svenska företaget Teleguide räknar med att en miljon svenska hushåll kommer att ha tillgång till en sådan anordning före år 2000.

Den snabba tekniska utvecklingen har paradoxalt nog medfört att det både är lättare och svårare att utöva en effektiv tillsyn och kontroll över spelverksamheten. Det har blivit lättare såtillvida att manipulering inom ramen för givna tillstånd kan förhindras genom on-line tekniken. Det har å andra sidan blivit svårare att förhindra rent illegala spel genom telekommunikationstekniken.

7. Forskning om spelberoende

Svenskarna lägger i genomsnitt ut c:a 2,8 procent av sin disponibla inkomst på spel. Om man tar hänsyn till vinståterbetalningen blir den genomsnittliga nettoförbrukningen c:a 1,4 procent av den disponibla inkomsten. Trots att den totala marknaden ökat har inte de enskilda hus-

hållens utlägg för lotterier och spel ökat i förhållande till deras disponibla inkomster mellan åren 1970 och 1991. Detta tyder på att den genomsnittlige konsumenten inte spelar för mer än vad han anser sig ha råd till.

Prop. 1993/94:182

Bilaga 1

I Sverige är forskning om spelberoende i sin linda. Det saknas därför vetenskapliga belägg för omfattningen av spelberoendet i vårt land. Undersökningar i USA, Kanada och Australien har visat att mellan 0,25 och fyra procent av befolkningen kan karakteriseras som spelberoende. Den tyska välgörenhetsorganisationen Caritas beräknade att det fanns omkring 160 000 tyskar som behövde rådgivning och behandling mot sitt spelberoende 1989. Översatt till svenska förhållanden skulle detta innebära att omkring 23 000 svenskar (0,3 %) skulle vara i behov av rådgivning för spelberoende och/eller behandling. Enligt beräkningar som utförts av sociologiska institutionen vid Stockholms universitet på grundval av en kartläggning av spelberoende i Stockholms län kan antalet spelberoende enligt DSM-III-R uppskattas till 1900 för hela riket.

8. Utvärdering av 1989 års ändringar i lotterilagstiftningen

Utredningen har mot bakgrund av uppdraget att utvärdera de ändringar i lotterilagen som trädde i kraft den 1 januari 1989 och att redovisa folkrörelselotteriernas utveckling efter de senaste lagändringarna genomfört enkätundersökningar i samarbete med Lotterinämden och Statistiska centralbyrån. Uppgifter har inhämtats från de statliga spelföretagen och ATG, kommuner, länsstyrelser, tillverkare och importörer av lotter samt åklagarmyndigheter och polismyndigheter.

Undersökningen visar att lotteri- och spelmarknaden efter en kraftig volymtillväxt under sjuttio och åttiotalen nu har stagnerat. Folkrörelsernas andel av marknaden har, som ovan redovisats, minskat betydligt. Mellan åren 1989 och 1991 har försäljningen av traditionella folkrörelselotter ökat med omkring 20 procent i löpande priser. Med hänsyn till inflationen innebär detta en real minskning med en procent. Nettobehållningen har till följd av ökade kostnader minskat med omkring nio procent i fasta priser.

Utvecklingen för rikslotterierna är belysande. Mellan 1989 och 1991 ökade den beviljade omslutningen med ca 50 procent i löpande priser. Den till Lotterinämden redovisade verkliga försäljningen ökade med ca 26 procent. Nettobehållningen var oförändrad under perioden och minskade därför med ca 17 procent i fasta priser.

År	1989	1990	1991
Tillstånd, milj. kr	631	709	946
Försäljning, milj. kr	551	538	696
Netto, milj. kr	200	157	202
Netto i %	36	29	28

Källa: Lotterinämnden

Mellan 1989 och 1991 har bingospelet ökat omsättningen med omkring 28 procent i löpande priser. Detta innebär en real ökning med ca sex procent. Även för denna spelform har dock nettobehållningen minskat.

Utredningen konstaterar att 1989 års lagändringar inte har medfört att folkrörelsernas nettointäkter av lotterier och spel kunnat öka.

ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG

9. Allmänna utgångspunkter för utredningens förslag

9.1 Lotteri- och spelmarknaden bör alltså i princip vara förbehållen folkrörelserna och staten

Utredningen anser att den nuvarande grundläggande principen om att lotteri- och spelmarknaden skall vara förbehållen folkrörelserna och staten alltså skall gälla. Marknaden bör vara reglerad och uppdelad mellan anordnare som tillgodoser allmännyttiga ändamål eller det allmänna. Endast i undantagsfall kan accepteras att allmänhetens spelbenägenhet används för att gynna privata vinstintressen. Kommersiella intressen kan tolereras inom vissa väl avgränsade områden som t.ex. restaurangkasino och marknads- och tivolinöjen. Kommersiella serviceföretag som biträder lotteri- och spelanordnare är ofta nödvändiga för att verksamheten skall kunna genomföras.

9.2 Samhället bör alltså utöva en effektiv tillsyn och kontroll över lotteri- och spelmarknaden

Lotteri- och spelverksamhet fordrar liksom bank och försäkringsverksamhet en noggrann tillsyn och kontroll. Förklaringen till detta är helt enkelt de stora penningssummor som omsätts i verksamheten. Såväl den egna personalen som kunderna utsätts ofta för frestelser. En effektiv tillsyn och kontroll är nödvändig både för att skydda verksamheten mot förluster och för att bevara allmänhetens förtroende för marknaden som

sådan. De aktörer som verkar på lotteri- och spelmarknaden måste därför finna sig i vissa begränsningar av handlingsutrymmet.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

Lotteri- och spelmarknadens ökade omfattning har i sig ökat behovet av en tillsyn och kontroll. Utredningens förslag i liberaliserande riktning får inte innebära att samhället förlorar sina möjligheter att gripa in mot oseriösa marknadsaktörer. Den moderna datateknikens "aktiva kort" gör det möjligt att delta i on-linespel som anordnas utomlands eller av inhemska företag eller privatpersoner som inte uppfyller kraven för tillstånd. Bostaden och arbetsplatsen kan komma att förvandlas till okontrollerade spelplatser med sociala skador som följd. De legala spelordnarna riskerar dessutom att bli utsatta för otillbörlig konkurrens.

Utredningens förslag innebär i flera avseenden skärpningar av kraven på hur lotterier och spel skall anordnas. En uppstramning av lotterilagstiftningen utgör i viss mån en anpassning till de regelverk som är förhärskande bl.a. i Storbritannien och USA. Enligt utredningens mening är det nödvändigt att balansera vidgade intäktsmöjligheter med ökade möjligheter för samhället att gripa in där det behövs.

9.3 Folkrörelserna bör ges ökade möjligheter att finansiera sin verksamhet med intäkter av egna lotterier och spel

Folkrörelsernas verksamhet har varit betydelsefull för demokratin och den moderna välfärdsstatens utveckling. De ideella organisationerna kommer av allt att döma spela en viktig samhällsnyttig roll även i framtiden. Människor sluter sig samman i föreningar för att lösa gemensamma frågor och odla sina intressen. Barn och ungdom får inom folkrörelsernas ram en vettig sysselsättning och en ovärderlig skolning i demokratins arbetsformer. I många fall kan föreningsdriven verksamhet vara ett viktigt komplement till det offentliga huvudmannaskapet.

Utredningen anser att olika former av stöd från staten, landstingen och kommunerna är betydelsefullt för att finansiera folkrörelsernas verksamhet. Krympningen av den offentliga sektorn kan dock påverka utrymmet för direkta bidrag till folkrörelserna. Intäkter från reklam och sponsring, som minskat som en följd av lågkonjunkturen, kan inte ersätta ett eventuellt bortfall från den offentliga sektorn.

Folkrörelserna måste därför i högre utsträckning än för närvarande förlita sig på alternativa finansieringsformer såsom lotterier och spel. Ökade intäkter av lotterier och spel kan åstadkommas enligt följande:

- * förutsättningarna för att anordna attraktivare traditionella lotterier förbättras genom att folkrörelserna ges möjlighet att anordna lotterier med en större andel penningvinster

* nya **spelformer** tillåts inom ramen för ett folkrörelsedominerat spel-företag

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

* **reglerna förenklas** så att det blir möjligt att göra befintliga spel attraktivare och minska kostnaderna

* **bingoskatten** slopas

* **samarbetsformer** med statliga spelföretag underlättas

Utredningen anser i likhet med 1972 års och 1987 års lotteriutredningar att det är otillfredsställande att de statliga spelföretagens och ATG:s lotterier har brett ut sig på bekostnad av de ideella organisationernas spel. Denna utveckling måste nu brytas genom att folkrörelserna i första hand ges större utrymme och bättre förutsättningar för självfinansiering genom **egen** lotteri - och spelverksamhet.

Ökade möjligheter till självfinansiering medför inte endast ökade intäkter utan också ett **minskat bidragsberoende** och ett **ökat utrymme för det enskilda initiativet** i samhället. Statlig företagsamhet på lotteriområdet kan motiveras med behovet av en effektiv samhällskontroll av verksamheten. Det finns dock inget som tyder på att folkrörelsernas verksamhet skulle vara mindre effektiv än den statliga om **särbehandlingen minskade**.

De statliga företagens och ATG:s dominerande ställning på spelmarknaden kommer sannolikt att bestå under överskådlig tid även om förslag i liberaliserande riktning genomförs. Det finns därför ett behov av att fördjupa det samarbete mellan folkrörelserna och spelföretagen som redan äger rum. Samarbetet kan bl.a. bestå i gemensam teknik - och produktutveckling, samutnyttjande av on-line terminaler m.m.

9.4 Folkrörelselotterierna bör ges möjlighet att anordna attraktivare traditionella lotterier med en större andel penningvinster

I konkurrensen med det stora utbudet av statliga lotterier kommer folkrörelsernas lotterier oftast till korta. De begränsade möjligheterna att anordna lotterier med penningvinster har av ett flertal folkrörelser angetts vara huvudorsaken till att det blivit allt svårare att få avsättning för egna lotterier. Anledningen till detta kan vara ett ändrat konsumtionsmönster hos den lottköpande allmänheten. Allt färre konsumenter köper lotter endast av det skälet att de vill stödja en viss förening eller en viss verksamhet. Möjligheten att vinna en vara eller ett presentkort upplevs ofta som mindre lockande av konsumenterna. Varor som inte behövs eller passar den enskildes krav kan undvaras. Presentkort ger visserligen större valfrihet att handla varor i en viss butik eller butiks-kedja men en möjlighet att t.ex. betala av skulder skulle för många

motsvara ett mera angeläget behov. En vinst i form av pengar ger frihet att använda vinsten där den bäst behövs.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

För lotterianordnaren har varuvinster den fördelen att inköpsrabatter bidrar till lotteriets lönsamhet genom att vinstvärdet i allmänhet är högre än inköpsvärdet. Marknadsföringen av lotteriet kan också underlättas om den fokuseras till verkligt attraktiva vinster som t.ex. "drömbilen" och "drömmeskan". På senare år har dock kostnaderna för hanteringen och distributionen av varuvinster ökat betydligt genom allt större personal-, frakt- och portokostnader.

Utredningen föreslår att folkrörelserna i större utsträckning än för närvarande ges möjlighet att anordna traditionella lotterier med en större andel penningvinster i vinstplanerna. För de som önskar kvarstår givetvis möjligheten att endast erbjuda varuvinster.

Utredningen anser att andelen penningvinster i folkrörelsernas lotterier inte får vara så stor att förutsättningarna för nuvarande marknadsuppdelning blir väsentligt ändrade. En fullständig frihet kan vara svårförenlig med nuvarande regler om skattebefrielse för folkrörelsernas traditionella lotterier. Om lotteriskattelagen skulle vara tillämplig skulle omsättningen behöva öka markant för att inte nettobehållningen skall minska. Utredningen anser att en sådan omsättningsökning är osannolik endast till följd av att penningvinsterna släpps fria.

9.5. Folkrörelserna bör tillåtas anordna nya spel inom ramen för ett folkrörelsedominerat spelföretag

Även om penningvinster tillåts i högre utsträckning än för närvarande gör utredningen den bedömningen att de statligt dominerade spelbolagen alltjämt kommer att ha ett försteg på lotterimarknaden. Decennier av upparbetad kompetens, inarbetade produkter, lyhördhet för marknads-signaler och inte minst en väl fungerande försäljningsorganisation gör att marknaden för traditionella lotterier inte kommer att undergå några dramatiska förändringar till folkrörelsernas fromma.

Utredningen anser att folkrörelsernas intäkter av egna lotterier och spel inte kan öka väsentligt med mindre än att folkrörelserna ges förutsättningar att introducera nya spelformer som i större utsträckning motsvarar konsumenternas ändrade spelvanor och önskemål.

Utredningen har i delrapporten "Kasinospelsverksamhet i folkrörelsernas tjänst?" SOU 1992:33 lämnat en utförlig redogörelse för hur en svensk kasinospelsverksamhet skulle kunna utformas. En sammanfattning av utredningens överväganden i denna fråga och en organisations-skiss finns i bilaga 2.

I rapporten övervägs bl.a. att det bildas en fristående stiftelse där folkrörelserna och staten finns representerade i styrelsen. Stiftelsen skall ha till ändamål att främja folkrörelsernas lokala barn- och ungdomsverksamhet genom att fördela överskottet från ett av stiftelsen majoritetsägt spelföretag.

Med hänsyn till att regeringen valt att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå regler för en eventuell svensk kasinospelverksamhet avstår utredningen från vidare överväganden och förslag om sådan spelverksamhet.

De nya spelformer som då kan komma i fråga är olika former av automatspel som idag är förbjudna i Sverige. Med hänsyn till den debatt och opinion som föregick 1979 års förbud mot utbetalningsautomater är utredningen inte beredd att föreslå ett generellt upphävande av förbudet mot utbetalningsautomater. Den nuvarande utformningen av förbudet har dock gjort det omöjligt för folkrörelserna att utnyttja sig av modern lättkontrollerad teknik för försäljning av sina lotteriprodukter. Den nuvarande regleringen har också lämnat utrymme för en snabbt växande illegal spelverksamhet.

Utredningen föreslår därför att nuvarande förbud endast skall gälla sådana spelautomater som är konstruerade för att betala ut vinst uteslutande i form av pengar och där vinstmöjligheten uteslutande beror av slumpen (**penningautomater**). Detta innebär att utredningen föreslår att spelautomater som är konstruerade för att betala ut vinst huvudsakligen i form av värdebevis, spelpoletter eller liknande skall tillåtas (**värdeautomater**). Kravet på lottsedel som bevis för deltagande i lotteriet slopas. Vinst skall kunna användas för återspel. Smärre vinster upp till hundra kronor skall av hanteringstekniska skäl kunna utbetalas från automaten. Tillstånd kommer därmed att kunna ges för spel på t.ex. videolotterier.

Vidare föreslås att folkrörelserna skall ges rätt att anordna spel på sådana spelautomater som är konstruerade för att betala ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheten huvudsakligen beror av deltagarens skicklighet (**skicklighetsautomater**). Tillstånd kommer därmed att kunna ges för spel på t.ex. Pajazzoautomater.

Utredningen föreslår att för **värdeautomater** skall insatsen vara begränsad till 1/6000 basbelopp (c:a fem kronor). Högsta vinsten får inte överstiga 1/15 basbelopp (c:a 2000 kronor) varav 1/300 basbelopp (c:a 100 kr) får utbetalas i pengar.

Utredningen föreslår vidare att för **skicklighetsautomater** skall insatsen vara begränsad till 1/6000 basbelopp (c:a 5 kronor). Högsta vinsten får inte överstiga 1/300 basbelopp (c:a 100 kr).

Överskottet föreslås oavkortat tillföras det lokala föreningslivets barn- och ungdomsverksamhet.

Tillstånd till spel på dessa spelformer får endast ges till ett folkrörelse-dominerat spelföretag med lokal förankring.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

Utredningen har erbjudit sex av spelmarknadens aktörer att lämna förslag till hur ett sådant företag skulle kunna organiseras. Cherryföretagen AB, Knutssonbolagen AB och Folkrörelsernas Spel och Lotteri AB, FSLAB, har inkommit med utförliga beräkningar och organisationsförslag. Utredningen har med utgångspunkt från dessa uppgifter låtit utföra en investeringsbedömning och analys av kostnads- och intäktsposter. Se bilaga 7.

Fullt utbyggt kan spel på dessa slags spelautomater beräknas tillföra folkrörelserna minst 600 miljoner kronor per år.

9.6 Vissa regler som försvårar utvecklandet av befintliga lotterier och spel bör slopas

Lotterilagen och Lotterinämndens föreskrifter och allmänna råd innehåller vissa regler som onödigtvis försvårar utvecklandet av de befintliga lotteri- och spelformerna. Regler om skälig avkastning och minsta andel vinster i ett lotteri har kommit till för att motverka att en för stor del av omsättningen tas om hand av konsultföretag och att olönsamma lotterier inte skall lägga beslag på marknadsutrymmet för lönsamma lotterier samt att konsumenterna skall ha en rimlig vinstchans. Utredningen anser det vara befogat att ge marknaden ett större utrymme i dessa frågor. Bedömningen av om det är meningsfullt att anordna ett lotteri bör normalt inte ligga på tillståndsmyndigheten. När det gäller bingospelet bör tillståndsmyndigheten emellertid ha ett lagligt stöd för att motverka överetablering. Särskilt i tätorter kan ett för stort antal spelplatser medföra att kostnaderna för att anordna spelet blir oacceptabla. Utredningen föreslår därför att kravet på skälig avkastning modifieras på så sätt att tillståndsmyndigheten får avslå en ansökan på denna grund endast om det föreligger särskilda skäl för det.

I vissa fall är konsumentens beslut att köpa en lott inte i första hand motiverat av att vinna utan av att stödja en viss verksamhet. Vetskapen om att lotteriets behållning går oavkortat till ett allmännyttigt ändamål av något slag kan vara ett bättre försäljningsargument än en attraktiv vinstplan. I sådana fall bör anordnaren få bestämma andelen vinster i förhållande till insatserna. I lagen bör dock finnas ett krav på att minst 35 % av insatserna skall användas för vinster samt att anordnaren, som konsumentupplysning, skall ange insatsernas fördelning på ett tydligt sätt. Detta kan göras genom att uppgifterna trycks på en lottsedel eller anslås i spellokal.

Riksdagen har bemyndigat riksdagens ombud till AB Tiptjänst bolagsstämma att godta ett stöd till idrotten med 55 miljoner kronor per år. Stödet till idrotten motsvarar något mer än en procent av statens intäkter av lotterier och spel. Penninglotteriet AB får enligt regeringsbeslut anordna ett ändamålslotteri per år vars behållning oavkortat går till konst, teater och andra kulturella ändamål. Utredningen har övervägt om en viss andel av de statliga spelföretagens behållning bör öronmärkas för utbetalning till folkrörelserna. I andra länder är det vanligt att en viss bestämd procentsats av ett statligt spelföretags behållning avsätts för t.ex. idrottsändamål. Fram till och med 1949 avsatte både AB Tiptjänst och Penninglotteriet AB bestämda delar av sin behållning till idrottens främjande respektive allmännyttiga ändamål.

Utredningen anser att användningen av statens intäkter av lotterier och spel som regel skall bestämmas på samma sätt som andra intäkter i statsbudgeten. Riksdagen bör inte frångå den rätten att väga olika behov mot varandra. Stödet till folkrörelserna bör ej heller göras beroende av om spelverksamheten går bra eller dåligt. Utredningen förutsätter dock att överskottet från en eventuell kasinospelsverksamhet med internationella regler tillförs folkrörelserna.

Utredningen förutsätter vidare att det samarbete som nu förekommer mellan folkrörelserna och de statliga spelföretagen kommer att bestå i framtiden.

Utredningen anser dessutom att de statliga spelföretagen och ATG i sin planering skall ta hänsyn till folkrörelsernas behov av intäkter av lotterier och spel.

10. Lotterilagstiftningens huvudsakliga utformning

10.1 *Den lagtekniska utformningen*

Utredningen anser att lotterilagen bör bli enklare att förstå och tillämpa genom att flera materiella regler tas in i lagen. För att få en större flexibilitet bör beloppsgränser knytas till förändringar av basbeloppet. För att öka läsbarheten bör lagen delas in så att lagen inleds med att tillämpningsområde och definitioner redovisas. Otillåtna lotterier och förfaranden med en s.k. förbudskatalog följs av ett avsnitt med allmänna förutsättningar för tillstånd. För första gången införs åldersgräns för deltagande i vissa spel samt begränsningar för anställda och funktionärer att delta i det "egna" lotteriet. Marknadsuppdelningen avspeglas därefter i speciella bestämmelser för folkrörelserna, statliga spelbolag, ATG, banklotterier och kommersiella spelordnare.

Utredningen anser att nuvarande ordning med en särskild lag om visst automatspel (förströelseautomater) har medverkat till att det illegala spelet på dessa automater utvecklats okontrollerat. Den kartläggning av det illegala spelet som utredningen genomfört i samarbete med Rikspolisstyrelsen och SCB visar att förströelseautomater ofta missbrukas för illegalt spel. Utredningen föreslår därför att automatspelslagen arbetas in i lotterilagen och att Lotteriinspektionen skall utfärda typgodkännande även för förströelseautomater. Detta gör det möjligt att förbjuda s.k. pokermaskiner som idag är tillåtna som förströelseautomater. En annan konsekvens blir att lotterilagens straffbestämmelser görs tillämpliga även vid överträdelser mot bestämmelser om förströelseautomater.

Lotterinämnadens möjligheter att styra och kontrollera lotteri- och spelmarknaden förstärks genom att nämndens "uppgraderas" till en **Lotteriinspektion** med rejält utökade befogenheter.

10.2 Lotterier och spel som förutsätter att bostaden eller arbetsplatsen används som spelplats förbjuds

Datatekniken gör det möjligt att anordna lotterier och spel som förutsätter att bostaden och arbetsplatsen används som spelplats. En grundläggande utgångspunkt för lotteriregleringen är att motverka socialt oacceptabla spelformer. Utredningen föreslår att insatser i ett lotteri som anordnas för allmänheten inte skall få erläggas på sådant sätt att lotteriet kommer att bedrivas med bostaden eller arbetsplatsen som spelplats. Förbudet omfattar insatser som erläggs i omedelbar anslutning till dragningen genom överföring av medel på konto i bank, annat kreditinstitut eller genom ianspråktagande av tillgodohavande hos spelföretag. Genom denna regel förbjuds användningen av s.k. smarta kort som är konstruerade för att helt eller delvis kunna användas för att erlägga insats i spel.

Om förbudet skall kunna få effekt krävs att främjandereglererna byggs ut så att ansvar kan komma att utkrävas av den som i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte ställer tele- eller databaserad kommunikationsanordning till förfogande för eller förmedlar betalning till sådana lotterier.

10.3 Traditionella lotterier

Utredningen föreslår att det skall vara tillåtet för folkrörelserna att anordna egentliga lotterier med penningvinster uppgående till högst ett basbelopp per vinst om det är fråga om ett lokalt eller regionalt tillstånds- eller registreringslotteri och annars tio basbelopp. Några bärande motiv för att inte tillåta värdepapper som vinster i lokala och regionala lotterier finns inte och bör därför tillåtas.

Utredningens förslag innebär ingen principiell förändring när det gäller gränsdragningen mellan folkrörelsernas och statens lotterier. Varuvinsterna kommer även i fortsättningen att dominera folkrörelselotteriernas vinstplaner.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

För traditionella lotterier föreslås att lotteriet skall betala ut minst 35 procent av insatserna som vinster. Ett obligatoriskt krav är att lotteri-anordnaren på lottsedeln anger hur insatserna fördelas.

Registreringslotterierna omsätter betydligt mer än de lokala tillståndslotterierna. Utredningen föreslår att utrymmet för registreringslotterier utvidgas. Registreringslotterierna kommer dock att benämnas treårstillståndslotterier som är en mera adekvat benämning. Den sammanlagda omslutningen under en treårsperiod utökas till högst 20 basbelopp. Under denna period får föreningar anordna egentliga lotterier utan särskilt tillstånd för varje lotteri. Vinst får utgöras av värdepapper och vinst som utgörs av pengar får uppgå till högst ett basbelopp. Kravet på obligatoriska kontrollanter behålls men ansvaret för information till kommunen om insatsernas sammanlagda belopp under året och vid periodens slut överförs på kontrollanten.

10.4 Bingo

Utredningen konstaterar att bingospelet, som är Sveriges största enskilda spel, fick en rejäl omsättningsökning när det blev tillåtet med penningvinster. Utredningen anser att vinsterna bör få utgöras av värdepapper och om särskilda skäl föreligger, t.ex. om man vill stimulera till ett ökat intresse för bingospelet genom ett enstaka riksomfattande bingo-spel, bör värdet av högsta vinsten få uppgå till 10 basbelopp.

Utredningen anser att handikapporganisationer bör ges vidgade tillståndsmöjligheter genom att i lagen införa en bestämmelse om att vid prövning av ansökningar om bingotillstånd från handikapporganisationer skall länsstyrelsen även beakta verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället.

Utredningen föreslår vidare att bingoallianser skall kunna bli tillståndshavare. Detta förutsätter att alliansen är en juridisk person. Bingoalliansen fördelar nettobehållningen bland alliansens medlemmar och beslutar om inträde av nya medlemmar. Vid fördelningen skall med undantag av vad som sagts ovan om handikapporganisationer, hänsyn främst tas till ungdomsverksamhet. En förening som anordnar lotterier eller kvällsbingo skall inte missgynnas vid fördelningen av alliansens överskott.

Tillståndstiden föreslås bli förlängd till tre år utan någon begränsning av omsättningen.

Regleringen av den fria sektorn har med åren blivit allt mer invecklad. Uppdelningen på tre olika lagrum (17, 17a, 17b) gör att bestämmelserna är svåra att förstå och tillämpa. Utredningen anser att reglerna kan förenklas betydligt samtidigt som folkrörelserna bör ges ett ökat utrymme för lotterier som varken kräver tillstånd eller registrering.

Utredningen förslår att reglerna om folkrörelsernas frisektorslotterier samlas i ett lagrum under rubriken **folkrörelsernas lotterier**. Den kommersiella fria sektorn flyttas till ett lagrum under rubriken **kommersiella lotterier**.

Insatsen får vara högst 1/6 000 basbelopp (cirka fem kronor). Värdet av högsta vinsten får i folkrörelsernas fria sektor uppgå till högst 1/6 basbelopp (cirka 5 000 kronor).

Kravet på samband med tillställning uppmjukas på så sätt att försäljning med lottlistor får äga rum fyra veckor före tillställningen. Bruket att anordna utlottning på entrébiljett, programblad eller deltagarbevis i t.ex. motionslopp legaliseras inom ramen för den fria sektorn.

10.6 Tillståndsgivningens organisation

Tillståndsgivningen är enligt nuvarande ordning uppdelad på fyra myndigheter; regeringen, lotterinämnden, länsstyrelserna och kommunerna. Utredningen anser att tillståndsgivningens organisation bör underlätta kravet på likformiga bedömningar av lokala, regionala och riksomfattande lotterier och spel. Utredningen anser det vara principiellt felaktigt att regeringen dels har att ta till vara ett ägarintresse i förhållande till de statliga spelbolagen dels beslutar om tillstånd för dessa bolag. Utredningen föreslår därför att tillståndsgivningen för samtliga riksomfattande lotterier och spel överförs till en central oberoende myndighet; **Lotteriinspektionen**.

Tillståndsgivningen för restaurangkasinospel och spel på varuautomater är kopplad till tillståndsgivningen för servering av alkohol drycker. I direktiven (Dir 1992:68) till utredningen om översyn av tillståndsgivning enligt lagen om handel med drycker (LHD) och handläggning enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) anges att utredaren skall göra en analys av förutsättningarna för och konsekvenserna av att tillståndsgivningen enligt LHD överförs till kommunerna.

Lotteriutredningen har övervägt om det finns förutsättningar att överföra tillståndsgivning för restaurangkasinospel och spel på varuautomater till kommunerna.

Motivet för att tillståndsgivningen för lokala egentliga lotterier lades över på kommunerna 1989 var kommunernas förtrogenhet med det lokala föreningslivet (prop. 1987/88:141 s. 23). Kommunens handläggare kan även förutsättas ha lättare att skaffa sig kännedom om de spellokaler som finns inom kommunens gränser än regionalt eller centralt placerade handläggare. Om speltillstånd meddelas spelordnaren får dock lokalkännedomen en underordnad betydelse. För tillståndsgivning, tillsyn och kontroll kan det i stället vara av större betydelse med möjlighet till en vidare överblick av marknaden.

Den bästa överblicken över restaurangkasinospelsmarknaden finns idag inom Lotterinämnden. Marknaden omsätter över 500 miljoner kronor om året. Antalet tillstånd har ökat kraftigt under senare år. Frekvensen är dock inte tillräcklig för att upprätthålla erforderlig kompetens inom en mindre eller medelstor kommun. Även länsstyrelserna har i många fall svårigheter att tillgodose krav på en effektiv tillsyn och kontroll av tillståndshavarna.

Utredningen föreslår därför att tillstånd till restaurangkasinospel och spel på varuautomater flyttas till Lotteriinspektionen.

Tillståndsgivningens organisation i övrigt behålls enligt nuvarande ordning.

10.7 Tillståndshavare för restaurangkasinospel och spel på varuautomater

Lotteriutredningen har övervägt huruvida det finns skäl att bibehålla kopplingen mellan serveringstillstånd och tillstånd för restaurangkasinospel och spel på varuautomater.

Utredningen anser att det är otillfredsställande att speltillstånd inte kan ges till den som normalt bedriver restaurangkasinospelen eller varuatomatspelet utan till den som innehar serveringstillståndet, dvs. innehavaren av spellokalen. Såväl tillståndsgivning som tillsyn och kontroll skulle underlättas om tillstånd kunde meddelas spelordnaren.

Kopplingen till serveringstillstånd innebär att kommunens vetorätt enligt 61 § lagen om handel med drycker kan få betydelse även för länsstyrelsens handläggning av speltillståndet. Ett kommunalt veto skall oavsett motiv efterföljas av länsstyrelsen. Även om länsstyrelsen har möjlighet att meddela tillstånd i fall där det saknas serveringstillstånd kan spelordnaren oförskyllt komma att drabbas av ett indraget serveringstillstånd.

Utredningen föreslår att tillstånd till roulettspel, tärningsspel och kortspel skall meddelas den som anordnar spelet och inte den som innehar spellokalen.

Tillstånd bör även i framtiden förutsätta att spelet anordnas i samband med a) offentlig nöjeställning inom nöjespark eller liknande anläggning, b) hotell och restaurangverksamhet. Vid tillståndsprövningen bör alljämt vikt läggas på sådana omständigheter som tillgodoser kravet på att spelet behåller sin förströelsekaraktär och inte lockar till sig barn och ungdom.

Prop. 1993/94:182

Bilaga 1

10.8 Den centrala tillsynsfunktionen förstärks

Utredningen anser att lotteri och spelverksamheten måste vara understödd av en effektiv statlig tillsyn och kontroll. Den centrala tillsynsfunktionen bör vara utrustad med befogenheter och resurser att stävja överträdelse av givna regler men även att tillhandagå lägre tillståndsmyndigheter, lotteri och spelanordnare med utbildning, information och service. En viktig uppgift är att se till att inga omotiverade skillnader görs mellan olika lotterianordnare.

Lotteriinspektionen föreslås bli det nya namnet på Lotterinämden och skall utöva central tillsyn över samtliga lotterier och spel i riket, inklusive de som anordnas av de statliga spelbolagen och ATG.

I likhet med vad som gäller för Finansinspektionen bör Lotteriinspektionen utrustas med möjlighet att förelägga vite och döma ut vitet om det är fråga om att 1) till inspektionen lämna upplysningar eller sända in handlingar som behövs för tillsynen 2) upphöra med otillåten verksamhet.

10.9 Överklagandebestämmelser

Utredningen föreslår att nuvarande instansordning behålls i princip. Om en kommun avslår en ansökan om tillstånd överklagas beslutet till länsstyrelsen. Länsstyrelsens beslut får överklagas till Lotteriinspektionen. Lotteriinspektionen får dock inte pröva ett överklagande om inspektionen inte gett prövningstillstånd. Syftet med denna regel är att renodla inspektionens roll som prejudikatinstans.

I ärenden där Lotteriinspektionen beslutar i första instans t.ex. tillstånd för riksomfattande lotterier och spel överklagas beslutet till regeringen.

Beslut av regeringen och Lotteriinspektionen i sista instans bör kunna bli föremål för rättsprövning i regeringsrätten om det är fråga om ett avslag på en ansökan om en kommersiell spelform. Rätt till sådan prövning torde följa av rättsprövningslagen och den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna.

Beslut om vite som förelagts eller dömts ut av Lotteriinspektionen skall kunna överklagas hos kammarrätten genom besvär.

De avgifter som tas ut med stöd av lotterilagen är väsentligt lägre än de som gäller enligt avgiftsförordningen. Myndigheternas kostnader för tillståndsgivning, tillsyn och kontroll uppgår till mer än 40 miljoner kronor per år. De intäkter som inlevereras i form av avgifter täcker knappt tio procent av kostnaderna. Det kan ifrågasättas om det finns skäl att bibehålla ett avgiftssystem vars hanteringskostnader sannolikt överstiger intäkterna. En avgift kan dock fungera avhållande för obefogade ansökningar. Den nya avgiftsförordningen syftar till en bättre kostnadstäckning för statliga myndigheter. När det gäller rikslotterier, regionala lotterier och bingospel bör avgiftslagen göras tillämplig. För kommuner bör avgifterna bestämmas av kommunen i enlighet med den kommunala självkostnadsprincipen.

10.11 Bingoskatten och momsen på konsulttjänster avseende folkrörelsernas lotterier avskaffas

Utredningen anser att beskattningen av folkrörelsernas lotterier och spel bör vara likformig och förslår därför att den nuvarande skattefriheten för folkrörelsernas egentliga lotterier utvidgas till att även gälla bingospel och andra spel som kan komma att anordnas av folkrörelserna. Härigenom kan folkrörelserna på ett enkelt sätt tillföras omkring 63 miljoner kronor per år. Förslaget förutsätter ändringar i lagen (1972:820) om skatt på spel.

I mervärdeskattelagen föreskrivs att lotterier inte är momsskattepliktiga. Bestämmelsen omfattar inte moms på konsulttjänster avseende lotterier. Ett serviceföretag som sköter en bingohall eller egentligt lotteri på uppdrag av föreningar är skyldigt att debitera moms på sina tjänster om det är fråga om ett skattepliktigt tillhandahållande åt en förening med eget tillstånd att anordna bingo eller egentligt lotteri. Detta kan undvikas genom att serviceföretaget meddelas tillstånd till bingo- eller egentligt lotteri med stöd av en undantagsbestämmelse i lotterilagen. Denna nödlösning har praktiserats för att inte belasta föreningarna med en betungande momskostnad. Ur principiell synpunkt är det dock betänkligt att meddela tillstånd till kommersiella företag. Motiven för lotterilagens undantagsmöjlighet var att lämna utrymme för t.ex. stiftelsen Litteraturfrämjandet och Folkets husföreningar i glesbygd att få tillstånd. Utredningen anser det dessutom tveksamt att lotterilagens regler skall utgöra grund för befrielse från mervärdeskatt. Det kan därför diskuteras att införa en särskild skattebefrielse för sådana konsulttjänster.

Som princip bör särlösningar i mervärdeskattelagen vara motiverade av tekniska svårigheter att bestämma skatteunderlaget. En utvidgning av undantaget för lotterier i mervärdeskattelagen kan få "smittoeffekter" på andra verksamheter. Ett ytterligare skäl mot att undanta dessa slags

konsulttjänster från skatteplikt är att det inte finns stöd för undantag i EG:s sjätte mervärdeskattedirektiv.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

Utredningen anser vid en samlad bedömning att fördelarna med en särskild skattebefrielse överväger nackdelarna. Utredningen föreslår därför att mervärdeskattelagen kompletteras så att tjänst som avser ett lotteri och som tillhandahålls en allmännyttig ideell organisation skall vara fri från mervärdeskatt. Förslaget medför ingen ytterligare kostnad för staten. Utredningen föreslår dessutom att lotterilagen bör kompletteras med en uttrycklig bestämmelse om att ett serviceföretag med Lotteriinspektionens tillstånd får bedriva verksamheten i tillståndshavarens ställe.

10.12 Lotterier i radio och TV

Idag råder förbud mot att bedriva egentliga lotterier och bingospel i närradio och kabeltelevision. Något motsvarande förbud finns inte när det gäller rundradiosändningar. Radiolagens regler om programföretags skyldighet att iakttä saklighet och opartiskhet medger inte programinslag där enskilda lotterianordnare gynnas framför andra. På grund av sitt nyhetsvärde har emellertid dragningar som sker hos Tipstjänst och Penninglotteriet accepterats av radionämnden. Folkrörelsernas Bingo-Lotto-spel torde vara att bedöma på motsvarande sätt. Satellitsändningar faller helt utanför det lagreglerade området.

Utredningen anser det inte vara befogat att vidmakthålla ett totalförbud mot lotterier i närradio och kabeltelevision. Folkrörelserna, statliga spelbolag och ATG bör efter tillstånd av Lotteriinspektionen ges möjlighet att bedriva t.ex. BingoLotto i radio och TV under förutsättning att den lokala bingoverksamheten inte störs. Om det är fråga om lokalradio eller kabeltelevision får tillstånd endast ges till en sammanslutning (allians) av ideella föreningar.

10.13 Reklamlotterier

Anordnande av renodlade kommersiella reklamlotterier är straffbart enligt lotterilagen. Enskilda företags utlotningar beivras mycket sällan. Utredningen anser att denna illegala lotteriform i vissa fall konkurrerar med folkrörelsernas traditionella lotterier. Utredningens förslag att Lotteriinspektionen ges befogenhet att förelägga och döma ut vite bör ge möjligheter att stävja bruket av illegala reklamlotterier.

En särskild form av reklamlotterier får regelmässigt tillstånd av regeringen. Lotterier som anordnas under sparbankernas s.k. sparbanksveckor och bankernas s.k. vinnarkonton utgör exempel på lotterier som har ett sparfrämjande ändamål. Dessa lotterier är inte att betrakta som allmännyttiga i den nuvarande lotterilagens mening. Utredningen anser

dock att de inte inkräktar på det tillgängliga marknadsutrymmet för lotterier och bör därför kunna tolereras även i fortsättningen. Eftersom Lotteriinspektionen föreslås besluta om tillstånd till alla riksomfattande lotterier krävs en uttrycklig bestämmelse i lotterilagen.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 1

10.14 Konsekvenser av utredningens förslag

10.14.1 Utredningens förslag leder inte till ökat spelberoende

Utredningen är medveten om att våra förslag **kan** få till följd att den totala konsumtionen av lotterier och spel ökar i vårt land. Den relativt kraftiga volymtillväxten under sjuttio och åttiotalen har emellertid inte ökat hushållens spelbenägenhet i förhållande till deras disponibla inkomster. Utvecklingen visar att konsumenterna har förmåga att fatta väl avvägda beslut på en redan variationsrik och tekniskt utvecklad spelmarknad. Det kan inte förnekas att vissa konsumenter har sämre omvärld än andra och utvecklar ett tvångsmässigt beroende av spel. Ett sådant beteende kan emellertid utvecklas på alla marknader med fria konsumentval.

Utredningens förslag om en utbyggd och sammanhållen tillsyn och kontroll över lotteri och spelmarknaden genom att Lotterinämden byggs ut till *Lotteriinspektionen* och att nya spelformer endast får bedrivas av ett folkrörelsedominerat företag och att den svarta marknaden kan förväntas minska samt att lotterier och spel som anordnas för allmänheten med bostaden som spelplats förbjuds talar för att antalet spelberoende inte ökar.

Utredningen anser att en svensk forskning om spelberoende är lika angelägen som forskning om andra beroendeskapande aktiviteter. En sådan forskning skulle kunna finansieras genom en särskild avgift på försålda lotter. Utredningen vill dock inte föregripa Folkhälsoinstitutets kommande överväganden och föreslår därför inte någon sådan avgift.

10.14.2 Utredningens förslag kan leda till att statens intäkter ökar långsammare

Våra förslag syftar till att återställa balansen på lotterimarknaden till folkrörelsernas favör. Större delen av den beräknade intäktstökningen kommer att tjänas in genom spel på nya spelformer och genom att den illegala spelmarknaden minskar. Den föreslagna relativt måttliga ökningen av andelen penningvinster i folkrörelsernas traditionella lotterier kommer sannolikt inte annat än marginellt påverka försäljningen av de statliga spelbolagens och ATG:s produkter. Vår bedömning är att statens intäkter av lotterier och spel inte kommer att uppvisa samma enastående ökningstakt som under sjuttio och åttiotalen.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1994.

LOTTERILAG (1993:0000)

Allmänna bestämmelser

Tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller för lotteri om pengar, varor eller annat som har ett ekonomiskt värde. Lagen gäller även för automatspel som ger vinst endast i form av frispel på automaten.

Lagen är inte tillämplig på svenska statens premieobligationslån.

Definitioner

2 § Med lotteri avses en verksamhet, där en eller flera deltagare genom lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfarande, med eller utan insats, kan erhålla en vinst till högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få.

Vid bedömning av om en verksamhet är ett lotteri skall hänsyn tas till verksamhetens allmänna karaktär och inte endast till den större eller mindre grad av slump som föreligger i det enskilda fallet.

3 § Som lotterier, som kan ge vinst enligt 2 § första stycket skall också anses;

1. marknads- och tivolinöjen, såsom automatspel och bollkastning, även om vinstmöjligheterna inte till någon del beror på slumpen,

2. kedjebrevsspel och liknande spel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som inträder i spelet.

4 § Rätt till fortsatt spel är att anse som vinst enligt denna lag.

5 § Med *egentliga lotterier* avses traditionella lotterier, vadhållning och annat lotteri som inte är kedjebrevsspel, eller liknande spel eller bingo-spel, roulettspel, tärningsspel, kortspel eller automatspel.

Med *traditionella lotterier* avses lotterier som bedrivs med lottsedlar eller liknande deltagarbevis eller med lottlistor och där antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt i förväg fastställd vinstplan.

6 § Med *bingospel* avses lotterier som förutsätter att deltagaren är närvarande på spelplatsen och där köper en lottsedel (bingobricka). Vinstmöjligheterna skall vara beroende av om de nummer som dras sammanfaller med bingobrickan och att deltagaren genast gör anspråk på sin vinst.

7 § Med *automatspel* avses spel på mekaniska eller elektroniska spelautomater som är konstruerade för att betala ut vinst med ett ekonomiskt värde eller ge vinst i form av frispel på automaten.

En *penningautomat* är en spelautomat som är konstruerad för att betala ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheten huvudsakligen beror av slumpen.

En *värdeautomat* är en spelautomat som är konstruerad för att betala ut vinst huvudsakligen i form av värdebevis, spelpoletter eller liknande och där vinstmöjligheten huvudsakligen beror av slumpen.

En *skicklighetsautomat* är en spelautomat som är konstruerad för att betala ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheten helt eller delvis beror av spelarens skicklighet.

En *förströelseautomat* är en spelautomat som är konstruerad för att ge vinst endast i form av frispel på automaten och där vinstmöjligheten huvudsakligen beror av spelarens skicklighet.

En *varuspelsautomat* är en spelautomat som är konstruerad för att betala ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheten helt eller delvis beror av slumpen.

8 § Med basbelopp enligt denna lag avses basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Vid tillämpning skall avrundning ske till belopp som bestäms av Lotteriinspektionen.

Otillåtna lotterier och förfaranden

9 § Det är inte tillåtet att

1. anordna kedjebrevsspel eller liknande spel,
2. anordna spel på penningautomater på andra platser än ombord på fartyg i internationell trafik,
3. anordnaren av ett lotteri eller ombud för denne erbjuder deltagare i lotteriet att från hemmet eller arbetsplatsen erlagga insats i omedelbar anslutning till dragningen genom överföring av medel på konto i bank, annat kreditinstitut eller genom ianspråktagande av tillgodohavande hos spelföretag,

4. anordnaren av ett lotteri eller ombud för denne lämnar kredit för insatser i lotteriet.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

Särskilda föreskrifter om penningautomater finns i 44-48 §§.

Främjanderegler

10 § Det är inte tillåtet att i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte

1. ställa tele- eller databaserat kommunikationssystem till förfogande för, förmedla betalning till eller på något annat sätt främja deltagande i

- ett inom landet anordnat lotteri, som inte är tillåtet eller saknar erforderligt tillstånd,
- ett utom landet anordnat lotteri,

2. utan medgivande av anordnaren tillhandagå annan vid deltagande i ett lotteri som är tillåtet,

3. utan medgivande av anordnaren avyttra andel i bevis om delaktighet i ett lotteri som avses i 2 eller tillförsäkra annan särskild rätt till på beviset utfallande vinst eller andel däri eller

4. utan medgivande av anordnaren vid försäljning av delaktighetsbevis som avses i 3 sälja beviset mot betalning i särskilda poster eller innehålla beviset som säkerhet för köpeskillingen.

Tillstånd för att anordna ett lotteri

11 § Om inte annat följer av denna lag skall den som vill anordna ett lotteri för allmänheten ansöka om tillstånd för det. Detsamma gäller i fråga om sådant bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

12 § Ett lotteri skall anses anordnat för allmänheten om inte den krets som lotteriet riktar sig till är på en gång liten, sluten och har en påvisbar gemenskap.

13 § Tillstånd att anordna ett lotteri får lämnas endast om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade föreskrifter, villkor och bestämmelser.

14 § Om inte annat följer av denna lag skall, om det behövs, för verksamheten finnas en föreståndare som tillståndsmyndigheten godkänner och en av tillståndsmyndigheten förordnad kontrollant.

15 § Om det inte finns särskilda skäl eller annat följer av denna lag får tillstånd att anordna egentliga lotterier och bingospel endast lämnas om värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde.

Vinstandelen skall anges på lottsedel, eller anslås i spellokalen.

16 § Tillstånd att anordna lotteri får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser. Sådana villkor och bestämmelser får inte göras onödigt betungande för tillståndshavaren.

17 § Tillstånd att anordna automatspel får endast lämnas, under förutsättning

1. att varje spelautomat förses med tillståndshavarens märke eller kännetecken,
2. att det kan antas att god ordning råder inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas,
3. att det kan antas att barn eller ungdom inte otillbörligen lockas att delta i spelet.

Typgodkännande

18 § Förslutna lotter, bingobrickor och spelautomater skall vara av godkänd typ. Teknisk utrustning som används för insatser, dragningar och kontroll skall likaså vara av godkänd typ.

Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande. Ett beslut om typgodkännande får förenas med villkor.

Annan tillståndsplikt g verksamhet

19 § Tillstånd erfordras för

1. att biträda tillståndshavare att anordna lotteri,
2. att tillverka, importera eller saluföra lotter, bingobrickor, spelautomater samt teknisk utrustning som skall användas för insatser, dragningar och kontroll i lotteriverksamhet,
3. att inneha penningautomat, värdeautomat och skicklighetsautomat.

20 § Den som inte fyllt 18 år får inte delta i roulett-, tärnings- och kortspel eller i annat automatspel än spel på förströelseautomater.

21 § Anställda eller funktionärer i bingospel eller i sådana lotterier som avses i 20 § får inte delta i lotteriet.

Folkrörelsernas lotterier

Bingospel och egentliga lotterier

22 § Tillstånd att anordna bingospel eller egentligt lotteri, som inte utgör vadhållning i samband med hästtävling, får lämnas till svensk juridisk person som är ideell förening och som

1. har till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål inom landet,
2. i sin verksamhet huvudsakligen tillgodoser sådant ändamål samt
3. inte vägrar någon inträde som medlem såvida det inte med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller syfte eller av annan orsak finns särskilda skäl för detta.

Om det finns särskilda skäl, får tillstånd att anordna lotterier som avses i första stycket meddelas för annan juridisk person än ideell förening eller en juridisk person som har till huvudsakligt syfte att främja allmännyttigt ändamål utom landet.

Den som har fått tillstånd att anordna lotteriet får anlita ett serviceföretag för att i tillståndshavarens ställe bedriva verksamheten. Ett sådant serviceföretag skall ha Lotteriinspektionens tillstånd.

23 § Tillstånd att anordna bingospel får ges till en juridisk person som utgör en sammanslutning av sådana ideella föreningar som uppfyller villkoren i 22 § första stycket 1 - 3. Ett sådant tillstånd får lämnas för tre år åt gången.

24 § I egentliga lotterier som anordnas med stöd av 22 § får vinst som utgörs av pengar uppgå till högst ett basbelopp om lotteriet skall bedrivas inom en eller flera kommuner i ett län och i annat fall högst tio basbelopp.

25 § I bingospel som anordnas med stöd av 22 § och 23 § får värdet av högsta vinsten inte överstiga ett basbelopp.

I syfte att främja bingospelets utveckling eller om det annars finns särskilda skäl får Lotteriinspektionen medge att värdet av högsta vinsten får uppgå till högst tio basbelopp.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

26 § Vid tillståndsprövning enligt 22 § och 23 § skall särskild hänsyn tas till vilket behov av lotteriinkomster som sammanslutningen kan antas ha för sin verksamhet.

Vid bedömningen av behovet av inkomster från bingospel skall hänsyn främst tas till omfattningen av ungdomsverksamheten i sammanslutningar vars ändamål naturligen kan förenas med ungdomsverksamhet samt till sådan verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade ungdomar i samhället.

27 § Om det kan antas att lotteriet inte kommer att lämna sammanslutningen skälig avkastning på grund av för höga kostnader eller överetablering på marknaden får tillståndsmyndigheten avslå en ansökan om tillstånd.

28 § En sådan sammanslutning som avses i 22 § och som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun får ges tillstånd att under en treårsperiod anordna egentliga lotterier (treårstillstånd) under förutsättning

1. att lotterierna bedrivs endast inom den eller de kommuner där sammanslutningen är verksam,
2. att insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som sammanslutningen med stöd av denna paragraf anordnar under en treårsperiod uppgår till högst 20 basbelopp,
3. att vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
4. att det finns en av tillståndsmyndigheten godkänd föreståndare för lotterierna och
5. att lotteriet inte bedrivs från sådan fast försäljningsplats, som tillhandahålls av ett serviceföretag.

Spel på värdeautomater

29 § Spel på värdeautomater får anordnas efter tillstånd, under förutsättning

1. att värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp per spel,

2. att värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/15 basbelopp varav högst 1/300 basbelopp får utbetalas i pengar,

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

3. att högst fem värdeautomater placeras på varje spelplats.

4. att samtliga intäkter som återstår sedan kostnaderna frånräknats skall tillföras det lokala föreningslivet i förhållande till behov och gjorda arbetsinsatser.

Tillstånd får endast lämnas till en svensk juridisk person, som till övervägande del ägs av sådana sammanslutningar som avses i 22 §. Innan tillstånd lämnas skall kommunen beredas tillfälle att yttra sig över placeringen av värdeautomater inom kommunen.

Spel på skicklighetsautomater

30 § Spel på skicklighetsautomater får anordnas efter tillstånd, under förutsättning

1. att värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp per spel,

2. att värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp,

3. att högst fem skicklighetsautomater får placeras på varje spelplats,

4. att samtliga intäkter som återstår sedan kostnaderna frånräknats skall tillföras det lokala föreningslivet i förhållande till behov och gjorda arbetsinsatser.

Tillstånd får endast lämnas till en svensk juridisk person, som till övervägande del ägs av sådana sammanslutningar som avses i 22 §. Innan tillstånd lämnas skall kommunen beredas tillfälle att yttra sig över placeringen av skicklighetsautomater inom kommunen.

Lotterier som får anordnas utan tillstånd

31 § En sådan sammanslutning som avses i 22 § får anordna egentliga lotterier utan tillstånd, under förutsättning

1. att lotteriet anordnas i samband med

a) offentlig tillställning till förmån för allmännyttigt ändamål, om hela behållningen tillförs detta ändamål,

b) allmän sammankomst för framförande av konstnärligt verk till förmån för allmännyttigt ändamål om hela behållningen tillförs detta ändamål,

c) tillställning eller sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i eller

d) bingospel.

2. att lotteriet bedrivs endast inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området,

3. att värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,

4. att värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/6 basbelopp,

5. att det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt uppgjord plan,

6. att lottköparen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum, vid lottköpet får veta var och när vinstdragningen skall ske och på vilket sätt resultatet av dragningen görs tillgängligt för allmänheten,

7. att lottlistor - om sådana används - inte får vara utlagda tidigare än fyra veckor före det att tillställningen eller sammankomsten äger rum samt att dragning förrättas offentligt före tillställningens eller sammankomstens slut,

8. att dragningen, om utlottning sker på entrébiljett, programblad eller deltagarbevis avseende tillställningen eller sammankomsten, förrättas offentligt före tillställningens eller sammankomstens slut.

Lotterier i radio och television

32 § Sammanslutning som avses i 22 § får efter särskilt tillstånd av Lotteriinspektionen anordna dragning eller presentera dragningsresultat av egentligt lotteri i radio och television. Om tillståndet avser närradio eller kabeltelevision får det lämnas endast till en allians av föreningar och om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Statliga lotterier och ATG

33 § Penninglotteriet Aktiebolag får efter särskilt tillstånd anordna egentligt lotteri utom vadhållning.

34 § Aktiebolaget Tipstjänst får efter särskilt tillstånd anordna egentligt lotteri utom annan vadhållning än i samband med hästtävlingar.
35 § Aktiebolaget Trav och Galopp får efter särskilt tillstånd anordna vadhållning i samband med hästtävlingar.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

Lotterier i radio och television

36 § Ett statligt lotteri får efter särskilt tillstånd av Lotteriinspektionen anordna dragning eller presentera dragningsresultat av egentligt lotteri i radio och television, dock inte i närradio eller kabeltelevision.

Lotterier i sparfrämjande syfte

37 § Bank som avses i bankrörelselagen (1987:617) får efter särskilt tillstånd anordna egentligt lotteri utom vadhållning.

Kommersiella lotterier

Spel på varuspelsautomater

38 § Spel på varuspelsautomater får anordnas efter tillstånd, under förutsättning

1. att spelet anordnas i samband med
 - a) offentlig nöjeställning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet,
 - c) bingospel,
2. att värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp samt
3. att värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp.

Tillstånd meddelas för spelanordnaren och skall avse viss tid.

Spel på förströelseautomater

39 § Spel på förströelseautomater får anordnas efter tillstånd, under förutsättning att det kan antas

1. att spelet inte kommer att ske om pengar, varor eller annat som har ett ekonomiskt värde,
2. att spelet inte anordnas i en miljö som är olämplig för barn och ungdom.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

Tillstånd behövs inte för uppställning av en förströelseautomat och spel på en sådan automat i samband med offentliga tillställningar av tillfällig karaktär.

Tillstånd att anordna spel på förströelseautomater får förenas med föreskrifter om lägsta ålder för tillträde och tider när spelverksamheten får bedrivas samt andra föreskrifter som behövs för att motverka att spelverksamheten förorsakar bristande ordning eller bedrivs i en miljö som är olämplig för barn och ungdom.

Tillstånd meddelas för spelanordnaren och skall avse viss tid. Tillstånd får inte meddelas om inte polismyndigheten hörts i ärendet.

Roulett- och tärningsspel

40 § Roulett- och tärningsspel får anordnas efter tillstånd, under förutsättning

1. att spelet anordnas i samband med
 - a) offentlig nöjeställning inom nöjespark eller liknande anläggning eller
 - b) hotell och restaurangverksamhet,
2. att värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/6 000 basbelopp, samt
3. att värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/200 basbelopp.

Tillstånd meddelas för spelanordnaren och skall avse viss tid.

Kortspel

41 § Kortspel får anordnas efter tillstånd, under förutsättning

1. att spelet anordnas i sådant sammanhang som avses i 40 § första stycket 1,
2. att värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/600 basbelopp samt

3. att värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/400 basbelopp.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

Tillstånd meddelas för spelanordnaren och skall avse viss tid.

Lotterier som får anordnas utan tillstånd

42 § Egentliga lotterier får anordnas utan tillstånd, under förutsättning

1) att lotteriet anordnas i samband med offentlig nöjeställning såsom offentlig danstillställning, cirkusföreställning, marknads- och tivolinöjen, utomhusmarknad samt motortävlingar,

2) att lotteriet endast bedrivs inom det för tillställningen avsedda området,

3) att vinsterna utgörs endast av varor,

4) att värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,

5) att värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp,

6) att vinstfördelningen sker i omedelbar anslutning till deltagande i lotteriet samt att

7) att det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt uppgjord plan.

Massmedielotterier

43 § Utan tillstånd får i samband med utgivande av tryckt periodisk skrift eller i samband med sändning i radio och television eller trådsändning som sker med stöd av tillstånd av regeringen eller Kabelnämnden anordnas lotteri, varigenom utses pristagare som har deltagit i en tävling som har anordnats i skriften eller i sändningen, under förutsättning

1. att det som villkor för deltagande i lotteriet inte fordras att skriften innehas eller att insats erläggs, samt

2. att värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp.

44 § Lotteriinspektionen får ge tillstånd till spel på penningautomater som anordnas på fartyg i internationell trafik. Tillstånd meddelas för spelanordnaren och skall avse viss tid.

45 § Penningautomat får innehas endast efter tillstånd av Lotteriinspektionen. Dock får utan särskilt tillstånd sådan automat innehas

1. av den som har tillstånd enligt 44 § att anordna automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,
2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinnehavares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats eller
3. av den för vilken tillstånd som medför rätt att inneha automaten har återkallats, intill dess tre månader har förflutit från det att lagakraftvunnet beslut om återkallelsen föreligger.

Tillstånd får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

46 § Införsel till landet av en penningautomat är tillåten endast för den som har rätt att inneha automaten enligt 45 § första stycket första meningen eller andra meningen 1.

47 § Lotteriinspektionen får föreskriva undantag från 45 § första stycket första meningen och 46 § i fråga om penningautomater som innehas

1. på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget eller
2. i och för sådan yrkesmässig verksamhet som tillverkning, reparation eller liknande.

48 § I fråga om rätten att hantera oförtullad penningautomat gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Tillståndsmyndigheter

49 § Den kommunala nämnd som kommunen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 22 och 28 §§ till egentligt lotteri, som inte skall dras eller presenteras i radio eller television och som skall anordnas av en sammanslutning som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun.

50 § Frågor om tillstånd enligt 39 § till spel på förströelseautomater, prövas av den kommunala nämnd som kommunen bestämmer.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

51 § Länsstyrelsen i det län där lotteriet skall bedrivas prövar frågor om tillstånd enligt 22 § till bingospel och egentligt lotteri, som inte skall dras eller presenteras i radio eller television och skall bedrivas inom flera kommuner men inom länet.

52 § Frågor om tillstånd i andra fall än som avses i 49 - 51 § prövas av Lotteriinspektionen.

53 § Tillstånd skall avse viss tid samt visst område där lotteriverksamhet får bedrivas. Om det inte finns särskilda skäl till annat, skall området utgöras av det område där sammanslutningen huvudsakligen är verksam.

Tillsyn och kontroll

54 § Lotteriinspektionen utövar den centrala tillsynen över efterlevnaden av denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Varje annan tillståndsmyndighet utövar den närmare tillsynen över sådana lotterier som får anordnas efter tillstånd av myndigheten.

Länsstyrelse och kommun skall biträda Lotteriinspektionen vid utövandet av den centrala tillsynen.

55 § Den kommunala nämnd som kommunen bestämmer skall utse kontrollant för sådana lotterier som avses i 28 §. Kommunen skall fastställa arvodet till kontrollanten. Arvodet skall betalas av den som anordnar lotterierna.

Tillståndshavare skall årligen avge redovisning till kontrollanten för de lotterier som har anordnats med stöd av 28 §. Kontrollanten skall årligen och vid utgången av varje tillståndsperiod lämna kommunen uppgift om insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som har anordnats under perioden.

56 § Den kommunala nämnd som kommunen bestämmer har rätt att få tillträde till lokaler och platser där spel på förströelseautomater anordnas eller där sådana automater finns uppställda och att infordra upplysningar från den som anordnar spelet eller låtit ställa upp automaten.

För att bereda sig tillträde får nämnden vid behov anlita biträde av polisen.

57 § Den som har tillstånd enligt denna lag är skyldig att efter anmodan av tillsynsmyndigheten lämna upplysningar samt tillhandahålla handlingar eller annat som behövs för tillsynen.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

58 § Lotteriinspektionen får föreskriva att räkenskaper och årsbokslut utformas på sådant sätt att tillståndsgivning, tillsyn och kontroll underlättas.

59 § Om tillståndshavaren har åsidosatt föreskrift i denna lag eller föreskrift, villkor eller bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen får varning meddelas honom eller tillståndet återkallas.

Tillståndet får också återkallas om förutsättningar för tillståndet inte längre föreligger.

Beslut om varning och återkallelse av tillstånd skall gälla omedelbart, om inte annat bestäms.

60 § Lotteriinspektionen får vid vite förelägga tillståndshavare eller den som kan antas bedriva otillåtet lotteri

1. att till inspektionen lämna upplysningar eller sända in handlingar som behövs för tillsynen,
2. att upphöra med otillåten verksamhet.

Lotteriinspektionen får förena även annat föreläggande enligt denna lag än som avses i första stycket med vite.

Lotteriinspektionen skall pröva frågan om utdömande av ett vite som har förelagts enligt första stycket. I övriga fall prövas frågan av länsrätten enligt lagen (1985:206) om viten.

61 § Kommunen får vid vite förelägga den som anordnar spel på förströelseautomater eller som har låtit ställa upp automaterna att lämna tillträde eller tillhandahålla upplysningar enligt 56 §.

Straffbestämmelser

62 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. olovligen anordnar lotteri,
2. olovligen innehar penningautomat, värdeautomat, skicklighetsautomat,

3. underlåter att vidta åtgärder mot att underåriga deltar i roulett, tärnings- och kortspel samt annat automatspel än spel på förströelse-automater,

4. underlåter att fullgöra skyldighet enligt 56 och 57 §§ eller lämnar oriktig uppgift i ansökan om tillstånd enligt denna lag eller vid fullgörande av uppgiftsskyldighet enligt lagen eller

5. bryter mot annan föreskrift i denna lag eller mot föreskrift, villkor eller bestämmelse som har meddelats med stöd av lagen

I ringa fall skall inte dömas till ansvar.

63 § Till ansvar enligt 62 § skall inte dömas, om ansvar för gärningen kan ådömas enligt brottsbalken.

Om olovlig införsel av vara och försök därtill finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

64 § Insatser som har uppburits vid brott enligt 62 § samt utrustning, handlingar och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen.

Förverkas en spelautomat skall även dess innehåll förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Överklagande

65 § En kommunal nämnds beslut enligt denna lag får överklagas hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut i fråga om vitesföreläggande får inte överklagas.

Talan mot länsstyrelsens beslut i övrigt enligt denna lag får prövas av Lotteriinspektionen endast efter prövningstillstånd.

Talan får inte föras mot Lotteriinspektionens beslut i en dit överklagad fråga.

66 § Lotteriinspektionen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för rättstillämpningen att talan prövas av inspektionen,

2. anledning förekommer till ändring av länsstyrelsens beslut,

3. det annars föreligger synnerliga skäl att pröva talan.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 2

67 § Lotteriinspektionens beslut att döma ut ett av inspektionen förelagt vite får överklagas hos kammarrätten.

Lotteriinspektionens övriga beslut i första instans får överklagas hos regeringen.

Avgifter

68 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om statliga myndigheters avgifter i ärenden enligt denna lag. En kommun får enligt grunder som kommunen bestämmer ta ut skälig avgift i ärenden om sådana tillstånd som avses i 22, 28 och 39 §§.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1994 då lotterilagen (1982:1011) och lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel skall upphöra att gälla.

2. Äldre föreskrifter gäller i fråga om tillstånd som meddelats före den 1 januari 1994. Om treårstillstånd ges enligt de nya föreskrifterna i 28 § upphör dock registreringen att gälla.

3. Lagen skall tillämpas för tillstånd till lotteri som skall anordnas från och med den 1 januari 1994 om tillståndet beviljas efter den 31 oktober 1993.

4. Överklagade beslut som meddelats av länsstyrelsen före den 1 januari 1994 skall avgöras utan prövningstillstånd.

5. I fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1972:820) om skatt på spel

Härigenom föreskrivs att 1, 6, 10 och 11 §§ lagen (1972:820) om skatt på spel skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

1 § Spelskatt betalas enligt denna lag till staten för sådant roulett- eller bingospel som kräver tillstånd enligt lotterilagen (1982:1011).

Skatt betalas dock inte för sådant bingospel som får anordnas med stöd av 11 § lotterilagen om vinsterna endast utgörs av annat än pengar.

Kortspel och tärningsspel jämställs i denna lag med roulettspel.

6 § Skattskyldighet för roulettspel inträder med den kalendermånad då spelet påbörjas och upphör vid utgången av den kalendermånad då spelet upphör.

Skattskyldighet för bingospel inträder när insats göres i spelet.

10 § Spelskatt utgår i fråga om

1. roulettspel, för varje kalendermånad då skattskyldighet föreligger, med 6 000 kronor för tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka och med 2 000 för tillstånd i annat fall. Om ett tillstånd avser fler än ett spelbord skall dock nämnda belopp höjas med 3 000 kronor respektive 1 000 kronor för varje spelbord utöver ett.

Ny lydelse

1 § Spelskatt betalas enligt denna lag till staten för sådant roulett-, tärning och kortspel som kräver tillstånd enligt lotterilagen (1993:0000).

6 § Skattskyldighet inträder med den kalendermånad då spelet påbörjas och upphör vid utgången av den kalendermånad då spelet upphör.

10 § Spelskatt utgår för varje kalendermånad då skattskyldighet föreligger, med 6 000 kronor för tillstånd som innebär rätt till spel minst tre dagar varje vecka och med 2 000 för tillstånd i annat fall. Om ett tillstånd avser fler än ett spelbord skall dock nämnda belopp höjas med 3 000 kronor respektive 1 000 kronor för varje spelbord utöver ett.

2. bingospel med 3 procent av värdet av erlagda spelinsatser och entréavgifter eller andra avgifter i den mån avgifterna berättigar till deltagande i spelet.

11 § Redovisning för skatt på roulettspel lämnas för varje kalendermånad. Skatt på bingospel redovisas för redovisningsperioder om två kalendermånader.

När det finns särskilda skäl får riksskatteverket besluta för viss skattskyldig att redovisningsperioden för skatt på bingospel tills vidare skall vara sex kalendermånader.

Deklaration skall lämnas för varje spelplats. Riksskatteverket får medge att en gemensam deklARATION lämnas för flera spelplatser.

11 § Redovisning för skatt lämnas för varje kalendermånad.

Deklaration skall lämnas för varje spelplats. Riksskatteverket får medge att en gemensam deklARATION lämnas för flera spelplatser.

Förslag till Lag om ändring i lagen (1968:430) om mervärdeskatt
Härigenom föreskrivs att 8 § 17 lagen (1968:430) om mervärdeskatt
skall ha följande lydelse

Prop. 1993/94:182

Bilaga 2

Nuvarande lydelse

8 § Från skatteplikt undantas

.....

17) lotterier, däri inräknat vad-
hållning och andra former av
spel,

.....

Ny lydelse

8 § Från skatteplikt undantas

.....

17) lotterier och servicetjänst,
avseende sådana lotterier som
tillhandahålls sammanslutning
som avses i 22 § lotterilagen,

.....

Förteckning över remissinstanser

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av:

Riksåklagaren, Brottsförebyggande rådet, Rikspolisstyrelsen, Statens kriminaltekniska laboratorium, Svea hovrätt, Kammarrätten i Göteborg, Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Postverket, Televerket, Riksskatteverket, Radionämnden, Kabelnämnden, Närradionämnden, Statskontoret, Riksrevisionsverket, Konkurrensverket, Konsumentverket, Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund, Lotterinämnden, Statens ungdomsråd, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Malmöhus län, Länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Stockholms kommun, Uppsala kommun, Flens kommun, Malmö kommun, Göteborgs kommun, Karlstads kommun, Arboga kommun, Hedemora kommun, Sundsvalls kommun, Luleå kommun, AB Tiptjänst, AB Trav och Galopp (ATG), Annonsörföreningen, Armatic Holding KB, Barnens Rätt i Samhället (BRIS), Cancerfonden, Casino Invest AB, Centerns Lotteribyrå, Cherryföretagen AB, De Handikappades Riksförbund, Folkparkerna i Sverige, Folkrorelsernas lotteribyrå, Folkrorelsernas Samarbetsorgan för Lotteri frågor (FSL), Folkrorelsernas Spel och Lotteri AB (FSL AB), Handikappförbundens Centralkommitté (HCK), IOGT-NTO rörelsen, IOGT-NTO lotteribyrå, Knutsson Casino AB, KFUM/KFUK Riksförbund, Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer (LSU), Lottericentralen, Lotteriservice AB, Lottillverkarnas branschorganisation, Miljöpartiet de Gröna, Nordisk Television AB (TV 4), Penninglotteriet AB, Pensionärernas Riksorganisation (PRO), Riksförbundet Hem och Skola, Riksförbundet Spelberoende, Stivén Konsult AB, Svenska Bankföreningen, Svenska Kommunförbundet, Svenska Korporationsidrottsförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen (TU), Svenska Tivoliägarnas Riksförbund, Sveriges Automatägares Riksförbund, Sveriges Bingoarrangörers centralorganisation (Svebico), Sveriges Hotell- och Restaurangförbund, Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges Radio AB, Sveriges Riksidrottsförbund, Sveriges Television AB, Teleguide Scandinavia AB.

Yttranden har vidare kommit in från:

Göteborgs distrikts idrottsförbund, Kristna Socialdemokraterna "Broderskapsrörelsen", Skellefteå kommun, Svenska Psoriasisförbundet, Lärarnas missionsförening, Sveriges Kristna Ungdomsråd, Nykterhetsrörelsens Landsförbund, Folkets Hus Riksorganisation, Ulf Linde, De kristna samfundens nykterhetsrörelse, Sveriges Reklamförbund, Handikappföreningarnas centralkommitté i Borås, Bygdegårdarnas riksförbund, Hans Andersson m.fl.

Lotterier och spel 1989-1991 med uppföljning t o m augusti månad 1993

En undersökning av lotterier och spel på riks-, regional och lokal nivå som genomförts av Statistiska centralbyrån på uppdrag av Civildepartementet.

Rapporten har skrivits av Brian Wicklin, Statistiska centralbyrån.

Tre spelbolag, nämligen Svenska Penninglotteriet AB, AB Tiptjänst och AB Trav och Galopp, är de dominerande aktörerna på spelmarknaden. Dessa tre representerar tillsammans tre fjärdedelar av det samlade värdet av satsade pengar på spelmarknaden, i kronor räknat 17,5 miljarder av totalt 24,0 miljarder år 1992. Folkrorelsernas lotterier och spel beräknas uppgå till 4,7 miljarder, vilket motsvarar 17 % av satsade pengar totalt. I fast penningvärde räknat har de tre spelbolagen ökat omsättningen med i genomsnitt 3 % per år under tiden 1970-1992.

Uppgifterna på övriga spelformer, restaurangkasino samt illegalt och utländskt spel, är mycket svåra att bedöma. För 1992 har de uppskattats vara i storleksordningen 1,8 miljarder kronor eller 8 % av spelutgifterna totalt. Skattningen av storleken av dessa tre spelformer bygger på den metod som redovisas i betänkandet (SOU 1992:130 sidorna 338-339).

Spelutgifternas andel av hushållens disponibla inkomster har varit praktiskt taget oförändrad åren 1989-1992. Under den perioden var andelen 2,5 % i genomsnitt. Andelen har minskat med någon tiondels procentenhet mellan åren 1989-1990 liksom 1990-1991 för att sedan öka obetydligt 1991-1992.

Det bör nämnas att en ökning av spelutgifterna i löpande priser inte nödvändigtvis behöver innebära att spelvolymen (t ex sålda lotter) har ökat. Prishöjningar kan till olika delar ligga bakom förändringar i utgifterna. I denna rapport har prisförändringarnas effekter på försäljningen inte granskats och inte heller sambandet mellan förändringar i utbudet av olika spelformer eller förskjutningar av efterfrågan mellan dessa produkter.

Av siffrorna i tablå 1 framgår hur spelmarknaden har utvecklats sedan 1989.

Utvecklingen av spelutgifterna med uppdelning på olika spel 1989-1993 anges i den nedre delen av tablå 1. Det bör också nämnas att siffrorna för Bingo-Lotto inte har avstämts mot årsräkenskaperna utan bygger på Bingo-Lottos egna uppgifter. Av uppgifterna i tablå 1 (nedre delen) framgår att Bingo-Lotto har seglat upp till 5:e och V5 till 6:e plats. Lotto, Dagens Dubbel och Triss håller emellertid ställningarna som 1:a, 2:a resp 3:a.

Tablå 1 Spelutgifterna 1989 - 1993, miljoner kronor ...

	1989	1990	1991	1992	1993 1/1-31/8
Spelbolagen:					
Penninglotteriet	2 884	3 012	3 562	4 082	2 505
Tipstjänst	5 098	5 537	5 961	6 694	4 466
Trav och galopp	5 865	6 424	6 820	6 751	4 857
Summa	13 847	14 973	16 343	17 527	11 828
Folkrorelsernas lotterier och spel:					
Bingo Lotto	-	-	32	854	1 276
Lokala lotterier	414	469	460	440	155
Bingo (varu- och penningvinster)	1 910	2 059	2 281	2 557	1 477
Regionala lotterier	32	69	52	68	29
Rikslotterier	551	538	696	742	386
Summa	2 907	3 135	3 521	4 661	3 323
<i>Restaurangkasino</i>	<i>470</i>	<i>501</i>	<i>510</i>	<i>600</i>	<i>400</i>
<i>Illegalt spel</i>	<i>745</i>	<i>823</i>	<i>900</i>	<i>920</i>	<i>613</i>
<i>Utländskt spel</i>	<i>224</i>	<i>247</i>	<i>270</i>	<i>276</i>	<i>181</i>
Totalt	18 193	19 679	21 544	23 984	16 345

... och de mest populära spelformerna rangordnade efter försäljningen 1992, miljoner kronor

Lotto	1 693	1896	2343	2 653	1 755
Bingo med penningvinster	1 666	1 917	2 137	2 399	1 367
Dagens Dubbel	1 050	1 440	1 995	2 086	1 500
Triss	1 462	1 494	1 660	1 912	1 294
V-65	1 552	1 573	1 533	1 457	913
Stryktipset	1 270	1 328	1 304	1 428	893
V5	791	911	957	1 058	1 021
Därav: Riks V5	-	-	-	-	447
Måltipset	450	454	704	988	695
Oddset	887	1 096	913	916	642
Bingo-Lotto	-	-	32	854	1 276
Bellman	620	735	915	840	434
Penninglott	718	727	689	775	391
Joker	651	569	538	582	353
Keno	-	-	-	248	255
Spader	-	-	126	183	88
Flax	148	194	158	127	15
Vikinglotto	-	-	-	-	84

Bingo-Lotto har seglat upp till 5:e och V5 till 6:e plats baserad på försäljningen 1/1-31/8 1993. Bingo-Lotto beviljades ett tillstånd för försäljning upp till ett belopp av 1 500 miljoner kronor 15/8-20/12 1993.

De senare årens utveckling visar att pga Bingo-Lotto har folkrörelsernas lotterier och spel ökat sin andel av spelmarkanden:

Förändring mellan angivna år i miljoner kronor	
Spelutgifterna totalt	Därav Folkrörelserna
1989-1990 + 1 486	+ 228
1990-1991 + 1 865	+ 386
1991-1992 + 2 350	+ 1 140

Statistik med två perspektiv

Sifferuppgifterna för folkrörelsernas lotterier och spel för tiden 1989 t o m augusti månad 1993 grundar sig på resultaten från två enkäter bland samtliga kommuner och länsstyrelser. Den första genomfördes under försommaren 1992 och avsåg perioden 1989-1991 och den andra hösten 1993 och avsåg förhållandena 1992 t o m augusti månad 1993.

I de två undersökningarna varierar svarsfrekvensen på de olika frågorna kraftigt. Det är därför svårt att ge en fullt rättvisande bild av såväl förändringar som det aktuella läget. Avsikten är ändå att presentera situationen så långt det är möjligt. Siffrorna i tablå 2 belyser sålunda i stort omfattningen av folkrörelsernas lotterier och spel enligt två alternativ. Det första avser uppgifterna enligt enkätsvaren och utan bortfallskorrigerering. Det andra avser motsvarande uppgifter korrigerade för bortfallet. Nivåkorrigeringarna har gjorts med antagande om att kommuner och länsstyrelser som inte har svarat på frågorna har samma genomsnittsvärde för de aktuella variabelerna som de som har svarat. Detta medför naturligtvis en under- och/eller överskattning av verkligheten.

Data för rikslotterier och Bingo-Lotto har hämtats från Lotterinämden och har inte avstämts mot årsräkenskaperna.

Försäljningssiffrorna för åren 1989-1993 återspeglar i princip försäljningsintäkter för redan beviljade registreringar/tillstånd och inte läget för nya registreringar/tillstånd. Detta beror på att försäljningsperiodens längd sträcker sig över ett treårsintervall. Det är därför svårt att koppla ihop försäljningssiffror för ett år med detta års beviljade antal registreringar/tillstånd. Ett bättre mått på förändringar är att mäta antalsmässig fördelning av registreringar/tillstånd mellan respektive år. Av uppgifterna i tablå 3 framgår att beviljade registreringar/tillstånd minskat i antal bland idrottsföreningar. Detta beror sannolikt på förekomsten av Bingo-Lotto bland idrottsföreningarna.

Som kompletterande information anges i tablå 4 kommunernas bedömning av intresset för lokala lotterier och i tablå 5 länsstyrelsernas bedömning av intresset för Bingo med kontantvinster under 1992 och 1993.

Tablå 2 Folkrörelsernas lotterier och spel 1989-1993, miljoner kronor

	1989	1990	1991	1992	1993 1/1-31/8
Alternativ 1 = Enkätsvaren					
Lokala lotterier	203	219	229	120	..
Bingo med varuvinster	42	65	42	19	..
Bingo med kontantvinster	1 051	1 239	1 311	1 691	356
Regionala lotterier	24	52	17	..	..
Rikslotterier	551	538	696	742	386
Bingo-Lotto	-	-	32	854	1 276
Totalt	1 971	2 113	2 327	3 426	(2 018)
Antal beviljade registreringar/tillstånd					
Lokala lotterier	10 073	5 993	5 299	7 174	2 499
Bingo med varuvinster	42	65	42	19	..
Bingo med kontantvinster	2 072	2 228	2 158	924	320
Regionala lotterier	215	244	181	205	83
Alternativ 2 = Nivåkorrigerad					
Lokala lotterier	414	469	460	440	155
Bingo med varuvinster	244	142	144	158	110
Bingo med kontantvinster	1 666	1 917	2 137	2 399	1 367
Regionala lotterier	32	69	52	68	29
Rikslotterier	551	538	696	742	386
Bingo-Lotto	-	-	32	854	1 276
Totalt	2 907	3 135	3 521	4 661	3 323

Tablå 3 Beviljade antal registreringar/tillstånd för perioden 1989-1991 jämfört med 1992-första halvåret 1993. Procentuell fördelning av totala antalet registreringar på olika typer av föreningar.

	1989-1991	1992 t o m augusti månad 1993
Idrott	52%	39%
Kultur	7%	11%
Handikapp	3%	8%
Nykterhet	2%	7%
Övriga	36%	35%
Totalt	100%	100%
Totala antalet	19 940	12 608

Tablå 4 Kommunernas bedömning av intresset hos föreningar för lokala lotterier under perioden 1992 t o m första halvåret 1993 jämfört med 1989-1991. Antal svar (205 st) fördelade på svarsalternativ:

Ökat	Minskat	I stort oförändrad	Svårt att bedöma	Vet ej
14	53	111	9	18

Tablå 5 Länsstyrelsernas bedömning av intresset hos föreningar för Bingo med kontantvinster under perioden 1992 t o m första halvåret 1993 jämfört med 1989-1991. Antal svar (23 st) fördelade på svarsalternativ:

Ökat	Minskat	I stort oförändrad	Svårt att bedöma	Vet ej
12	0	11	0	0

Förslag till lotterilag

Häriigenom föreskrivs följande

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag skall tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten.

Lagen skall tillämpas också på lotterier i form av bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

2 § Lagen gäller inte svenska statens premieobligationslån.

Den tillämpas inte heller på automatspel som inte ger vinst eller ger vinst bara i form av frispel. Föreskrifter om sådant automatspel finns i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

Definitioner

3 § Med *lotteri* avses i denna lag en verksamhet där en eller flera deltagare, med eller utan insats, kan få en vinst till ett högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få genom

1. lottnings-, gissnings-, vadhållnings- eller liknande förfaranden,
2. marknads- och tivolinöjen,
3. bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevspel och liknande spel.

Med vinst avses i denna lag även rätt till fortsatt spel.

4 § Med *egentliga lotterier* avses i denna lag andra lotterier än vadhållning i samband med hästtävling, automatspel, bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevspel och liknande spel.

5 § Med *bingospel* avses i denna lag ett lotteri

1. som förutsätter att deltagaren är närvarande på spelplatsen och där köper en bingobricka,
2. där vinstmöjligheterna är beroende av om de nummer som dras sammanfaller med numren på bingobrickan, och
3. där deltagaren genast kan göra anspråk på och få ut sin vinst.

6 § I denna lag avses med

automatspel: spel på mekaniska eller elektroniska spelautomater,
penningautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
värdeautomat: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,

skicklighetsautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet,

varuspelsautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,

lottförsäljningsautomat: en automat som inte är utrustad med en slumpvalsgenerator eller ett elektroniskt minne och som efter betalning förser deltagaren med en lottsedel som antingen är en vinstlott eller en nitlott.

7 § Med *kedjebrevsspel* avses i denna lag spel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som inträder i spelet.

8 § Med *basbelopp* avses i denna lag basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Krav på tillstånd och typgodkännande

Lotterier för allmänheten

9 § Lotterier får anordnas för allmänheten bara efter tillstånd, om något annat inte följer av denna lag.

Detsamma gäller bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, men som anordnas i förvärvssyfte.

10 § Ett lotteri skall anses anordnat för allmänheten även när det som villkor för deltagande krävs medlemskap i en viss sammanslutning, om denna väsentligen har till uppgift att anordna lotterier eller när lotteriet annars med hänsyn till omfattningen eller till villkoren för deltagande är att jämställas med ett lotteri som är anordnat för allmänheten.

Allmänna förutsättningar för tillstånd

11 § Tillstånd att anordna ett lotteri eller automatspel får lämnas endast om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade villkor och bestämmelser.

Tillståndstid

12 § Tillstånd att anordna lotteri skall avse en viss tid och ett visst område där lotteriverksamheten får bedrivas.

Tillstånd skall lämnas till den som anordnar lotteriet.

13 § Tillståndsmyndigheten får förena ett lotteritillstånd med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Sådana villkor och bestämmelser får inte göras onödigt betungande för tillståndshavaren.

Föreståndare

14 § För varje tillståndspliktigt lotteri som anordnas av en juridisk person skall det finnas en föreståndare som tillståndsmyndigheten godkänner.

Tillståndsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare, om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

Typgodkännande

15 § Förslutna lotter och bingobrickor skall vara av godkänd typ. Det samma gäller teknisk utrustning som används för insatser, vinstdragning eller kontroll av egentliga lotterier och bingospel.

Ett beslut om typgodkännande får förenas med villkor.

Egentliga lotterier

Vem som kan få tillstånd

16 § Tillstånd att anordna sådana egentliga lotterier som avses i 17 § får lämnas till en svensk juridisk person som är en ideell förening och som

1. enligt sina stadgar har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet,
2. bedriver verksamhet som huvudsakligen tillgodoser sådant ändamål,
3. inte vägrar någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för detta med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller syfte eller av någon annan orsak, och
4. för sin verksamhet behöver lotteriinkomster.

Tillstånd får lämnas också till en annan juridisk person än en ideell förening eller en juridisk person som har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål utom landet, om det finns särskilda skäl för det.

Förutsättningar för tillstånd

17 § Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får ges till en sådan sammanslutning som avses i 16 §, om

1. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,

2. värdepappersvinster utgör högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet i lotteriet,

3. det kan antas att lotteriet kommer att ge sammanslutningen skälig avkastning, om det inte finns särskilda skäl för något annat,

4. värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, och

5. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs.

6. det kan antas att överskottet tillfaller den verksamhet som bedrivs av den sammanslutning som fått tillståndet och som uppfyller kraven i 16 §.

Registreringslotterier

18 § En sådan sammanslutning som avses i 16 § och som är verksam huvudsakligen inom en enda kommun får efter registrering anordna egentliga lotterier under en treårsperiod, om

1. lotterierna bedrivs bara inom den eller de kommuner där sammanslutningen är verksam,

2. insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som anordnas under treårsperioden uppgår till högst 20 basbelopp,

3. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,

4. lotteriet inte bedrivs från en fast försäljningsplats som tillhandahålls av ett serviceföretag,

5. värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, och

6. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs.

Vinstdragning i radio och TV

19 § Tillstånd får ges till sådana egentliga lotterier som avses i 17 § och i vilka vinsterna skall dras eller vinstdragningen presenteras i radio eller television.

Tillstånd att anordna sådana lotterier i närradio eller egensändningar av television i kabelnät får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Lottförsäljning genom automater

20 § Om lotterna i ett egentligt lotteri som avses i 17 eller 18 § skall säljas i en lottförsäljningsautomat, får tillstånd till lotteriet lämnas, om

1. vinstplanen är fastställd i förväg,

2. vinsterna har dragits i förväg inför en av tillståndsmyndigheten godkänd kontrollant, och

3. automaten inte betalar ut någon vinst.

21 § En sådan sammanslutning som avses i 16 § får anordna egentliga lotterier utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med en tillställning, en sammankomst eller bingospel som sammanslutningen anordnar eller deltar i,
 2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området,
 3. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
 4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/6 basbelopp,
 5. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan,
 6. vinstandelen anges på lottsedlarna eller lottlistorna eller i den lokal där lotteriet bedrivs,
 7. lottköparen vid lottköpet får veta var och när vinsterna skall dras och på vilket sätt resultatet av dragningen görs tillgängligt för allmänheten, om vinstdragningen inte redan har ägt rum,
 8. vinsterna dras offentligt före tillställningens eller sammankomstens slut eller i fråga om bingospel, före bingospelets slut för dagen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum före lottförsäljningen.
- Försäljning av lotter genom påteckning på lottlistor får, trots första stycket 2, påbörjas fyra veckor innan tillställningen eller sammankomsten äger rum.

22 § Egentliga lotterier får även i andra fall än som anges i 21 § anordnas utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning,
 - b) en offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål, eller
 - c) en allmän sammankomst för framförande av ett konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål,
2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen eller sammankomsten avsedda området,
3. vinsterna utgörs bara av varor eller tjänster,
4. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
5. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp,
6. vinsterna delas ut i omedelbar anslutning till deltagandet i lotteriet,
7. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan, och
8. vinstandelen anges på lottsedlarna eller anslås i den lokal där lotterier bedrivs.

23 § I samband med utgivandet av en tryckt periodisk skrift eller i samband med sändning i radio och television får det utan tillstånd

anordnas lotteri där pristagare utses i en tävling som har anordnats i skriften eller i sändningen, om

1. det som villkor för att delta i lotteriet inte fordras att skriften innehas eller att insats betalas, och
2. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 5

Bingospel

24 § Tillstånd att anordna bingospel får ges till en sådan sammanslutning som avses i 16 §, om

1. värdet av högsta vinsten inte överstiger ett basbelopp,
2. det kan antas att bingospelet kommer att ge sammanslutningen skäligen avkastning, om det inte finns särskilda skäl för något annat,
3. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde, och
4. vinstandelen anges på bingobrickorna eller anslås i spellokalen.

Om det finns särskilda skäl för det får värdet av högsta vinsten uppgå till högre belopp än som anges i första stycket 1, dock högst sex basbelopp.

Tillstånd får lämnas för högst tre år åt gången.

25 § Vid prövning av frågor om tillstånd till bingospel enligt 24 § skall särskild hänsyn tas till sammanslutningens behov av inkomster från bingospel.

Om utrymmet på marknaden för bingospel är begränsat skall vid bedömningen av behovet av inkomster från bingospel hänsyn främst tas till omfattningen av ungdomsverksamheten. Företräde skall ges sammanslutningar vars ändamål naturligen kan förenas med ungdomsverksamhet och sådan verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade ungdomar i samhället.

Automatspel

Spel på varuspelsautomater

26 § Tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater får lämnas, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller det annars är lämpligt att spelet anordnas i samband med restaurangrörelsen, eller
 - c) bingospel,
2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp,
4. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,

5. det kan antas att spelautomaten inte används för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och

6. det kan antas att god ordning råder inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater

27 § Tillstånd att anordna spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får lämnas, om spelet anordnas på fartyg i internationell trafik.

28 § Tillstånd att anordna spel på värdeautomater i andra fall än som avses i 27 § får ges, om

1. spelet anordnas till förmån för sådana sammanslutningar som avses i 16 §,
2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 500 basbelopp per spel,
3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst hundra gånger insatsen,
4. spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,
5. högst fem värdeautomater placeras på varje spelplats,
6. inga vinster betalas ut i pengar,
7. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 85 procent av insatsernas värde,
8. spelautomaterna kan kontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem,
9. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
10. det kan antas att spelautomaten inte används för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för och
11. det kan antas att god ordning råder inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Innehav av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater

29 § Penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får innehas bara efter tillstånd.

Sådana automater får dock innehas utan särskilt tillstånd

1. av den som har tillstånd enligt 27 eller 28 § att anordna sådant automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,
2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinnehavares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats, eller
3. av den som har fått sitt tillstånd att inneha automaten återkallat, till dess att tre månader har förflutit från det att beslutet om återkallel-
sen vann laga kraft.

Tillstånd får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 5

30 § Införsel till landet av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater är tillåten endast för den som har rätt att inneha automaten enligt 29 § första stycket eller andra stycket 1.

31 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från 29 § första stycket och 30 § i fråga om penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater som innehas

1. på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget, eller
2. i yrkesmässig verksamhet för tillverkning, reparation eller liknande.

32 § I fråga om rätten att hantera oförtullade penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Roulettspel och tärningsspel

33 § Tillstånd att anordna roulettspel och tärningsspel får ges, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning inom en nöjespark eller liknande anläggning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det annars är lämpligt att spelet anordnas i samband med restaurangrörelsen, eller
 - c) trafik på fartyg i internationell trafik,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/200 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd bedöms vara lämplig att driva verksamheten.

34 § Vid prövningen enligt 33 § första stycket 4 skall tillståndsmyndigheten beakta sökandens erfarenheter på området, ekonomiska förhållanden, vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt samt andra omständigheter av betydelse.

I fråga om aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska eller ideella föreningar skall prövningen avse bolaget respektive föreningen samt

1. verkställande direktören och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har en väsentlig gemenskap med den juridiska personen som är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och

3. bolagsmännen i handelsbolag.

Som närstående till en styrelseledamot eller en styrelsesuppleant anses den som enligt 4 kap. 3 § första stycket konkurslagen (1987:672) är att anses som närstående till gäldenären.

Kortspel

35 § Tillstånd att anordna kortspel får ges, om

1. spelet anordnas i ett sådant sammanhang som avses i 33 § första stycket 1,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/600 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/400 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd uppfyller kraven i 33 § första stycket 4 och 34 §.

Förbud att delta i vissa lotterier

36 § Den som är under 18 år får inte delta i sådana automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel som avses i denna lag.

37 § Anställda eller funktionärer i bingospel eller i sådana lotterier som avses i 36 § får inte delta i lotteriet.

Förbjudna förfaranden

38 § Det är inte tillåtet för den som anordnar ett lotteri enligt denna lag att lämna kredit för insatser i lotteriet.

39 § Det är inte tillåtet att i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte

1. främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri, eller
2. utan medgivande av anordnaren sälja lotter, ta emot insatser eller förmedla vinster i ett tillåtet lotteri.

Tillståndsmyndigheter

Egentliga lotterier

40 § Den nämnd som kommunen bestämmer prövar frågor om tillstånd för en svensk juridisk person som är en ideell förening att anordna egentliga lotterier enligt 17 §, när lotterierna skall anordnas av en sammanslutning som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun.

Registrering enligt 18 § skall göras hos den kommunala nämnd som kommunen bestämmer.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 5

41 § Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd för en svensk juridisk person som är en ideell förening att anordna egentliga lotterier enligt 17 §, när lotterierna anordnas av en sammanslutning som är verksam i flera kommuner inom ett län.

42 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd för en svensk juridisk person som är en ideell förening att anordna egentliga lotterier enligt 17 § om lotteriet skall bedrivas i flera län.

Lotteriinspektionen prövar också frågor om tillstånd att anordna egentliga lotterier i vilka vinsterna skall dras eller vinstdragningen presenteras i radio eller television enligt 19 §.

Bingospel

43 § Länsstyrelsen i det län där spelet skall bedrivas prövar frågor om tillstånd till bingospel enligt 24 §. Om spelet skall bedrivas i flera län prövas dock frågan om tillstånd av Lotteriinspektionen.

Lotteriinspektionen prövar också frågor om tillstånd i fall som avses i 24 § andra stycket.

Automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel

44 § Lotteriinspektionen prövar frågor om att anordna spel på

1. varuspelsautomater enligt 26 §,
2. penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater enligt 27 §,
3. roulettspel och tärningsspel enligt 33 § och
4. kortspel enligt 35 §.

45 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer prövar frågor om att anordna spel på värdeautomater enligt 28 §.

Innan tillstånd lämnas till placering av värdeautomater skall kommunen beredas tillfälle att yttra sig.

Andra lotterier

46 § Regeringen prövar frågor om tillstånd att anordna lotterier enligt denna lag i andra fall än som avses i 40–45 §§.

Tillstånd enligt första stycket får inte meddelas för kedjebrevsspel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som inträder i spelet och liknande spel som avses i 7 § eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar.

47 § Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande enligt 15 § av förslutna lotter och bingobrickor, teknisk utrustning som används för insatser, vinstdragning eller kontroll av egentliga lotterier och bingospel.

Tillstånd till innehav och införsel av vissa spelautomater

48 § Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd att inneha penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater enligt 29 §.

Tillsyn och kontroll

Central och lokal tillsyn

49 § Lotteriinspektionen har den centrala tillsynen över att denna lag och de föreskrifter som här meddelats med stöd av lagen följs. Lotteriinspektionen utövar också tillsyn över sådana lotterier som anordnas efter tillstånd av inspektionen och regeringen.

Den kommunala tillstånds- och registreringsmyndigheten samt länsstyrelsen har den närmare tillsynen över sådana lotterier som får anordnas efter tillstånd av eller registrering hos myndigheten.

Länsstyrelser och kommuner skall hjälpa Lotteriinspektionen att utöva den centrala tillsynen.

Kontrollanter

50 § Tillståndsmyndigheten respektive registreringsmyndigheten skall utse en kontrollant för sådana egentliga lotterier som avses i 17 och 18 §§ samt fastställa arvodet till kontrollanten. Arvodet skall betalas av den som anordnar lotterierna.

Den som efter registrering anordnar lotterier enligt 18 § skall senast den 15 februari varje år till kontrollanten redovisa de lotterier som har anordnats under föregående kalenderår. Kontrollanten skall senast den 1 april varje år och vid utgången av varje tillståndsperiod lämna registreringsmyndigheten uppgift om insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som har anordnats under perioden.

Upplysningsskyldighet

51 § Den som har tillstånd enligt denna lag eller med stöd av 18 § anordnar lotterier efter registrering är skyldig att på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar och hålla till handa de handlingar eller annat som behövs för tillsynen.

52 § Om tillståndshavaren inte följer föreskrifterna i denna lag eller föreskrifter, villkor eller bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen, får den myndighet som har lämnat tillståndet meddela varning eller återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas eller ändras om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller har ändrats.

Beslut om varning och återkallelse av tillstånd gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Förelägganden och förbud

53 § En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att se till att denna lag och de föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen följs.

Ett sådant föreläggande och förbud får förenas med vite.

Avgifter

54 § Avgifter får tas ut i ärenden om tillstånd, typgodkännande och tillsyn enligt denna lag.

I ärenden hos en kommunal nämnd skall avgiften bestämmas enligt den taxa som fullmäktige bestämmer.

I andra fall skall avgift betalas enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Straffbestämmelser

55 § Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1. olovligen anordnar lotteri, eller

2. olovligen innehar en penningautomat, värdeautomat eller skicklighetsautomat.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år.

56 § Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud enligt denna lag får inte dömas till straff enligt 55 § för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

57 § Om flera har medverkat till brott som avses i 55 § gäller bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

58 § Bestämmelserna i 55 och 57 §§ skall inte tillämpas, om gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Om olovlig införsel av vara och försök till det finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

59 § Insatser som tagits emot vid brott enligt 55 och 57 §§ samt utrustning, handlingar och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för ett sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Om en spelautomat förverkas skall även dess innehåll förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt hållit till handa egendomen. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Överklagande

60 § En kommunal nämnds beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

61 § Länsstyrelsens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

62 § Lotteriinspektionens beslut enligt denna lag får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995, då lotterilagen (1982:1011) skall upphöra att gälla.

2. Tillstånd att anordna roulettspel, tärningsspel och kortspel som har beviljats enligt äldre föreskrifter upphör att gälla den 1 juli 1995.

3. Andra tillstånd än som avses i 2 och som har meddelats enligt äldre föreskrifter fortsätter att gälla. I fråga om sådana tillstånd tillämpas äldre föreskrifter. Tillstånd till lottförsäljningsautomater får förlängas längst till och med den 31 december 1997.

4. Den nya lagen skall tillämpas på ansökningar om tillstånd som kommer in till tillståndsmyndigheten före ikraftträdandet och som i sin helhet avser tid efter ikraftträdandet. Därvid skall frågor om tillstånd som enligt den nya lagen prövas av Lotteriinspektionen före ikraftträdandet prövas av Lotterinämnden.

5. Äldre föreskrifter gäller i fråga om överklagande av beslut som i andra fall än som avses i 4 har meddelats före lagens ikraftträdande.

6. I fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet gäller äldre föreskrifter.

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1994-04-06

Närvarande: justitierådet Per Jermsten, justitierådet Lars Å. Beckman, regeringsrådet Sigvard Holstad.

Enligt en lagrådsremiss den 17 mars 1994 (Civildepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lotterilag.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Göran Larnefeldt.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Lagrådet konstaterar inledningsvis att det remitterade förslaget baserats på ett utredningsförslag som såvitt gäller den lagtekniska utformningen är påtagligt magert. Detta förhållande kan antas ha återverkat på remissbehandlingen och har i varje fall för Lagrådets del upplevts som en komplikation vid granskningen. Denna har också utmynnat i så pass många ändringsförslag att Lagrådet ansett det lämpligt, att som en bilaga till detta protokoll, redovisa en ny utskrift av lagförslaget. I den ingår då även ett antal förslag till redaktionella ändringar som inte särskilt kommenteras i det följande. Det bör vidare anmärkas att Lagrådets förslag innebär att samtliga paragrafer efter den föreslagna 10 § kommer att få nya nummer. För att underlätta jämförelser bibehålls emellertid de i remissen föreslagna paragrafernas nummer i kommentarerna till enskilda paragrafer.

1 §

Enligt paragrafens första stycke skall denna lag tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten. Av andra stycket framgår att lagen skall tillämpas också på lotterier i form av bingospel, roulettspel, tärningspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte. I 10 § anges närmare vad som avses med att ett lotteri anordnas för allmänheten.

Enligt Lagrådets mening blir bestämmelserna lättare att överblicka om föreskriften i 10 § tas in i 1 § som ett andra stycke. Det föreslagna andra stycket bör då - med en mindre redaktionell ändring - behållas som ett tredje stycke.

3 §

Med tanke på att bl.a. "kortspel" nämns i uppräkningspunkten 3 ifrågasätter Lagrådet om den i förhållande till gällande rätt (1 §)

föreslagna avvikelser, nämligen att orden "helt eller delvis beror på slumpen" inte längre finns med i definitionen, är helt välbetänkta.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

4 §

I 3 § definieras begreppet lotterier och i förevarande paragraf begreppet "egentliga lotterier". Med egentliga lotterier avses andra lotterier än vadhållning i samband med hästtävling, automatspel, bingospel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedjebrevsspel och liknande spel.

Den använda metoden - att söka definiera begreppet "egentliga lotterier" genom en uppräkningslista av vilka slag av lotterier som inte skall innefattas i begreppet - har lett till att paragrafen blivit svårtillgänglig. Paragrafen förmedlar också intrycket att med egentliga lotterier avses endast ett begränsat antal typer av lotterier. Vad som enligt författningskommentaren åsyftas med egentliga lotterier är traditionella lotterier, gissning, vadhållning och liknande förfaranden samt marknads- och tivolinöjen, dvs. sådana former av lotterier som omnämns i 3 § första stycket 1 och 2. Dock skall vadhållning som äger rum i samband med hästtävling inte innefattas i begreppet egentligt lotteri. Enligt Lagrådets mening skulle bestämmelsen vinna i klarhet om det, i stället för uppräkningslistan av olika typer av lotterier som inte är egentliga lotterier, görs en direkt hänvisning till 3 § första stycket 1 och 2; dock med bibehållande av undantaget för vadhållning i samband med hästtävling. Lagrådet föreslår mot bakgrund av det anförda att paragrafen ges följande lydelse:

"Med egentliga lotterier avses i denna lag sådana lotterier som anges i 3 § första stycket 1 och 2 med undantag för vadhållning i samband med hästtävling."

6 §

Paragrafen innehåller sex definitioner. Den första gäller "automatspel". Av författningskommentaren framgår att därmed avses spel på de fyra följande uppräknade och beskrivna typerna av mekaniska eller elektroniska spelautomater. Den sista definitionen i paragrafen, avseende lottförsäljningsautomat, är helt fristående i förhållande till de övriga.

Enligt Lagrådets mening skulle nu nämnda förhållanden komma till tydligare uttryck om paragrafen utformas på följande sätt:

"I denna lag avses med automatspel: spel på följande mekaniska eller elektroniska spelautomater,

- varuspelsautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,
- penningautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,
- värdeautomat: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelbolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen, samt

- skicklighetsautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

Med lottförsäljningsautomat avses en automat som inte är utrustad med en slumpvalsgenerator eller ett elektroniskt minne och som efter betalning förser deltagaren med en lottsedel som antingen är en vinstlott eller en nitlott."

7 §

Denna paragraf innehåller en definition av begreppet kedjebrevsspel.

Enligt Lagrådets mening skulle det mest utmärkande för denna typ av spel komma till tydligare uttryck om orden "efter hand" sätts in före "inträder i spelet".

9 §

I paragrafens första stycke föreskrivs att lotterier får anordnas för allmänheten bara efter tillstånd om något annat inte följer av denna lag. Enligt andra stycket gäller detsamma bingospel, roulettspel, tärningspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, men som anordnas i förvärvssyfte.

Lagrådet vill här erinra om att det i 1 § första stycket sägs att lagen skall tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten. Det är därför överflödigt att i förevarande paragraf särskilt ange att tillståndskravet avser lotterier som anordnas "för allmänheten". Lagrådet förordar att de citerade orden får utgå ur första stycket.

Av 1 § andra stycket (enligt Lagrådets förslag tredje stycket) framgår att lagen skall tillämpas också på lotterier i form av bingospel, roulettspel, tärningspel, kortspel och automatspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte. Mot den bakgrunden finns det inte något behov att i förevarande paragrafs andra stycke särskilt slå fast att tillståndskravet gäller dessa lotterier. Lagrådet förordar att andra stycket får utgå.

10 §

I fråga om denna paragraf hänvisas till vad Lagrådet anfört i anslutning till 1 §.

12 §

I paragrafens första stycke föreskrivs att tillstånd att ordna lotteri skall avse en viss tid och ett visst område där lotteriverksamheten får bedrivas. Bestämmelsen motsvarar 13 § tredje stycket första meningen i gällande lag. I sistnämnda styckes andra mening föreskrivs dessutom att området, om det inte finns skäl för annat, skall utgöras av det område där sammanslutningen huvudsakligen är verksam. Någon motsvarighet

till denna föreskrift har inte tagits upp i förevarande paragraf. Anledningen till detta framgår inte av remissen.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

Enligt Lagrådets mening finns det skäl att under det fortsatta lagstiftningsarbetet överväga om inte den angivna föreskriften bör ha en motsvarighet i den nya lagen. Den kan i så fall tas in som en andra mening i förevarande paragrafs första stycke.

13 §

I förhållande till vad som gäller enligt 1982 års lotterilag innehåller andra stycket den nyheten att det föreskrivs att tillståndsmyndighetens villkor och bestämmelser för lotteriet inte får göras onödigt betungande för tillståndshavaren. Att en tillståndsmyndighet beaktar detta krav i sin tillståndsgivning framstår emellertid som en självklarhet. Vid lagrådsgranskningen av förslaget till postlag, i vilken hade tagits in en liknande bestämmelse (15 § tredje stycket), ifrågasatte Lagrådet om det fanns något egentligt behov av den föreslagna bestämmelsen. Regeringen lät också bestämmelsen utgå ur det till riksdagen genom proposition 1993/94:38 överlämnade förslaget till postlag. Mot bakgrund av det anförda förordar Lagrådet att andra stycket i förevarande paragraf får utgå.

16 och 17 §§

Enligt rubriken till 16 § innehåller den paragrafen bestämmelser om "Vem som kan få tillstånd". Den följande paragrafen anger sedan "Förutsättningar för tillstånd". I 16 § anknyts därvid till sådana egentliga lotterier "som avses i 17 §". I sistnämnda paragraf hänvisas åter till sådan sammanslutning "som avses i 16 §".

Enligt Lagrådets mening är nämnda korsvisa hänvisningar mellan de båda paragraferna onödiga och bör därför utgå ur lagtexten.

Inledningen till 16 § kan då lämpligen ges följande lydelse:

"Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får lämnas till en svensk juridisk person....."

Vad särskilt gäller 17 § så anges där under sex punkter de förutsättningar som skall vara infriade för att ett tillstånd skall få ges. Villkoren under punkterna 1, 2, 4 och 5 hänger samman med lotteriets utformning. Under punkterna 3 och 6 anges vissa förutsättningar som i stället knyter an till den sammanslutning som ansöker om tillstånd. Till en del synes sistnämnda båda punkter därtill handla om samma sak nämligen "avkastningen" respektive "överskottet".

Mot bakgrund av vad nyss sagts förordar Lagrådet att de föreslagna bestämmelserna under punkterna 3 och 6 arbetas samman och införs som en sista punkt (5) efter de "lotteritekniska" villkoren i de föreslagna punkterna 1, 2, 4 och 5.

För tydlighets skull bör dock undantaget i punkt 3 brytas ut till ett nytt andra stycke.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

Inledningen till paragrafen respektive punkten 5 och ett nytt andra stycke kan förslagsvis ges följande lydelse:

"Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får ges, om....

5. det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skälig avkastning och att denna kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

Kravet enligt första stycket 5 på skälig avkastning gäller inte om det finns särskilda skäl för annat."

18 §

Paragrafen motsvarar i huvudsak 14 § i gällande lotterilag. En bestämmelse i den paragrafen av innebörd, att för registrering krävs att det finns en av registreringsmyndigheten godkänd föreståndare för lotteriet, saknar dock motsvarighet i förevarande paragraf. Författningskommentaren lämnar ingen upplysning om varför bestämmelsen utelämnats.

Det kan anmärkas att det i fråga om tillstånd att anordna egentligt lotteri krävs enligt 14 § i det remitterade förslaget - i likhet med gällande rätt - att det för sådant lotteri finns en föreståndare. Även beträffande lotteri som anordnas endast efter registrering torde det, enligt vad som upplysts vid lagrådsföredragningen, finnas behov av en föreståndare. Enligt Lagrådets mening bör därför det gällande kravet på att det skall finnas föreståndare för sådana lotterier bibehållas.

Lagrådet förordar mot bakgrund av det anförda att till förevarande paragraf fogas en ny punkt 7 av följande lydelse:

"7. det för lotterierna finns föreståndare som registreringsmyndigheten godkänt."

19 §

Enligt rubriken innehåller denna paragraf bestämmelser om "Vinstdragning i radio och TV". I första stycket anges att tillstånd får ges till sådana egentliga lotterier som avses i 17 § och i vilka vinsterna skall dras "eller vinstdragningen presenteras i radio eller television".

Av de allmänna motiven till bestämmelsen framgår att den bl.a. har sin utgångspunkt i 15 a § gällande lag. I den bestämmelsen stadgas att det i närradio eller kabeltelevision inte får bedrivas bingospel, som anordnas med stöd av 11 § eller egentligt lotteri som anordnas med stöd av 11 § eller 14 §. Innebörden av denna reglering sägs vara att prövningen av frågor om tillstånd att bedriva bingospel eller egentligt lotteri i nämnda media ligger hos regeringen enligt 4 § gällande lag. Det konsta-

teras vidare att regeringen i fråga om rundradiosändningar (varmed förstås både radio- och televisionssändningar) vid ett antal tillfällen gett tillstånd till ett egentligt lotteri vars dragning presenteras i rundradio-sändning, nämligen BingoLotto i TV4.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

Enligt Lagrådets mening kan det inte vara förenligt med yttrandefrihetsgrundlagens stadganden att kräva tillstånd för att en vinstdragning "presenteras" i något medium som nämnda grundlag omfattar. Uppgifter om utgången av olika lotterier eller liknande företeelser ingår således i den normala nyhetsförmedlingen. Om inte föreskrifterna i 1 kap. 12 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen eventuellt ger stöd för mer långtgående inskränkningar torde det i den föreslagna lagen liksom i gällande lag - inte vara möjligt att kräva tillstånd för annat än att "bedriva" eller "anordna" ifrågavarande lotterier i radio eller television.

Det har under föredragningen inför Lagrådet upplysts att avsikten är att ifrågavarande krav på särskilt tillstånd skall gälla sådana lotterier som avses i 17 § (egentliga lotterier) 18 § (s.k. registreringslotterier) samt 24 § (bingospel).

Mot bakgrund av det anförda förordar Lagrådet att rubriken till paragrafen samt dess första stycke ges följande lydelse:

"Lotterier i radio och television

Ett egentligt lotteri får inte anordnas i radio eller television utan särskilt tillstånd"

Efter 24 § bör vidare, förslagsvis i en ny paragraf, anges att vad i förevarande paragraf sägs om egentligt lotteri också gäller bingsospel.

20 §

Denna paragraf innehåller särskilda bestämmelser för fall där lotterna skall säljas i en lottförsäljningsautomat. I paragrafen anges under tre punkter de förutsättningar som då gäller för att "tillstånd till lotteriet" skall få lämnas. Av lagtexten framgår att ifrågavarande krav även avses gälla sådana lotterier som anordnas med stöd av 18 §, dvs. s.k. registreringslotterier.

Eftersom det aldrig blir fråga om något tillstånd beträffande registreringslotterier och då de i förevarande paragrafen uppställda kraven närmast utgör tillägg för särskilt fall till de i 17 och 18 §§ angivna förutsättningarna för tillstånd respektive registreringslotterier, kan nu aktuella bestämmelser lämpligen tas in i dessa paragrafer.

Lagrådet förordar således att 17 § kompletteras med ett tredje stycke med följande lydelse.

- "Om lotterna skall säljas i en lottförsäljningsautomat krävs vidare att
1. en vinstplan är fastställd i förväg,
 2. vinsterna har dragits i förväg inför en av tillståndsmyndigheten godkänd kontrollant, och att
 3. automaten inte betalar ut någon vinst."

I 18 § bör i så fall även införas ett nytt andra stycke med förslagsvis följande lydelse:

"För lotteri som avses i (17) § tredje stycket gäller vidare där angivna särskilda förutsättningar".

21 §

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att en juridisk person av det slag som avses i 16 § skall få anordna ett lotteri utan tillstånd. En första förutsättning är enligt första stycket punkt 1 att "lotteriet anordnas i samband med en tillställning, en sammankomst eller bingospel som sammanslutningen anordnar eller deltar i."

Enligt Lagrådets mening är avfattningen av punkten 1 inte nöjaktig såvitt gäller lotterier som anordnas i samband med bingospel. Punkten bör ges förslagsvis följande lydelse:

"1. lotteriet anordnas i samband med

- a) en tillställning eller sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i eller
- b) ett bingospel som sammanslutningen anordnar,"

25 §

Paragrafen har sin förebild i 12 § fjärde stycket i gällande lotterilag. En nyhet är att tillståndsmyndigheten vid behovsprövningen skall särskilt beakta verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade ungdomar i samhället. Av författningskommentaren framgår att bestämmelsen emellertid skall avse anpassning av handikappade "barn och ungdomar". Detta bör framgå direkt av lagtexten. Bestämmelsen har även i övrigt fått en mindre lämplig utformning. Lagrådet föreslår att paragrafen i stället ges följande lydelse:

"Vid prövningen av frågor om tillstånd enligt (24) § till bingospel skall särskild hänsyn tas till sammanslutningens behov av inkomster från bingospel för sin verksamhet.

Om utrymmet för bingospel på marknaden är begränsat skall vid bedömningen av behovet av inkomster från bingospel hänsyn främst tas till omfattningen av ungdomsverksamheten i sammanslutningar vars ändamål naturligen kan förenas med ungdomsverksamhet. Företrädere skall dessutom ges sammanslutning som bedriver verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället."

Denna paragraf innehåller bestämmelser om förutsättningar för tillstånd att anordna spel på varuspeleautomater.

Under punkt 1 b anges som alternativa förutsättningar att det för rörelsen finns tillstånd till servering av vissa rusdrycker eller att det "annars är lämpligt att spelet anordnas i samband med restaurangrörelsen".

Enligt Lagrådets mening ger den citerade formuleringen ett felaktigt intryck av vad som egentligen avses. Detta alternativa led i bestämmelsen har därtill utan synbar förklaring begränsats till att gälla enbart restaurangverksamhet.

På grund av vad nu sagts förordar Lagrådet att de citerade orden i denna punkt ersätts med följande formulering:

"eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten".

I punkten 5 uppställs den förutsättningen att det kan antas att spelautomaten inte "används" för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för.

Lagrådet konstaterar att föreskriften inte ger någon vägledning i frågan huruvida förutsättningen avser automatens tekniska egenskaper eller det förväntade utnyttjandet av den eller båda dessa omständigheter.

Mot bakgrund härav kan övervägas om inte ordet "används" lämpligen bör ersättas med orden "kommer att användas".

28 §

Lagrådet förordar att den föreslagna punkten 4 lämpligen bör få sin plats efter punkt 1 i stället för att som föreslagits ingå bland de förutsättningar vilka gäller spelets utformning.

Vad sedan gäller punkten 10 hänvisas till vad Lagrådet anfört under 26 § punkten 5.

33 §

Såvitt gäller punkt 1 b hänvisar Lagrådet till vad som anförts beträffande motsvarande punkt under 26 §.

36 §

Enligt paragrafen får den som är under 18 år inte "delta i sådana automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel som avses i denna lag." I förtydligande syfte (jfr 3 §) förordar Lagrådet att paragrafen ges följande lydelse:

"Den som är under 18 år får inte delta i automatspel, roulettspel, täringsspel eller kortspel."

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

40-42 §§

I dessa paragrafer finns bestämmelser om vilka myndigheter som prövar frågor om tillstånd till egentliga lotterier.

Vad som föreskrivs i 40 § överensstämmer i sak med vad som f.n. gäller enligt 13 § första stycket i 1982 års lotterilag. I sak har Lagrådet ingen erinran mot den föreslagna bestämmelsen. Den bör emellertid omarbetas redaktionellt.

I fråga om 41 § har under föredragningen inför Lagrådet upplysts att bestämmelsen är avsedd att i sak motsvara föreskriften i nu gällande 13 § andra stycket första meningen såvitt avser egentliga lotterier. Med den utgångspunkten bör bestämmelsen ändras så att frågan var lotteriet skall bedrivas tillmäts betydelse.

Vad som föreslås i 42 § första stycket motsvarar i sak nuvarande 13 § andra stycket andra meningen med den enda ändringen att Lotteriinämnden ersätts av Lotteriinspektionen. Lagrådet har ingen erinran i sak mot förslaget men förordar att bestämmelsen omarbetas redaktionellt.

När det gäller 42 § andra stycket förordar Lagrådet att orden "i vilka vinsterna skall dras eller vinstdragningen presenteras" får utgå. I fråga om skälen till detta hänvisas till vad Lagrådet anfört i anslutning till 19 §. Vidare bör en redaktionell jämkning göras.

Mot denna bakgrund förordar Lagrådet att 40-42 §§ ges den lydelse som framgår av bilagan till protokollet.

43 §

Av första stycket framgår att Länsstyrelsen skall pröva frågor om tillstånd till bingospel. Om spelet skall bedrivas i flera län prövas dock tillståndsfrågan av Lotteriinspektionen. I andra stycket föreskrivs att Lotteriinspektionen också prövar frågor om tillstånd som avses i 24 § andra stycket. Genom hänvisningen till detta lagrum slås fast att det ankommer på Lotteriinspektionen att pröva frågan om det finns särskilda skäl för att tillåta att värdet av högsta vinsten vid bingospel får uppgå till högre belopp än vad som föreskrivs i 24 § första stycket.

Bestämmelsen i andra stycket i förevarande paragraf om Lotteriinspektionens tillståndsprövning utgör således ett undantag från bestämmelsen i första stycket att Länsstyrelsen skall pröva frågor om tillstånd till bingospel. För att detta förhållande skall framgå tydligare av lagtexten bör paragrafen omformuleras. Förslagsvis kan paragrafen ges följande lydelse:

"Länsstyrelsen i det län där ett bingospel skall bedrivas prövar frågor om tillstånd enligt (24) §. Om bingospelet skall bedrivas i flera län eller om (24) § andra stycket skall tillämpas prövas dock frågan om tillstånd av Lotteriinspektionen."

45 §

I denna paragraf ges bestämmelser om prövning av "frågor om att anordna spel på värdeautomat enligt 28 §."

Avfattningen av andra stycket ger därtill det felaktiga intrycket att ifrågavarande tillstånd lämnas till "placering av värdeautomater."

Enligt Lagrådet skulle avsikten bakom bestämmelserna komma till tydligare uttryck om paragrafen ges följande lydelse:

"Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt (28) § att anordna spel på värdeautomater. Innan sådant tillstånd lämnas skall berörd kommun beredas tillfälle att yttra sig".

46 §

Enligt författningskommentaren avses förevarande paragraf ersätta den bestämmelse i 4 § första stycket gällande lag enligt vilken regeringen har möjlighet att ge särskilt tillstånd att anordna lotteri om pengar eller pengars värde "i andra fall eller i annan ordning" än som anges i lagen. Mot bakgrund härav förordar lagrådet att första stycket i paragrafen ges en annorlunda avfattning än den föreslagna. Det framstår vidare som onödigt att i andra stycket återupprepa den definition av kedjebrevsspel som 7 § innehåller.

Paragrafen kan lämpligen ges följande lydelse:

"Regeringen får meddela särskilt tillstånd att anordna lotteri i andra fall och annan ordning än som anges i denna lag. Sådant tillstånd får dock inte avse kedjebrevsspel eller liknande spel eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar".

47 §

I paragrafen föreskrivs att Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande enligt 15 § av vissa uppräknade slag av spelutrustning. Nämn-da spelutrustning anges emellertid redan i 15 §. Något behov finns därför inte av att i förevarande paragraf - som endast skall ange tillståndsmyndigheten - räkna upp vad som skall typgodkännas. En sådan dubbeluppräkning gör bara bestämmelserna svårtillämpade. Lagrådet föreslår med hänsyn härtill att uppräknningen av spelutrustning får utgå ur förevarande paragraf och att paragrafen ges följande lydelse:

"Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande enligt (15) §."

54 §

Enligt paragrafens första stycke får avgifter tas ut i ärenden om tillstånd, typgodkännande och tillsyn enligt denna lag. Som bestämmelsen är avfattad kan avgifter inte tas ut i ärenden angående registrering enligt 18 §. Denna begränsning synes inte avsedd. Lagrådet förordar därför att bestämmelsen kompletteras på det sättet att ordet "registrering" förs in mellan "tillstånd," och "typgodkännande."

58 §

I denna paragraf anges att straffbestämmelserna i den föreslagna lagen inte skall tillämpas om gärningen är belagd med "strängare straff i brottsbalken."

I författningskommentaren anges att paragrafen motsvarar

29 § i gällande lag samt att den innebär att de föreslagna ansvarsbestämmelserna är subsidiära i förhållande till ansvarsbestämmelserna i brottsbalken.

Enligt Lagrådets mening bör ordet "strängare" därför utgå ur den föreslagna lagtexten.

60-62 §§

I förevarande paragrafer finns regler om överklagande av beslut enligt lagen.

Lagrådet har i sak ingen erinran mot de föreslagna paragraferna. Regleringen skulle dock vinna i överskådlighet om de samlades i en enda paragraf.

Den paragraf som behövs skulle kunna ges den lydelse som framgår av bilagan till detta protokoll.

Det bör slutligen anmärkas att andra stycket i den föreslagna paragrafen utformats i enlighet med de ändringar i förvaltningsprocesslagen (1971:291) som förelagts riksdagen genom prop. 1993/94:133.

Övergångsbestämmelserna

Beträffande punkten 2 föreslår Lagrådet det förtydligandet att ordet "senast" skjuts in mellan orden "gälla" och "den".

I punkten 3 tredje meningen finns en bestämmelse angående lottförsäljningsautomater. Enligt bestämmelsen får tillstånd till lottförsäljningsautomater förlängas längst till och med den 31 december 1997. Av författningskommentaren framgår att föreskriften är avsedd att gälla endast sådana försäljningsautomater som inte är tillåtna enligt den nya lagen. Bestämmelsen bör avfattas så att detta kan utläsas av lagtexten. Lagrådet förordar att punkten i denna del ges följande lydelse:

"Tillstånd som gäller lottförsäljningsautomater vilka inte är tillåtna enligt den nya lagen får förlängas längst till och med den 31 december 1997".

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

I punkten 4 sägs att den nya lagen skall tillämpas på ansökningar om tillstånd som kommer in till tillståndsmyndigheten före ikraftträdandet och som i sin helhet avser tid efter ikraftträdandet. Därvid skall frågor om tillstånd som enligt den nya lagen prövas av Lotteriinspektionen före ikraftträdandet prövas av Lotterinämnden. Syftet med bestämmelserna i punkten anges vara att den nya lagen så snabbt som möjligt skall få genomslag.

Enligt Lagrådets mening ger förslaget i denna del anledning till tveksamhet. I praktiken innebär det att en inte preciserad del av den nya lagen träder i kraft i förtid. Detta kan ge anledning till osäkerhet och komplikationer bl.a. vad gäller överklagande av eventuella "förtida beslut". Ett partiellt ikraftträdande av detta slag bör därför komma ifråga endast om mycket starka skäl talar för det.

Med hänvisning till det anförda förordar Lagrådet i första hand att punkten 4 utgår ur förslaget. Om förslaget under punkten ändå anses böra genomföras vill Lagrådet förorda att bestämmelsen kompletteras i två avseenden. För det första bör en tidpunkt för det förtida ikraftträdandet när det gäller vissa ansökningar anges i lagtexten. Vidare bör det klargöras att det förtida ikraftträdandet också skall gälla vid överklagande av beslut som meddelats dessförinnan.

I punkten 6 föreskrivs i fråga om brott som har begåtts före ikraftträdandet att äldre föreskrifter gäller. Med hänvisning till 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken föreslår Lagrådet att punkten får utgå.

Avslutningsvis konstaterar Lagrådet att lagrådsremissen inte innehåller några förslag till följdändringar i annan lagstiftning. Med anledning härav vill Lagrådet påpeka att bl.a. i lagarna (1991:1482) om lotteriskatt, (1991:1483) om skatt på vinstsparande m.m. och (1972:820) om skatt på spel finns hänvisningar som avser gällande lotterilag och som därför måste ändras. Lagrådet förutsätter att erforderliga ändringsförslag föreläggs riksdagen.

Lagens tillämpningsområde

1 §

Denna lag skall tillämpas på lotterier som anordnas för allmänheten.

Ett lotteri skall anses anordnat för allmänheten även när det som villkor för deltagande krävs medlemskap i en viss sammanslutning, om denna väsentligen har till uppgift att anordna lotterier eller när lotteriet annars med hänsyn till omfattningen eller till villkoren för deltagande är att jämställa med ett lotteri som är anordnat för allmänheten.

Lagen skall tillämpas också på lotterier i form av bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel som inte anordnas för allmänheten, om spelet anordnas i förvärvssyfte.

2 §

Lagen gäller inte svenska statens premieobligationslån.

Den tillämpas inte heller på automatspel som inte ger vinst eller ger vinst bara i form av frispel. Föreskrifter om sådant automatspel finns i lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel.

Definitioner

3 §

Med lotteri avses i denna lag en verksamhet där en eller flera deltagare, med eller utan insats, kan få en vinst till ett högre värde än vad var och en av de övriga deltagarna kan få genom

1. lottning, gissning, vadhållning eller liknande förfaranden,
2. marknads- och tivolinöjen,
3. bingospel, automatspel, roulettspel, tärningsspel, kortspel, kedje-brevsspel och liknande spel.

Med vinst avses i denna lag även rätt till fortsatt spel.

4 §

Med egentliga lotterier avses i denna lag sådana lotterier som anges i 3 § första stycket 1 och 2 med undantag för vadhållning i samband med hästtävling.

5 §

Med bingospel avses i denna lag ett lotteri

1. som förutsätter att deltagaren är närvarande på spelplatsen och där köper en bingobricka,
2. där vinstmöjligheterna är beroende av om de nummer som dras sammanfaller med numren på bingobrickan, och

3. där deltagaren genast kan göra anspråk på och få ut sin vinst.

Prop. 1993/94:182

Bilaga 6

6 §

I denna lag avses med automatspel: spel på följande mekaniska eller elektroniska spelautomater,

-varuspelsautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av varor och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på slumpen,

-penningautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen,

-värdeautomat: en spelautomat som betalar ut vinst bara i form av värdebevis, spelpolletter eller liknande och där vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på slumpen, samt

-skicklighetsautomat: en spelautomat som betalar ut vinst i form av pengar och där vinstmöjligheterna helt eller delvis beror på spelarens skicklighet.

Med lottförsäljningsautomat avses en automat som inte är utrustad med en slumpvalsgenerator eller ett elektroniskt minne och som efter betalning förser deltagaren med en lottsedel som antingen är en vinstlott eller en nitlott.

7 §

Med kedjebrevsspel avses i denna lag spel i vilka vinstmöjligheterna huvudsakligen beror på antalet deltagare som efter hand inträder i spelet.

8 §

Med basbelopp avses i denna lag basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Krav på tillstånd och typgodkännande

9 §

Lotterier får anordnas bara efter tillstånd, om något annat inte följer av denna lag.

Allmänna förutsättningar för tillstånd

10 §

Tillstånd att anordna ett lotteri får lämnas endast om det kan antas att verksamheten kommer att bedrivas på ett från allmän synpunkt lämpligt sätt samt enligt meddelade föreskrifter, villkor och bestämmelser.

11 §

Tillstånd att anordna lotteri skall avse en viss tid och ett visst område där lotteriverksamheten får bedrivas. Om det inte finns särskilda skäl till annat, skall området utgöras av det område där sammanslutningen huvudsakligen är verksam.

Tillstånd skall lämnas till den som anordnar lotteriet.

Tillstånd med villkor

12 §

Tillståndsmyndigheten får förena ett lotteritillstånd med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

Föreståndare

13 §

För varje tillståndspliktigt lotteri som anordnas av en juridisk person skall det finnas en föreståndare som tillståndsmyndigheten godkänner.

Tillståndsmyndigheten får medge undantag från kravet på föreståndare, om det är uppenbart att någon sådan inte behövs.

Typgodkännande

14 §

Förslutna lotter och bingobrickor som används i ett lotteri skall vara av godkänd typ. Detsamma gäller teknisk utrustning som används för insatser, vinstdragning eller kontroll av egentliga lotterier och bingospel.

Ett beslut om typgodkännande får förenas med villkor.

Egentliga lotterier

Vem som kan få tillstånd

15 §

Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får lämnas till en svensk juridisk person som är en ideell förening och som

1. enligt sina stadgar har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål inom landet,
2. bedriver verksamhet som huvudsakligen tillgodoser sådant ändamål,
3. inte vägrar någon inträde som medlem, om det inte finns särskilda skäl för detta med hänsyn till arten eller omfattningen av föreningens verksamhet eller syfte eller av någon annan orsak, och
4. för sin verksamhet behöver lotteriinkomster.

Tillstånd får lämnas också till en annan juridisk person än en ideell förening eller till en juridisk person som har till huvudsakligt syfte att främja ett allmännyttigt ändamål utom landet, om det finns särskilda skäl för det.

Förutsättningar för tillstånd

16 §

Tillstånd att anordna ett egentligt lotteri får ges, om

1. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
2. värdepappersvinster utgör högst 25 procent av det sammanlagda vinstvärdet i lotteriet,
3. värdet av vinsterna i lotteriet motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde,
4. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs och
5. det kan antas att lotteriet kommer att ge sökanden skälig avkastning och att denna kommer att användas för det aktuella allmännyttiga ändamålet.

Kravet enligt första stycket 5 på skälig avkastning gäller inte om det finns särskilda skäl för annat.

Om lotterna skall säljas i en lottförsäljningsautomat krävs vidare att

1. en vinstplan är fastställd i förväg,
2. vinsterna har dragits i förväg inför en av tillsynsmyndigheten godkänd kontrollant och att
3. automaten inte betalar ut någon vinst.

Lotterier som kräver registrering

17 §

En sådan sammanslutning som avses i 15 § och som är verksam huvudsakligen inom en enda kommun får efter registrering anordna egentliga lotterier under en treårsperiod, om

1. lotterierna bedrivs bara inom den eller de kommuner där sammanslutningen är verksam,
2. lotterierna inte bedrivs från en fast försäljningsplats som tillhandahålls av ett serviceföretag,
3. insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som anordnas under treårsperioden uppgår till högst 20 basbelopp,
4. en vinst som utgörs av pengar uppgår till högst ett basbelopp,
5. värdet av vinsterna i varje lotteri motsvarar minst 35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde,
6. vinstandelen anges på lottsedlarna, lottlistorna eller på den plats där lotteriet bedrivs, och
7. det för lotterierna finns föreståndare som registreringsmyndigheten godkännt.

För lotteri som avses i 16 § tredje stycket gäller vidare där angivna särskilda förutsättningar.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

Lotterier i radio och television

18 §

Ett egentligt lotteri får inte anordnas i radio eller television utan särskilt tillstånd.

Tillstånd att anordna egentligt lotteri i närradio eller egensändningar av television i kabelnät får lämnas bara om det kan antas att marknaden för lokala lotterier inte försämras.

Lotterier som inte kräver tillstånd

19 §

En sådan sammanslutning som avses i 15 § får anordna egentliga lotterier utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med

a) en tillställning eller en sammankomst som sammanslutningen anordnar eller deltar i eller

b) ett bingospel som sammanslutningen anordnar,

2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen, sammankomsten eller bingospelet avsedda området,

3. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,

4. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/6 basbelopp,

5. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst

35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan,

6. vinstandelen anges på lottsedlarna eller lottlistorna eller i den lokal där lotteriet bedrivs,

7. lottköparen vid lottköpet får veta var och när vinsterna skall dras och på vilket sätt resultatet av dragningen görs tillgängligt för allmänheten, om vinstdragningen inte redan har ägt rum och

8. vinsterna dras offentligt före tillställningens, sammankomstens eller bingospelets slut för dagen, om vinstdragningen inte redan har ägt rum före lottförsäljningen.

Försäljning av lotter genom påteckning på lottlistor får, trots vad som sägs i första stycket 2, påbörjas fyra veckor innan tillställningen eller sammankomsten äger rum.

Prop. 1993/94:182
Bilaga 6

20 §

Egentliga lotterier får även i andra fall än som anges i

19 § anordnas utan tillstånd, om

1. lotteriet anordnas i samband med

a) en offentlig nöjeställning,

b) en offentlig tillställning till förmån för ett allmännyttigt ändamål, eller

c) en allmän sammankomst för framförande av ett konstnärligt verk till förmån för ett allmännyttigt ändamål,

2. lotteriet bedrivs bara inom det för tillställningen eller sammankomsten avsedda området,

3. vinsterna utgörs bara av varor eller tjänster,

4. värdet av varje insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,

5. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp,

6. vinsterna delas ut i omedelbar anslutning till deltagandet i lotteriet,

7. det sammanlagda värdet av vinsterna motsvarar minst

35 procent och högst 55 procent av insatsernas värde, om antalet insatser och vinster samt värdet av dessa är bestämda enligt en uppgjord plan, och

8. vinstandelen anges på lottsedlarna eller anslås i den lokal där lotteriet bedrivs.

21 §

I samband med utgivandet av en tryckt periodisk skrift eller i samband med sändning i radio eller television får det utan tillstånd anordnas lotteri där pristagare utses i en tävling som har anordnats i skriften eller i sändningen, om

1. det som villkor för att delta i lotteriet inte fordras att skriften innehas eller att insats betalas, och

2. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/60 basbelopp.

22 §

Tillstånd att anordna bingospel får ges till en sådan sammanslutning som avses i 15 §, om

1. värdet av högsta vinsten inte överstiger ett basbelopp,
2. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 35 procent av insatsernas värde,
3. vinstandelen anges på bingobrickorna eller anslås i spellokalen, och
4. det kan antas att bingospelet kommer att ge sammanslutningen skälig avkastning, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Om det finns särskilda skäl för det får värdet av högsta vinsten uppgå till högre belopp än som anges i första stycket 1, dock högst sex basbelopp.

Tillstånd får lämnas för högst tre år åt gången.

23 §

Bestämmelserna i 18 § om egentligt lotteri gäller också för bingospel.

24 §

Vid prövning av frågor om tillstånd enligt 22 § skall särskild hänsyn tas till sammanslutningens behov av inkomster från bingospel för sin verksamhet.

Om utrymmet för bingospel på marknaden är begränsat skall vid bedömningen av behovet av inkomster från bingospel hänsyn främst tas till omfattningen av ungdomsverksamheten i sammanslutningar vars ändamål naturligen kan förenas med ungdomsverksamhet. Företrädere skall dessutom ges sammanslutning som bedriver verksamhet som främjar förståelsen för och underlättar anpassningen av handikappade barn och ungdomar i samhället.

Automatspel

Spel på varuspelautomater

25 §

Tillstånd att anordna spel på varuspelsautomater får lämnas, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller

- c) bingospel,
- 2. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 000 basbelopp,
- 3. värdet av högsta vinsten uppgår till högst 1/300 basbelopp,
- 4. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
- 5. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för, och
- 6. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater

26 §

Tillstånd att anordna spel på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får lämnas, om spelet anordnas på fartyg i internationell trafik.

27 §

Tillstånd att anordna spel på värdeautomater i andra fall än som avses i 26 § får ges, om

- 1. spelet anordnas till förmån för sådana sammanslutningar som avses i 15 §,
- 2. spelet anordnas i samband med hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker,
- 3. värdet av spelarens insats uppgår till högst 1/6 500 basbelopp per spel,
- 4. värdet av högsta vinsten uppgår till hundra gånger insatsen,
- 5. högst fem värdeautomater placeras på varje spelplats,
- 6. inga vinster betalas ut i pengar,
- 7. värdet av vinsterna i spelet motsvarar minst 85 procent av insatsernas värde,
- 8. spelautomaterna kan kontrolleras genom tele- och databaserade kommunikationssystem,
- 9. varje spelautomat förses med tillståndshavarens namn eller något annat kännetecken,
- 10. det kan antas att spelautomaten inte kommer att användas för något annat ändamål än den enligt ansökan är avsedd för och
- 11. det kan antas att god ordning kommer att råda inom den lokal eller på den plats där spelet skall bedrivas.

Innehav av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater m.m.

28 §

Penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater får innehas bara efter tillstånd.

Sådana automater får dock innehas utan särskilt tillstånd

1. av den som har tillstånd enligt 26 eller 27 § att anordna automatspel, om automaten omfattas av speltillståndet,
2. av automatinnehavares dödsbo under en tid av längst ett år från dödsfallet och av automatinnehavares konkursbo längst intill dess konkursen har avslutats, eller
3. av den som har fått sitt tillstånd att inneha automaten återkallat, till dess att tre månader har förflutit från det att beslutet om återkallelsen vann laga kraft.

Tillstånd får förenas med särskilda villkor samt med kontroll- och ordningsbestämmelser.

29 §

Införsel till landet av penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater är tillåten endast för den som har rätt att enligt 28 § första stycket eller andra stycket 1 inneha sådan automat.

30 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från 28 § första stycket och 29 § i fråga om penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater som innehas

1. på fartyg i internationell trafik för spel på fartyget, eller
2. i yrkesmässig verksamhet för tillverkning, reparation eller liknande.

31 §

I fråga om rätten att hantera oförtullade penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater gäller lagen (1973:980) om transport, förvaring och förstöring av införselreglerade varor, m.m.

Roulettspel och tärningsspel

32 §

Tillstånd att anordna roulettspel och tärningsspel får ges, om

1. spelet anordnas i samband med
 - a) en offentlig nöjeställning inom en nöjespark eller liknande anläggning,
 - b) hotell- och restaurangverksamhet, om det för rörelsen finns tillstånd till servering av spritdrycker, vin eller starköl enligt lagen (1977:293) om handel med drycker eller om det ändå kan antas att spelet utan olägenhet kan anordnas i samband med verksamheten, eller
 - c) trafik på fartyg i internationell trafik,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/6000 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/200 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd bedöms vara lämplig att driva verksamheten.

33 §

Vid prövningen enligt 32 § första stycket 4 skall tillståndsmyndigheten beakta sökandens erfarenheter på området, ekonomiska förhållanden, vilja och förmåga att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt samt andra omständigheter av betydelse.

I fråga om aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska eller ideella föreningar skall prövningen även omfatta

1. verställande direktören och andra som genom en ledande ställning har ett bestämmande inflytande över verksamheten,
2. styrelseledamöter och styrelsesuppleanter som till följd av eget eller närståendes ekonomiska intresse har en väsentlig gemenskap med den juridiska personen som är grundad på andelsrätt eller därmed jämförligt ekonomiskt intresse, och
3. bolagsmännen i handelsbolag.

Som närstående till en styrelseledamot eller en styrelsesuppleant anses den som enligt 4 kap. 3 § första stycket konkurslagen (1987:672) är att anse som närstående till gäldenären.

Kortspel

34 §

Tillstånd att anordna kortspel får ges, om

1. spelet anordnas i ett sådant sammanhang som avses i 32 § första stycket 1,
2. värdet av spelarens insats på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/600 basbelopp,
3. värdet av högsta vinsten på varje särskild vinstmöjlighet uppgår till högst 1/400 basbelopp, och
4. den som söker tillstånd uppfyller kraven i 32 § första stycket 4 enligt 33 §.

Förbud att delta i vissa lotterier

35 §

Den som är under 18 år får inte delta i automatspel, roulettspel, tävningsspel och kortspel.

36 §

Anställda eller funktionärer hos den som anordnar bingospel eller sådana lotterier som avses i 35 § får inte delta i lotteriet.

Förbjudna förfaranden

37 §

Det är inte tillåtet för den som anordnar ett lotteri att lämna kredit för insatser i lotteriet.

38 §

Det är inte tillåtet att i yrkesmässig verksamhet eller annars i förvärvssyfte

1. främja deltagande i ett inom landet anordnat lotteri som inte är tillåtet eller ett utom landet anordnat lotteri, eller
2. utan medgivande av anordnaren sälja lotter, ta emot insatser eller förmedla vinster i ett tillåtet lotteri.

Tillståndsmyndigheter

Egentliga lotterier

39 §

Den kommunala nämnd som kommunen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 16 §, när lotteriet skall anordnas av en sammanslutning som är verksam huvudsakligen inom endast en kommun.

Registrering enligt 17 § skall göras hos den kommunala nämnd som kommunen bestämmer.

40 §

Länsstyrelsen prövar frågor om tillstånd enligt 16 §, när lotteriet skall bedrivas i flera kommuner inom ett län.

41 §

Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd enligt 16 § när lotteriet skall bedrivas i flera län.

Lotteriinspektionen prövar också frågor om tillstånd i fall då särskilt tillstånd krävs enligt 18 eller 23 §.

Bingospel

42 §

Länsstyrelsen i det län där ett bingospel skall bedrivas prövar frågor om tillstånd enligt 22 §. Om bingospelet skall bedrivas i flera län eller om 22 § andra stycket skall tillämpas prövas dock frågan om tillstånd av Lotteriinspektionen.

Automatspel, roulettspel, tärningsspel och kortspel

43 §

Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd att anordna spel

1. enligt 25 § på varuspelsautomater,
2. enligt 26 § på penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater,
3. enligt 32 § på roulettspel och tärningsspel och
4. enligt 35 § på kortspel.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer prövar frågor om tillstånd enligt 27 § att anordna spel på värdeautomater. Innan sådant tillstånd lämnas skall berörd kommun beredas tillfälle att yttra sig.

Andra lotterier

45 §

Regeringen får meddela särskilt tillstånd att anordna lotteri i andra fall och annan ordning än som anges i denna lag. Sådant tillstånd får dock inte avse kedjebrevsspel eller liknande spel eller sådant automatspel som ger vinst i form av pengar.

Typgodkännande

46 §

Lotteriinspektionen prövar frågor om typgodkännande enligt 14 §.

Tillstånd till innehav av vissa spelautomater

47 §

Lotteriinspektionen prövar frågor om tillstånd enligt 28 § att inneha penningautomater, värdeautomater och skicklighetsautomater.

Tillsyn och kontroll

Central och lokal tillsyn

48 §

Lotteriinspektionen har den centrala tillsynen över att denna lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen följs. Lotteriinspektionen utövar också den närmare tillsynen över sådana lotterier som anordnas efter tillstånd av inspektionen eller regeringen.

Den kommunala tillstånds- och registreringsmyndigheten samt länsstyrelsen har den närmare tillsynen över sådana lotterier som får anordnas efter tillstånd av eller registrering hos myndigheten.

Länsstyrelser och kommuner skall hjälpa Lotteriinspektionen att utöva den centrala tillsynen.

Kontrollanter

49 §

Tillståndsmyndigheten respektive registreringsmyndigheten skall utse en kontrollant för sådana egentliga lotterier som avses i 16 och 17 §§ samt fastställa arvodet till kontrollanten. Arvodet skall betalas av den som anordnar lotterierna.

Den som efter registrering anordnar lotterier enligt 17 § skall senast den 15 februari varje år till kontrollanten redovisa de lotterier som har anordnats under föregående kalenderår. Kontrollanten skall senast den 1 april varje år och vid utgången av varje tillståndsperiod lämna registreringsmyndigheten uppgift om insatsernas sammanlagda belopp i de lotterier som har anordnats under perioden.

Upplysningsskyldighet

50 §

Den som har tillstånd enligt denna lag eller med stöd av 17 § anordnar lotterier efter registrering är skyldig att på begäran av tillsynsmyndigheten lämna de upplysningar och tillhandahålla de handlingar eller annat som behövs för tillsynen.

Varning och återkallelse av tillstånd

51 §

Om tillståndshavaren inte följer föreskrifterna i denna lag eller föreskrifter, villkor eller bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen, får den myndighet som har lämnat tillståndet meddela varning eller återkalla tillståndet.

Tillståndet får också återkallas eller ändras om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller har ändrats.

Beslut om varning och återkallelse av tillstånd gäller omedelbart, om inte annat bestäms.

Förelägganden och förbud

52 §

En tillsynsmyndighet får meddela de förelägganden och förbud som behövs för att denna lag och de föreskrifter, villkor och bestämmelser som har meddelats med stöd av lagen skall följas.

Ett sådant föreläggande eller förbud får förenas med vite.

Avgifter

53 §

Avgifter får tas ut i ärenden om tillstånd, registrering, typgodkännande och tillsyn enligt denna lag.

I ärenden hos en kommunal nämnd skall avgiften betalas enligt den taxa som fullmäktige bestämmer.

I andra fall skall avgift betalas enligt de föreskrifter som meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Straffbestämmelser

54 §

Till böter eller fängelse i högst sex månader döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet

1. olovligen anordnar lotteri, eller
2. olovligen innehar en penningautomat, värdeautomat eller skicklighetsautomat.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst två år.

55 §

Den som har överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud enligt denna lag får inte dömas till straff enligt

54 § för en gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

56 §

Om flera har medverkat till brott som avses i 54 § gäller bestämmelserna i 23 kap. brottsbalken.

57 §

Bestämmelserna i 54 och 56 §§ skall inte tillämpas, om gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Om olovlig införsel av vara och försök till det finns bestämmelser i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling.

58 §

Insatser som tagits emot vid brott enligt denna lag samt utrustning, handlingar och annan egendom som har använts vid eller varit föremål för ett sådant brott skall förklaras förverkade, om det inte är uppenbart oskäligt. Om en spelautomat förverkas skall även dess innehåll förklaras förverkat, om det inte är uppenbart oskäligt.

Förverkande kan, utöver vad som framgår av 36 kap. 5 § brottsbalken, ske hos den som yrkesmässigt tillhandahållit egendomen. I stället för egendomen kan dess värde förklaras förverkat.

Överklagande

59 §

Ett beslut enligt denna lag av en kommunal nämnd, en länsstyrelse eller Lotteriinspektionen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1995, då lotterilagen (1982:1011) skall upphöra att gälla.
2. Tillstånd att anordna roulettspel, tärningsspel och kortspel som har beviljats enligt äldre föreskrifter upphör att gälla senast den 1 juli 1995.
3. Andra tillstånd än som avses i 2 och som har meddelats enligt äldre föreskrifter fortsätter att gälla. I fråga om sådana tillstånd tillämpas äldre föreskrifter. Tillstånd som gäller lottförsäljningsautomater vilka inte är tillåtna enligt den nya lagen får förlängas längst till och med den 31 december 1997.
4. Äldre föreskrifter gäller i fråga om överklagande av beslut som har meddelats före lagens ikraftträdande.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 april 1994

Närvarande: statsrådet Friggebo, ordförande, och statsråden Johansson, Laurén, Hörnlund, Olsson, Svensson, Dinkelspiel, Thurdin, Hellsvik, Wibble, Davidson, Könberg, Odell, Lundgren, Unckel

Föredragande: statsrådet Davidson

Regeringen beslutar proposition 1993/94:182 Ny lotterilag.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgiv- ningsbemyndigande	Celexnummer för ba- komliggande EG-regler
Lotterilagen	53 §	
